

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija

**MIGRACIJE I IDENTITET:
KULTURA, EKONOMIJA, DRŽAVA (II)**

KNJIGA SAŽETAKA

Zagreb, 2021.

**Knjiga sažetaka međunarodne
znanstveno-stručne konferencije**

Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država (II)

Zagreb: 19. i 20. svibnja 2021. godine

Osijek: 21. svibnja 2021. godine

Zagreb, 2021.

Nakladnik:

Institut za migracije i narodnost
Trg Stjepana Radića 3,
10000 Zagreb

Za nakladnika:

Doc.dr.sc. Marina Perić Kaselj

Urednici:

Doc. dr. sc. Marina Perić Kaselj
Josipa Pervan, mag. pol.
Danijel Knežević, mag. oec.

Lektura:

Marija Magić, prof.
Sanja Gregić, mag. educ. philol. angl.

ISBN 978-953-6028-46-7

O konferenciji

Ovaj skup je svojevrsni nastavak međunarodnog znanstveno-stručnog skupa u organizaciji Instituta za migracije i narodnost (IMIN-a) održanog krajem 2018. godine pod nazivom „Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država“. Inicijativu za ovakvu vrstu konferencije, koja je privukla velik broj domaćih i međunarodnih suorganizatora, potaknuo je upravo IMIN kao javna znanstvena ustanova specijalizirana za multidisciplinarno istraživanje migracija: unutrašnjih, vanjskih, nacionalnih manjina, hrvatskog iseljništva i ilegalnih migracija.

Konferencija organizirana inicijativom IMIN-a također je i zajednički rad organizacijskog i znanstvenog međunarodnog odbora i brojnih suorganizatora.

Organizacijski odbor konferencije čine sljedeći članovi: doc. dr. sc. Marina Perić Kaselj, Institut za migracije i narodnost, Danijel Knežević, mag. oec., Europska poslovna škola Zagreb, prof. dr. sc. Ljubo Jurčić, Ekonomski fakultet Zagreb, izv. prof. dr. sc. Aleksandar Erceg, Ekonomski fakultet Osijek, dr. sc. Mato Arlović, Ustavni sud Republike Hrvatske, Mijo Marić, prof., Hrvatska matica iseljenika, ravnatelj, dr. sc. Katica Jurčević, Institut za migracije i narodnost, dr. sc. Maria Florencia Luchetti, Institut za migracije i narodnost, Vesna Matic, dr. med., dr.sc. Krešimir Dabo, Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, doc. dr. sc. Andreja Rudančić, Libertas međunarodno sveučilište, dr. sc. Ozana Ramljak, Veleučilište VERN, Zagreb, prof. dr. sc. Ivo Grgić, Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, izv. prof. dr. sc. Marinko Vuković, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, dr. sc. Vjekoslav Bratić, Institut za javne financije, Zagreb, Srećko Sertić, stručni časopis Suvremena trgovina, Zagreb, Jurica Sudac, MOBILEone, Ivica Filipović, ing., mr. sc. Branko Pavlović, dr. sc. Antea Barišić, Ekonomski fakultet, Zagreb, doc. dr. sc. Sanja Franc, Ekonomski fakultet, Zagreb i Josipa Pervan, mag. pol.

Znanstveni odbor konferencije čine: doc. dr. sc. Marina Perić Kaselj, viša znanstvena suradnica, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, dr. sc. Vlatka Dugački, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, dr. sc. Katica Jurčević, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Stipe Tadić, Hrvatski studiji, Zagreb, dr. sc. Kristian Lewis, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, prof. dr. sc. Vlatko Cvrtila, Veleučilište Vern, Zagreb, prof. dr. sc. Ljubo Jurčić, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, ozv. prof. dr. sc. Marita Brčić Kuljiš, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, prof. dr. sc. Renata Relja, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, prof. dr. sc. Vlado Majstorović, Sveučilište u Mostaru, prof. dr. sc. Jugoslav Jovičić, Univerzitet u Travniku, doc. dr. sc. Željana Jovičić, Ekonomski fakultet Univerzitet u Banja Luci, izv. prof. dr. sc. Dragan Todorović, Filozofski fakultet, Niš, prof. dr. sc. Darko Gavrilović, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, dr. sc. Nada Raduški, znanstvena savjetnica, Institut za političke studije, Beograd, izv. prof. dr. sc. Marina Lukšič Hacin, znanstvena savjetnica, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, Ljubljana, prof. dr. sc. Sonja Novak, znanstvena savjetnica, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, dr. sc. Damir Josipović, viši znanstveni suradnik, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, prof. dr. sc. Juan Carlos Radovich, Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Buenos Aires.

Domaći suorganizatori konferencije su Ekonomski fakultet Zagreb, Ekonomski fakultet u Osijeku, Institut za javne financije, Libertas međunarodno sveučilište, Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment Veleučilište VERN, Europska poslovna škola Zagreb, Fakultet hrvatskih studija, Hrvatska matica iseljenika i Hrvatska gospodarska komora,

dok su trenutno još uvijek načelni domaći suorganizatori konferencije Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i UHBH Prsten.

Međunarodni suorganizatori konferencije su Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISIM ZRC SAZU), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Filozofski fakultet u Nišu (department za sociologiju), Sveučilište u Mostaru, Univerzitet u Novom Sadu (Department za geografiju, turizam i ugostiteljstvo).

Pokrovitelji konferencije su Ured predsjednika Hrvatskog sabora i Grad Zagreb.

Sadržaj

PLENARNI IZLAGAČI	1
SAŽECI.....	28
O INSITUTU ZA MIGRACIJE I NARODNOST.....	180

PLENARNI IZLAGAČI

Damir Jugo

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Damir Jugo dekan je Edward Bernays Visoke škole za komunikacijski menadžment od njezinog osnivanja 2013. godine te profesor strateškog i kriznog komuniciranja na Katedri za odnose s javnošću. Glavni je urednik međunarodnog znanstvenog časopisa *Communication Management Review* i predsjednik programskog odbora međunarodne znanstvene konferencije Communication Management Forum. Autor je knjiga *Menadžment kriznog komuniciranja* (Školska knjiga, 2017.), prvog hrvatskog sveučilišnog udžbenika o kriznom komuniciranju te *Strategije odnosa s javnošću* (Profil knjiga, 2012.) te više od 20 znanstvenih radova iz područja komunikacijskog menadžmenta, odnosa s javnošću i upravljanja reputacijom. Radove je, između ostalog, objavljivao i u vodećim svjetskim znanstvenim časopisima poput *Journal of Communication Management* i *Public Relations Review*. Istraživački interesi vezani su mu primarno uz područje kriznog komuniciranja i strateškog komuniciranja. Posjeduje značajno iskustvo iz prakse odnosa s javnošću. Dugi niz godina surađuje s korporacijama, državnim institucijama i pojedincima na pitanjima strateškog i kriznog komuniciranja te političke analitike. Tijekom rada u praksi stekao je značajne reference i na području političke komunikacije. Kao politički analitičar redovito surađuje i nastupa u vodećim hrvatskim medijima. Tijekom 2016. godine obnašao je dužnost posebnog savjetnika za društvene djelatnosti u Vladi Republike Hrvatske. Član je relevantnih strukovnih i znanstvenih organizacija. Dugogodišnji je član Hrvatske udruge za odnose s javnošću (HUOJ), obnašao je više dužnosti u Hrvatskoj udruzi komunikacijskih agencija (HUKA), član je Europskog udruženja za obrazovanje i proučavanje odnosa s javnošću (EUPRERA), a trenutno obnaša dužnost predsjednika Vijeća veleučilišta i visokih škola Republike Hrvatske.

Migracije i COVID-19: Hoćemo li u dvostrukoj krizi spoznati važnost ispravne komunikacije?

Krizno komuniciranje jedno je od najkompleksnijih područja primjene odnosa s javnošću i javnog komuniciranja općenito. Ono podrazumijeva komunikaciju pojedinaca, organizacija i institucija s javnošću tijekom kriznih situacija, a čiji je glavni cilj sprječavanje i neutraliziranje poteškoća za nesmetano djelovanje organizacija, ali i štete koja može nastati za njihovu reputaciju. U svjetlu višegodišnje migracijske krize prisutne u Europi, ali i Hrvatskoj i njezinog preklapanja s pandemijom bolesti COVID-19, važnost ispravne komunikacije dolazi do izražaja više nego ikada do sada. Pružanje cjelovitih, pravovremenih i konzistentnih informacija, prilagođenih različitim fazama u kojima se krizna situacija nalazi te odabir adekvatne strategije komuniciranja posebno je došlo do izražaja tijekom vrhunca pandemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj. Ovo izlaganje analizira cjelokupni ciklus kriznog komunikacijskog upravljanja, prezentira aktivnosti koje pojedinci, organizacije te cijeli sustavi mogu poduzeti u prekriznoj, kriznoj i postkriznoj fazi komunikacije tijekom sličnih kriza te prezentira mogućnosti strateškog komuniciranja, odnosno primarno reaktivnih strategija komuniciranja i načina na koji one mogu pridonijeti bržem i efikasnijem obuzdavanju negativnih posljedica i dovesti do završetka krize. Praksa pokazuje kako su mogućnosti strateškog pristupa kriznim situacijama znatno veće od učestalosti njihovog korištenja, unatoč činjenici da njihovo pravilno korištenje može značajno unaprijediti uspješnost komunikacije organizacije za vrijeme krize. Stoga je njegov primarni cilj prezentirati mogućnosti njihovog korištenja te promicati mogućnosti njihove pravilne primjene u praksi.

Andelko Milardović

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Andelko Milardović studirao je politologiju u Ljubljani i Zagrebu. Godine 1981. diplomirao je na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu s temom *Znanost kao proizvodna snaga* kod profesora filozofije Davora Rodina. Na istom je fakultetu magistrirao 1986. s temom *Pojam djelovanja u filozofskoj antropologiji Arnolda Gehlena* kod profesorice Branke Brujić. Dana 10. listopada 1989. doktorirao je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu s temom *Spontano i institucionalno političko djelovanje. Sociologijsko političko i politologijsko određenje dva modaliteta političkoga djelovanja*, kod profesora Vukašina Pavlovića. Od 1987. trajno je zaposlen u Institutu za migracije i narodnosti u Zagrebu, u statusu znanstvenog savjetnika u trajnom zvanju, gdje se bavi istraživanjem migracijske politike i sociologijom stranaca u doba globalizacije.

Nacionalna država i globalizacija početkom 21. stoljeća u okvirima globalnog društva rizika

Nacionalna država rezultat je prve velike modernizacije svijeta. Njezini markeri su narod, jezik, kulturni identitet, teritorij, granice te politička organizacija s autoritetom vlasti. Poredak nacija-država u Europi utemeljen je nakon Westfalskog mira ili sporazuma 1648. koji je okončao Tridesetogodišnji rat u Europi. Jedna od bitnih točaka sporazuma bio je suverenitet nacija-država i pravo na samoopredjeljenje. Poredak nacija-država ostao je važećim do današnjih dana.

Prevodeći taj poredak na jezik sociologije njegove su sastavnice narod, nacija kao politički organizirani narod na nekom teritoriju omeđen granicama, jezik i kultura. Ove sastavnice stavljene su u epistemologijski okvir metodologijskog nacionalizma. Društva su u okviru metodologijskog nacionalizmima imala status kontejnerskih društava, smatra njemački sociolog Ulrich Beck. Metafora o kontejneru ima svoju semiotiku. Kontejner označava zatvorenost i graničnu determiniranost. U drugoj modernizaciji na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće javlja se globalizacija u vidu velike transformacije svijeta. Predstavlja povezivanje svijeta posredovano informacijsko-komunikacijskim tehnologijama. Potonje su omogućile „uspon umreženog društva“. (Manuel Castells). Pojavom globalizma i globalizacije krajem 20. i početkom 21. stoljeća mijenja se društvena paradigma. U sociologiji globalizacije javljaju se različite teorije o promjeni krajobraza nacionalne države s obzirom na ulogu globalnih igrača, kao što su MMF, Svjetska banka, WTO, EU, NATO, korporacije koje uvelike mijenjaju karakter nacije-države. Javile su se teorije o podijeljenom suverenitetu, „kraju nacije-države“. Epistemologijski okvir druge moderne i globalizacije je metodologijski kozmopolitizam, najbolje predstavljen u sociologiji Ulricha Becka i Edgara Grandea. Značajan predmet istraživanja u sklopu metodologijskog nacionalizma i kozmopolitizma su migracije. U prvoj paradigmi migracije se vezuju uz koncept nacije-države, u drugoj uz globalizaciju migracija. Koncepti nacije-države i globalizacije suočeni su s globalnim društvom rizika, dio kojega je pandemija bolesti COVID-19 te rizici koji proizlaze iz nekontroliranih migracija. Što je pokazala ova pandemija? Prvo, žilavost nacija-država i renacionalizaciju jer su zakazali transnacionalni akteri poput Svjetske zdravstvene organizacije, EU-a. Drugo, jačanje nacija-država s idejom samoodrživosti društvenih sustava u interakciji sa svijetom. Treće, pojavile su se teorije o „kraju globalizacije“, kao i one o jačanju njezine tehnologijske dimenzije. Ove su teorije u pravu. Da nije bilo ITC-a i interneta kao tehnološke dimenzije globalizacije, svijet bi u funkcionalnom smislu pao i skončao u provaliji vlastita neuspjeha. Na kraju, pandemija COVID-19 zaustavila je globalne migracije, u onom obliku koji se odnosi na stanje prije pandemije i na stanje takozvanog „novog normalnog“. Bez migracija/kretanja na različitim socijetalnim razinama – nema društava. Kako ćemo dalje funkcionirati u globalnom društvu rizika? To za sada nitko pouzdano ne zna. To ne znači da o tome ne treba razmišljati u pravcu promišljanja izlazne strategije iz ove medicinski posredovane diktature.

Nadia Andrea De Cristóforis

Universidad de Buenos Aires, Argentina

Životopis

Doktorica sa Sveučilišta u Buenos Airesu, područje povijesti. Završila je poslijedoktorski program humanističkih i društvenih znanosti na Sveučilištu u Buenos Airesu (UBA). Radi kao neovisna istraživačica u Nacionalnom vijeću za znanstvena i tehnička istraživanja (CONICET, Argentina) i na UBA-i, sa sjedištem u Istraživačkom institutu “Gino Germani” (Fakultet društvenih znanosti, UBA). Profesorica je na UBA-i (na Fakultetu društvenih znanosti i na Filozofskom fakultetu) i na Nacionalnom sveučilištu u Lujánu (UNLu), na području suvremene povijesti. Također je i akademska tajnica Instituta za povijest Španjolske “Dr. Claudio Sánchez-Albornoz”, Filozofski fakultet, UBA. Nalazi se u kategoriji II. "Poticajnog programa za nastavnike istraživače", od 1. siječnja 2016. godine. Urednica je časopisa *Odisea. Revista de Estudios Migratorios* (Istraživački institut Gino Germani, Fakultet društvenih znanosti, UBA).

Trenutačno vodi tri financirana istraživačka projekta (UBA-in projekt UBACyT -modalitet I-, CONICET-ov PIP projekt i UNLu-ov PDI projekt). Specijalizira se za područje migracijskih studija, s naglaskom na španjolske migracije i egzile u Buenos Airesu. Autorica je nekoliko članaka i poglavlja u knjigama koji su objavljeni unutar i izvan Argentine. Objavila je i sljedeća djela kao samostalna autorica: *Proa al Plata: las migraciones de gallegos y asturianos a Buenos Aires (fines del siglo XVIII y comienzos del XIX)*, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 2009; *Bajo la Cruz del Sur: gallegos y asturianos en Buenos Aires (1820-1870)*, La Coruña, Zaklada Pedro Barrié de la Maza, 2010; *Inmigrantes y colonos en la provincia de Buenos Aires: una mirada de largo plazo (siglos XIX-XXI)*, Bs. As., Facultad de Filosofía y Letras-UBA, 2016. Kao direktorica/urednica ili su-urednica

objavila je: *Los españoles en Buenos Aires: activismo político e inserción socio-cultural (1870-1960)*, Bs. As., Teseo, 2020; *La inmigración gallega y su experiencia asociativa en Buenos Aires (1910-1965)*, Bs. As., Imago Mundi, 2014; *Baixo o signo do franquismo: emigrantes e exiliados galegos na Arxentina*, Santiago de Compostela, Sotelo Blanco Edicións, 2011; zajedno s Alejandro Fernández: *Las migraciones españolas a la Argentina. Variaciones regionales (siglos XIX y XX)*, Bs. As., Biblos, 2008; zajedno s Mariano Eloy Rodríguez Otero: *Un mundo, dos guerras (1939-1991)*, Bs. As., Imago Mundi, 2010; zajedno s Ángeles Castro Montero: *Entre Europa y América: circulación de ideas y debates entre las dos guerras mundiales*, Bs. As., Fundación José Ortega y Gasset Argentina, 2014.; zajedno s María Inés Tato: *Las grandes guerras del siglo XX y la comunidad española de Buenos Aires*, Bs. As., Facultad de Filosofía y Letras-UBA, 2014.; zajedno sa Susana Novick: *Jornadas Un siglo de migraciones en la Argentina contemporánea: 1914-2014*, Bs. As., Instituto de Investigaciones Gino Germani-Facultad de Ciencias Sociales-UBA.

Teorijski i metodološki pristupi u proučavanju migracija iz Južne Amerike (Argentina)

Još od 80-ih godina 20. stoljeća u Južnoj Americi snažno se razvila analiza migracija s obzirom na masovnost useljavanja na to područje, osobito na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Različite discipline obrađivale su migracijska kretanja unutar američkog kontinenta kao i doseljavanja s drugih kontinenata, posebno iz Europe. Početni, predominantno kvantitativni pristupi (temeljeni na evidenciji putnika, poslodavaca ili na popisu stanovništva) kasnije su nadopunjeni kvalitativnim pristupima, koji su u različitim izvorima uspjeli otkriti (spisi iz kancelarije, „etničke“ novine ili novine društava za prihvat, dokumentacija migrantskih institucija, memoari, autobiografije, privatna prepiska, fotografije, umjetničke i kulturne produkcije između ostalog) svijet bogatijih i raznovrsniji informacija, koji je omogućio da se otkriju subjektivniji aspekti iskustva ljudskih selidbi. Uzimajući u obzir širok dijapazon migracijskih studija u Južnoj Americi, posebice u Argentini, u ovom izlaganju pokušat ćemo ispitati glavne teorijske i metodološke okvire koji su omogućili širenje analiza o migracijama, ističući njene potencijale i ograničenja. Isto tako, izložiti ćemo koncepte i pravce istraživanja koji se trenutačno razvijaju i procijenit ćemo koji su među njima perspektivni za buduća istraživanja.

Jadranka Polović

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Predsjednica Hrvatske udruge za međunarodne studije (HUMS) i neovisna geopolitička analitičarka rođena je u Splitu, Hrvatska. Politologinja sa znanstvenim magisterijem i doktoratom iz političkih znanosti (međunarodni odnosi i nacionalna sigurnost) koje je stekla na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu stalno je zaposlena kao docentica na Fakultetu međunarodnih odnosa, Libertas međunarodnog sveučilišta u Zagrebu. Vanjska je suradnica Fakulteta hrvatskih studija, Sveučilišta u Zagrebu, istovremeno i dugogodišnja suradnica Umjetničke akademije u Splitu. Autorica je niza znanstvenih i stručnih članaka te sudionica brojnih znanstvenih konferencija, članica uredništva znanstvenog časopisa *Međunarodne studije*, članica istraživačkog tima Međunarodnog znanstvenog projekta GlobMigrant „Globalizacija migracija, antiimigrantske stranke i ksenofobija u Europskoj uniji: Refleksije na europska društva i države u 21. stoljeću“ (IMIN, IEGS, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu). Cilj projekta je proučavanje promjena nastalih pod utjecajem globalizacije i globalnih migracija, osobito u zapadnim društvima koja bilježe negativne demografske trendove. Posjeduje iskustvo uređivanja i vođenja televizijskih i radioemisija, a emisije koje je vodila na HRT - Radio Split, te na županijskoj televiziji TV Jadran u razdoblju 2009. – 2018. obrađivale su relevantne društvene teme iz područja unutarnje politike i međunarodnih odnosa, kao i područja ljudskih prava, civilnog društva, znanosti, kulture i ekologije. Aktivno je sudjelovala u izradi niza Nacionalnih politika za promicanje ravnopravnosti spolova (2006. - 2010.; 2011. - 2015.), trenutno je članica Radne skupine Vlade RH za izradu Nacrta prijedloga Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova za razdoblje 2019. - 2023. Stalna je kolumnistica specijaliziranog geopolitičkog portala Geopolitika.News, članica Atlantskog vijeća Hrvatske, Instituta za europske i globalizacijske studije te Hrvatskog politološkog društva. Znanstveno-istraživački interes: geopolitika, nove tehnologije i društvo, globalno upravljanje, pozicija jugoistoka Europe u međunarodnim odnosima, mediji...

Migracije kao sigurnosni izazov Europske unije: postoji li rješenje?

Sigurnosni aspekt migracijske krize jedan je od najvećih geopolitičkih izazova za zemlje članice Europske unije. Naime, posljedice intervencionističkih politika zapadnih sila koje su proizvele seriju bliskoistočnih ratova suočile su EU s nekontroliranim priljevom imigranata s područja MENA regije i Azije, time i s novim sigurnosnim prijetnjama koje su ogolile sigurnosne deficite schengenskog prostora kao i slabosti europskih institucija u upravljanju migracijskom krizom. Sustav azila uspostavljen u okvirima Schengenskih sporazuma ne podržava masovni prihvata migranata što nameće pitanje održivosti društvene kohezije unutar država članica od kojih su brojne suočene s rastućim stopama kriminala te učestalim terorističkim napadima koji predstavljaju ozbiljan izazov javnoj sigurnosti. Sve ovo zahtijeva raspravu o kapacitetima i sposobnostima europskih sigurnosnih službi u borbi protiv rastućih izazova, ali u konačnici i o odgovornosti europskih političkih elita za post-hladnoratovski „preustroj“ svog neposrednog susjedstva – regije MENA-e što je temeljni uzrok teško kontroliranog migracijskog vala. Naime, ne samo SAD već i najmoćnije europske države ostaju duboko involvirane u migracijsku agendu, stoga se trebamo zapitati jesu li rastući geopolitički, ali i sigurnosni izazovi, zapravo, pokazatelj kraha vanjskih politika Sjedinjenih Država i Europske unije? Rješenje sve izraženijih sigurnosnih izazova migracija ovisi: 1.) o mogućnostima političke i ekonomske stabilizacije regije MENA-e u čemu EU ima ključnu ulogu. Naime, očita je potreba propitivanja uzroka sadašnjeg stanja regije za koje su moćne europske zemlje kao i SAD izravno (vojne intervencije) ili posredno (destabilizacija vlada, proizvodnja ekonomskih kriza, dugovi, siromaštvo...) odgovorne. Globalizacija rata, ekonomske ovisnosti i siromaštva postaju trajno društveno stanje koje europske vlade, time i Hrvatsku, suočavaju s pitanjem vlastite odgovornosti; 2.) o sposobnosti Europske unije koja prolazi kroz krizu legitimiteta da odgovori na izazovne scenarije budućnosti usklađivanjem i jačanjem vlastitih sigurnosnih platformi koje će omogućiti djelotvorno upravljanje sigurnosnim krizama, time i migracijama.

Ljiljana Kaliterna Lipovčan

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Dr. sc. Ljiljana Kaliterna Lipovčan znanstvena je savjetnica u trajnom zvanju u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Doktorirala je iz područja psihologije rada 1989. na Sveučilištu u Zagrebu. Od 1979. do 1992. godine radila je u Laboratoriju za psihofiziologiju rada Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada, a od 1992. radi u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu, gdje je 1999. - 2018. obnašala dužnost pomoćnice ravnatelja. Vodila je pet međunarodnih i 10 nacionalnih znanstvenih projekata te sudjelovala u realizaciji još dvadesetak projekata. Znanstveni interesi su joj iz područja kvalitete života, subjektivnih pokazatelja dobrobiti, psihofiziologije rada i psihosocijalnih posljedica starenja. Objavila je 105 znanstvenih članaka, dvije monografije, uredila četiri zbornika radova te izlagala na 65 međunarodnih i 40 domaćih znanstvenih konferencija. Dobitnica je Godišnje državne nagrade za znanost RH za 2008. godinu te priznanja “Marulić: Fiat Psychologia” za osobiti doprinos razvoju primijenjene psihologije. Godine 2017. imenovana je ekspertom za područje “Radni uvjeti i održivi rad” i područje „Kvaliteta života“ zaklade EUROFOUND (Europska zaklada za poboljšanje uvjeta života i rada, Dublin). Od 2019. članica je Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, a od 2020. članica Statističkog savjeta Republike Hrvatske.

Kvaliteta života u Hrvatskoj

Kvaliteta života i subjektivna dobrobit koncepti su koji se u današnje vrijeme sve više istražuju s osnovnom svrhom da se uspoređujući različite skupine ljudi utvrdi koja skupina živi bolje ili lošije od drugih te da se pronađu čimbenici koji na to utječu. U ovom izlaganju pozabavit ćemo se istraživanjima kvalitete života i dobrobiti u Hrvatskoj. Temeljem podataka na nacionalnim uzorcima prikazat ćemo kako se procjene životnog zadovoljstva, sreće i zadovoljstva u različitim životnim područjima mijenjaju tijekom posljednjih 20-ak godina te kako su visina prihoda, obrazovanje, bračni status i drugi socio-demografski čimbenici povezani s tim procjenama. Prikazat ćemo i podatke međunarodnih studija, posebice onih europskih (Eurobarometar, Europsko istraživanje kvalitete života) koje omogućuju usporedbe s drugim zemljama EU-a. Na kraju, prikazat ćemo rezultate „Hrvatskog longitudinalnog istraživanja dobrobiti“ (CRO-WELL) o povezanosti životnih događaja i subjektivne dobrobiti te pokušati procijeniti na temelju tih rezultata i drugih istraživanja je li subjektivna dobrobit posljedica ili preduvjet dobrog i kvalitetnog života.

Vlatko Cvrtila

Sveučilište VERN', Zagreb, Hrvatska

Životopis

Prof. dr. sc. Cvrtila Vlatko, redoviti profesor u trajnom zvanju. Na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1989. godine, magistrirao 1992. i doktorirao 1999. iz područja međunarodnih odnosa i sigurnosti. Nakon što je diplomirao, postaje znanstveni novak na Fakultetu političkih znanosti do 1996., a od 1996. do 2000. asistent. Godine 2000. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje docenta, 2006. izvanrednog, 2010. redovitog profesora, te 2019. redovitog profesora u trajnom zvanju. Od 2004. do 2005. obavljao je dužnost prodekana, a 2008. - 2010. dekana Fakulteta političkih znanosti, Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2013. zapošljava se na Sveučilištu VERN gdje je dužnost dekana obavljao do kraja 2020. godine. Početkom 2021. godine izabran je za rektora Sveučilišta VERN. U domaćim i inozemnim publikacijama objavio je 40-ak znanstvenih radova te veći broj stručnih članaka o pitanjima suvremene sigurnosti. Bio je član uredništva i izvršni urednik časopisa *Politička misao* (1996. - 2000). Autor je jedne (*Hrvatska i NATO*, 2004) i suautor dviju knjiga (*Suvremeni sustavi nacionalne sigurnosti*, 1999., *Suvremene sigurnosne politike*, 2009). Sudjelovao je u radu više domaćih i inozemnih ekspertnih skupina za pitanja nacionalne i europske sigurnosti. Bio je savjetnik predsjednika Republike (2005. – 2008.) i predsjednice Vlade Republike Hrvatske (2009. - 2011). Od 2003. do 2004. prvi je predsjednik Vijeća za civilni nadzor sigurnosnih službi pri Hrvatskom saboru, a od 2012. vanjski član Odbora za obranu Hrvatskog sabora. Član je Foruma za sigurnosne studije i Međunarodne udruge za leadership (International Leadership Association).

Sigurnosno upravljanje i novi izazovi

Sigurnost u vrijeme hladnog rata i dominacije nacionalne sigurnosti zahtijevala je hijerarhijske i visoko organizirane odgovore u kojima je postojala ranjivost društva, ali se ona rješavala kroz kontrolu i zajedničko djelovanje na jačanju sposobnosti vojnog odgovora, a manje se pozornosti posvećivalo otpornosti društva kroz rezilijentnost. Jačanje otpornosti je bilo dio ukupnih obrambenih priprema u kojima je civilna obrana bila u funkciji vojne obrane i nije imala potpuno samostalno područje djelovanja. Nakon raspada hladnoratovskog poretka i smanjivanja vojnih opasnosti, te pojave novih netradicionalnih ugroza, smanjila se i potreba za jačanjem sposobnosti usmjerenih samo prema obrani države (suvereniteta i integriteta), te je razvijena potreba novih organizacijskih principa na kojima bi se jačala otpornost društva, ali sada prema rizicima i neočekivanim šokovima s kojima se suvremeno društvo može suočiti u budućnosti. Takav pristup nije postao glavnim odgovorom na novu okolinu i ugroze preko noći, već se postupno (gotovo evolucijski) razvijao, da bi u konačnici zamijenio konzervativno-sigurnosni pristup novim liberalnijim koji heterogenost u sustavu ne smatra slabošću već prilikom. Upravljanje, umjesto održavanja sustava oko „prirodnih“ točaka ravnoteže normativnim/disciplinarnim tehnikama, preusmjerilo se na poboljšanje uvjeta sposobnosti sustava za adaptivne odgovore u uvjetima šokova.

Nenad Pokos

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Prof. dr. sc. Nenad Pokos rođen je 1965. godine u Zagrebu. Nakon završene osnovne i srednje škole upisao je 1986. godine Prirodoslovno-matematički fakultet u Zagrebu (smjer geografija) gdje je diplomirao 1991. U veljači 1992. zapošljava se kao znanstveni novak u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar. Magisterij pod nazivom „Hrvati u Bosni i Hercegovini 1895.-1991. (demogeografski aspekt)“ obranio je 1996. godine dok je disertaciju pod nazivom „Demogeografska obilježja Bjelovarsko-bilogorske županije“ obranio 2000. godine. Na Institutu Pilar napredovao je od mlađeg asistenta, asistenta (1996.), višeg asistenta (2000.), znanstvenog suradnika (2002.), višeg znanstvenog suradnika (2006.) do znanstvenog savjetnika (2016.). Objavio je ukupno oko 50 znanstvenih i stručnih radova te sudjelovao na oko 40 međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova. Na Fakultetu hrvatskih studija nositelj je nekoliko kolegija od 2002./2003. do danas, a na Hrvatskom katoličkom sveučilištu od 2014./2015. do danas. Na Fakultetu hrvatskih studija izabran je 2020. u naslovno znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora. Od 2013. predsjednik je Znanstvenog vijeća Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, a od 2009. član je uredništva časopisa „Društvena istraživanja“. Trenutno je član Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga strategije demografske revitalizacije Republike Hrvatske (2018. -) te član Radne skupine za demografiju i socijalne politike za izradu Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine (2018. -).

Demografski aspekt doseljavanja u Hrvatsku 2011. - 2019.

Republika Hrvatska posljednjih devet godina bilježi konstantan brojčani porast doseljenih stanovnika pa je tako 2019. iz inozemstva doselilo ukupno 37.726 stanovnika, što je čak 342,1 % više od 8534 doseljenika 2011. godine. Osim toga, među doseljenima znatno se povećao udio stranaca koji su 2011. činili 44,6 % svih doseljenika, a 2019. već 73,8 % njihovog ukupnog broja. Stoga je u izlaganju interes usmjeren ponajprije na doseljavanje stranaca čiji je brojčani porast između 2011. i onih koji su došli 2019. iznosio 630,7 %. Stranci su s 27.834 doseljenih 2019. godine bili 181,7 % brojniji od broja doseljenih hrvatskih državljana, a koji su sve do 2017. prevladavali u ukupnom broju doseljenih. Razmatrajući broj stranih doseljenika prema zemlji podrijetla, također se uočavaju znatne promjene. Iz Bosne i Hercegovine te Srbije svih promatranih godina u Hrvatsku doseljava najviše stranaca, ali posljednje dvije godine naglo je povećano useljavanje stranaca iz Kosova, Sjeverne Makedonije i Albanije čime su te države po broju doseljenih stranaca među ostalim europskim državama potisnule Sloveniju, Njemačku, Italiju i Austriju. Ispred potonjih država po broju doseljenika dospjela je i Ukrajina iz koje je 2011. doselila 51 osoba, a 2019. već njih 1055. Indikativan je i porast broja doseljenih stranaca iz azijskih zemlja od 1139,4 % između 2011. i 2019. čime se udio doseljenika s tog kontinenta povećao s 6,3 % (2011.) na 10,7 % (2019.). I ovdje su zabilježene značajne promjene u zastupljenosti pojedinih država jer je do 2018. najviše doseljenika dolazilo iz Kine dok ih je 2019. nešto više doselilo iz Indije. Od ostalih azijskih država, nakon Indije i Kine, 2019. godine najviše doseljenika dolazilo je iz Nepala te Filipina, Sirije i Vijetnama. Analizirajući odredišta doseljenih stranaca po županijama 2018. i 2019., dolazi se također do zanimljivih podataka. U apsolutnim brojevima po broju doseljenih uvjerljivo prednjači Grad Zagreb, ali koji je unatoč ukupnom brojčanom porastu od 23,5 %, smanjio udio prihvaćenih doseljenih stranaca s 27,1 % (2018.) na svega 20,9 % (2019.). Istodobno su između te dvije godine neke županije zabilježile znatno veći relativni porast broja doseljenih stranaca od Grada Zagreba pa je u Krapinsko-zagorskoj županiji taj porast iznosio 241,2 %, u Dubrovačko-neretvanskoj 150,5 %, Varaždinskoj 111,1 %; Vukovarsko-srijemskoj 104,5 %, Zagrebačkoj 89,4 %, Međimurskoj 87,5 %, Zadarskoj 86,6 % itd. Do velikih promjena došlo je i u strukturi doseljenika po dobi jer su npr. 2013. doseljenici u radno najaktivnijoj dobi tj. oni između 25 i 49 godine činili 47,2 %, a 2018. već 56,4 % svih doseljenika. Također je povećan i udio muškaraca među doseljenima jer su 2013. činili 52,3 %, a 2018. već 74,6 % svih doseljenika u Hrvatsku.

Zuleika Crosa

Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires, Argentina

Životopis

Stipendistica na poslijedoktorskom studiju pri Nacionalnom vijeću za znanstvena i tehnička istraživanja – CONICET u Argentini. Doktorirala je socijalnu antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Buenos Airesu u Argentini na kojemu je i docentica. Također, docentica je na Učiteljskoj školi Ministarstvo obrazovanja Autonomnog grada Buenos Aires u Argentini. Istražuje pitanja interkulturalnosti, etniciteta, migracija i metodologije istraživanja. Izlagala je svoje radove na nacionalnim i međunarodnim akademskim događajima. Objavila je članke u knjigama. Autorica je knjige *Uruguayos en la Argentina. El devenir de una identidad*, Biblos, 2015., koji sadržava aspekte njezine doktorske disertacije iz socijalne antropologije.

Referenti identiteta u migracijskim kontekstima: hrvatski narod i urugvajska nacionalna država u Argentini

Ovo je izlaganje usmjereno na to da identificira posebnosti vezane za identitetske manifestacije u migracijskim kontekstima, a koje se odnose na pripadnost etničkim zajednicama i nacionalnim državama. Imajući ovaj cilj na umu, analizirat će se kako pojmovi kao što su narod, zajednica i etnija omogućuju Hrvatima u Argentini da se prepoznaju kao Hrvati u vremenskom razdoblju koje uključuje četiri generacije. Zatim ćemo se pozabaviti slučajem urugvajске imigracije u Argentini, uzimajući u obzir samoidentifikaciju tih doseljenika kao Urugvajaca na temelju rođenja na teritoriju nacionalne države Urugvaj. U tom smislu, određeni državni identitet omogućuje identifikaciju samo jedne generacije urugvajskih imigranata. Isto tako, ovaj identitet ima veze sa stanovitim stranačko-političkim svrstavanjima i državnom lojalnošću, a i s ustavom takozvane Istočne Republike Urugvaj s kraja 19. stoljeća. Općenito, u ovom radu nastoje se analizirati manifestacije identiteta u migracijskim kontekstima, polazeći od svojih različitih poveznica. U ovom konkretnom slučaju, analizira se kako ideje naroda i nacionalne države u određenim vremenskim razmacima utječu na samoidentifikaciju migranata.

Ljubo Jurčić

*Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb, Hrvatska*

Životopis

Ljubo Jurčić profesor je Međunarodne ekonomije i Povijest ekonomske misli na dodiplomskom studiju, a Makroekonomskog menadžmenta, Determinante nacionalne konkurentnosti i Teorije vanjske trgovine na poslijediplomskim studijima na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Od početka rada na Fakultetu predavao je desetak različitih predmeta, uglavnom iz područja ekonomske teorije, ekonomske politike i kvantitativnih metoda ekonomske analize. Trenutno je pročelnik Katedre za međunarodnu ekonomiju. Objavio je više od sto znanstvenih i stručnih radova iz područja ekonomske politike, međunarodne ekonomije, političke ekonomije i ekonomske analize. Iz istih područja drži redovito predavanja na domaćim i međunarodnim konferencijama. Član je uredništva nekoliko međunarodnih znanstvenih časopisa. U početku radnog vijeka, uz rad na Fakultetu, deset je godina paralelno radio u društvenom proizvodnom poduzeću, a potom je deset godina vodio svoja poduzeća. Bio je član većeg broja nadzornih odbora i državnih savjetničkih tijela. Sada je predsjednik Nadzornog odbora Zagrebačkog Holdinga. Predsjednik je Hrvatskog društva ekonomista od 2006. godine i član Geoekonomskog foruma. Bio je ministar hrvatskog gospodarstva 2002. - 2003. godine i saborski zastupnik u dva mandata. Objavio je u koautorstvu tri knjige: *Kina na Balkanu*, *Međunarodna trgovina kroz povijest* i *Priručnik iz Međunarodne ekonomije*. Redovito piše kolumne na aktualne političko-ekonomske teme. Dobitnik je prvih pet godišnjih nagrada za ekonomskog analitičara godine „Gorazd Nikić“, Privrednog vjesnika po izboru poduzetnika.

Europska unija između nacionalnih identiteta i razvoja

Nakon duge europske povijesti ispunjene ratovima, ubijanjem, razaranjem, osobito nakon Drugog svjetskog rata 1945. godine, Europljani su se pitali kao sačuvati mir i izbjeći treći veliki rat na tlu Europe. Tako je nastala Europska unija. Osnovni cilj Europske unije je mir! Mir i razvoj Europe trebao se ostvarivati na principima solidarnosti i suradnje među narodima, zajedničkog razvoja i smanjivanja razlika u razini razvijenosti među europskim državama. Jedno od rješenja bilo je čvršće povezivanje europskih naroda s nadnacionalnim tijelima u okviru Ujedinjenih Država Europe (United States of Europe), kako je to nazvao Churchill. Danas, šezdeset i više godina od osnivanja, Europska unija daleko je od postavljenih osnivačkih ciljeva. Često se navodi da je od njenog osnivanja ostvaren veliki napredak i da je za taj napredak zaslužna Europska unija. Međutim, u istom tom razdoblju cijeli svijet se razvijao, a neke svjetske regije možda i brže od EU-a. To ne znači da Europska unija nije tome pridonijela, ali sasvim sigurno puno manje nego što se to prikazuje. Razlike u razvijenosti među zemljama se ne smanjuju zadovoljavajućom brzinom, čak neke zemlje i zaostaju u razvoju. Zaostajanje se događa, primjerice, i u Italiji, jednoj od najvećih članica i osnivačica EU-a. Nastanak grčke krize i način njenog rješavanja pokazali su da Europska unija ima krizu upravljanja i krizu vizije razvoja. Koncept Europske unije koji je bio dobar za 20. stoljeće, očito nije dobar za 21. stoljeće. Osnivači EU-a prije šezdesetak godina imali su jasnu viziju, danas očito ne postoje ljudi u vodstvu EU-a s jasnom vizijom za 21. stoljeće. Ljudi u vodstvu EU-a više nalikuju na birokrate nego na lidere s vizijom. Grčka kriza ujedno je i kriza Europske unije (EU), a osobito Europske monetarne unije (EMU). Ona je, uz Brexit, najveći izazov Europskoj uniji od njenog osnivanja. Oboje su najsnažniji test snage, organiziranosti i sposobnosti briselske administracije da upravlja i provodi europsko ujedinjenje. Brexit je prije svega političko pitanje, iako ima i ekonomske posljedice. Međunarodna politička (vojna i ekonomska) pozicija EU-a bez Britanije slabi više nego što to na prvi pogled izgleda, tako da je Brexit puno više političko i geopolitičko pitanje za EU nego ekonomsko. Između grčke krize i Brexita uletjela je i pandemija bolesti COVID-19 što je povećalo izazove upravljanja i razvoja Europske unije. Izlaskom UK iz EU-a postojeći koncept upravljanja ujedinjenjem Europe doveden je u pitanje. Pored toga, u sve više zemalja članica raste broj pokreta protiv EU-a. Inače, izvorna ideja EU-a: mir, suradnja, zajednički razvoj i solidarnost najveća je humana ideja u povijesti, a projekt Europske unije najveći ljudski mirnodopski projekt u povijesti... Mir je ostao kao cilj, ali usput su se deformirali koncepti suradnje, zajedničkog razvoja, a pogotovo solidarnosti među zemljama. Zemlje članice umjesto suradnje i solidarnosti konkuriraju jedna drugoj. Prevladao je koncept kapitala i kapitalu je prepušteno ujedinjavanje Europe. Kapital ima svoje legitimne interese, a to zasigurno nije razvoj neke pa ni vlastite zemlje, a još manje izjednačavanje razine razvoja pojedinih država. Ako ostvarivanje ciljeva Europske unije nije u potpunosti prepušteno kapitalu, onda se zasigurno u najvećem dijelu s kapitalom zasniva na ekonomskom modelu koji se i sam pokazao nedovoljno efikasan. Ekonomija nije svrha sama sebi, ona je sredstvo za ostvarivanje ciljeva. Zaboravilo se da je ponašanje ljudi i naroda puno složenije i da se ne može objasniti samo ekonomskim interesima i jednostavnim ekonomskim modelima. U postojećem modelu razvoja Europske unije zanemarene su povijesne, kulturne, religijske, tradicijske, ekonomske, političke i druge specifičnosti pojedinih zemalja. Zanemareni su različiti identiteti zemalja, a do (zajedničkog) identiteta Europske unije još je predaleko, a sadašnja situacija i postojeće politike ne vode jedinstvenom europskom identitetu. Pošlo se od pretpostavke da su zemlje i narodi strojevi, da ne postoji tradicija, nacionalni identiteti, i da je dovoljno samo donijeti propis koji je prema „tehničkoj“ procjeni dobar, i svi će se narodi, kao strojevi, automatizmom prema njemu ponašati...

Inače, EU treba razvijati. Treba se vratiti izvornim ciljevima EU-a: mir, suradnja, zajednički razvoj i solidarnost. Te ciljeve treba ostvarivati u novim tehnološkim i geopolitičkim okolnostima, uz puno veće uvažavanje specifičnosti svake zemlje, njene povijesti (i međusobne povijesti), tradicije, religije, kulture, ekonomske i društvene razvijenosti i strukture. Ključni faktor dugoročno održivog razvoja EU-a je solidarnost među članicama. Ako se kriza u Europskoj uniji nastavi produbljivati iz bilo kojih razloga, integraciju Europe trebalo bi započeti na drugačijim osnovama i u drugačijim okvirima, trebalo bi početi od kultura, tradicija i identiteta njenih članica i sukladno tim različitostima izgraditi ekonomsko-politički model ujedinjenja Europe i izgradnje Europske unije. Europa treba nove institucije, nova pravila i nove politike koje će se temeljiti na novim idejama. Te nove ideje trebaju izrasti iz sinergije različitih nacionalnih identiteta.

Jernej Mlekuž

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Životopis

Jernej Mlekuž is a research fellow at the Slovenian Migration Institute at the Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts. His research focus is on migration theory and methodology, cultural aspects of migration processes, popular culture, media, nationalism, food studies, material culture, epistemology, epiphenomena, water level and hydrometric measurements, and others. He is the author of *Burek: The Culinary Metaphor* (CEU Press, 2015, awarded by Gourmand International in the category Best Food Writing (2016), published also in Slovenian, Serbian and Albanian), co-editor of *Going Places: Slovenian Women's Stories on Migration* (Akron Press, 2014) and *Go girls! When Slovenian women left home* (ZRC Publishing, 2009) and the author, sole editor or co-editor of many books published in Slovenian. His latest book on Kranjska sausage and its role in the formation of Slovenian consciousness from the Spring of Nations onward (in Slovene, Beletrina, 2017) was awarded by Gourmand International as the best book in the category East European cuisine (2018). He is also the author of the book originally published in Croatian (*I feel kranjska kobasica: Kako je kranjska kobasica podigla slovenski narod*, Srednja Europa, 2018). Currently, he is investigating the role of slivovitz in the formation of Yugoslav brotherhood and unity.

On the Migrations of Nonhumans

Things, i.e., nonhumans, play a crucial role in the understanding of migrations. Take for example history textbooks – migrations were conditioned and defined by the appearance and mobilizing of new objects, technologies, devices, living organisms, substances, etc., such as the printing press, the steam engine, sugar cane, steamships, trains, the telegraph, oil, cartography, gunpowder, bureaucracy, land registers, schools, the Internet, airplanes, potato blight... And nonhumans turn out to be no less important and constitutive if we limit our frame to migrant groups. Nonhumans are crucial to the existence of these and, of course, all communities. Just think about what immigrant communities would be like without shared spaces, homes, churches, cakes and pastries, sausages, wine, Coca-Cola, accordions, flags, newspapers, letters, phylloxera aphids, smartphones... They wouldn't exist! It is, therefore, reasonable to take completely seriously the usually sarcastic cliché that sausages and accordions are the only things that keep the immigrant communities together. The paper will problematize the »humancentrism« of migration studies and present the complex roles of nonhumans in migrant communities.

Mato Arlović

Ustavni sud Republike Hrvatske

Životopis

Rođen 4.11.1952.g. u Oštroj Luci, BiH. Osnovnu i srednju školu završio u Županji, Republika Hrvatska. Na Pravnom fakultetu u Osijeku diplomirao, magistrirao i doktorirao društvene znanosti, područje pravo. U dosadašnjoj karijeri obavljao različite poslove iz područja prava i politike. U pet saborskih mandata biran u Hrvatski sabor 1990. - 2007.g. gdje je obavljao različite dužnosti. Sada radi kao sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske izabran u drugom mandatu. Više puta odlikovan i nagrađivan. Objavio više od šezdeset znanstvenih i stručnih radova, od čega tri knjige. Živi u Zagrebu, oženjen, otac dva punoljetna sina.

Državotvorno i revolucionarno ustavotvorstvo i "Božićni" Ustav Republike Hrvatske iz 1990.

Povijesno gledajući rijetki su ustavotvorci koji su imali priliku kod donošenja ustava upotrijebiti državotvorno i revolucionarno ustavotvorstvo. Jedan od njih je hrvatski ustavotvorac koji je u uvjetima disolucije (raspada) Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije donio Ustav Republike Hrvatske kojim je na ustavni način omogućio osamostaljenje Hrvatske kao države uređujući je kao suvremenu, građansku demokratsku državu - ljudskih (i manjinskih) prava i sloboda te vladavine prava. Rad se bavi pojmovnim (teorijskim) određenjem pojmova državotvornoga i revolucionarnoga ustavotvorstva s jedne strane, te s druge strane međuzavisnošću države i ustava. Zatim uloge i utjecaja Ustava na osamostaljenje države, njezin društveni poredak i ustavom utvrđeni i priznati sustav vrednota na kojima on počiva. Teorijska stajališta o državotvornom i revolucionarnom ustavotvorstvu hrvatskog ustavotvorca bit će teleološkom metodom i metodama interpretacije ustava obrađeni kod donošenja i samog sadržaja teksta Ustava Republike Hrvatske iz 1990. godine, te na osnovu dobivenih rezultata potvrđeni ili nepotvrđeni.

Josip Jurčević

Fakultet Hrvatskih studija, Zagreb

Životopis

Rođen 1951. u Studencima kod Imotskog. Od početka osnovne škole neprekidno živi u Zagrebu. Oženjen je i otac je sedmero djece. Znanstveni je savjetnik te redoviti profesor suvremene svjetske i nacionalne povijesti na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Radio je u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar (1997. - 2017.) u kojem je bio voditelj Centra za istraživanje mira, rata i terorizma. Prije toga je radio kao samostalni savjetnik u državnoj Komisiji za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava (1994. - 1997.). Istražuje noviju hrvatsku povijest, a središnje teme su ratno i poratno stradalništvo vezano za Drugi svjetski rat, Hrvatska u drugoj Jugoslaviji, Domovinski rat te hrvatsko iseljeništvo. Vodio je 11 i bio istraživač na 7 znanstveno-istraživačkih projekata. Autor je 15 te koautor ili autor poglavlja u 37 knjiga; objavio je 46 znanstvenih članaka; uredio je 17 knjiga. Izlagao je na 50 međunarodnih i 45 domaćih znanstvenih skupova; bio je član programskog ili organizacijskog odbora u 28 međunarodnih i 29 domaćih znanstvenih skupova. Stručni je suradnik u 18 dokumentarnih filmova. U vrijeme hrvatskog proljeća bio je član Sveučilišne skupštine i Studentskog odbora Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Dragovoljac je Domovinskog rata. Osnovao je i bio prvi ravnatelj Središnjeg arhiva Ministarstva obrane Republike Hrvatske. Bio je član Savjeta Vlade RH za pripremu prijatelja suda pred Međunarodnim sudom za prostor bivše Jugoslavije. Član je Komisije za martirologij Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Bio je ekspertni svjedok na tri suđenja za ratne zločine pred Haškim tribunalom i u Hrvatskoj. Godine 2009. bio je neovisni kandidat za predsjednika Republike Hrvatske. Nije bio član Komunističke partije niti se učlanjivao u stranke nastale nakon 1990. godine. Veoma je djelatna u civilnom društvu na zastupanju ljudskih prava i ostvarivanju socijalne kohezije.

Dijakronijska obilježja globalizacije i globalizma

U radu se, s motrišta dijakronijskog znanstvenog pristupa, razmatraju glavna obilježja globalizacije kao procesa i globalizma kao svjetskog upravljačkog modela. Najprije se navode osnovna određenja ljudske civilizacije u višetisućljetnom predglobalizacijskom razdoblju, s posebnim naglaskom na odnos između, s jedne strane, tijeka povijesnih događanja i, s druge strane, ljudskih bioloških datosti i stupnja razvijenosti tehnologije i tehnike. U tome je dijelu osnovno stajalište da su se predglobalizacijske povijesne promjene u svakom pogledu (materijalnom, organizacijskom, duhovnom, kulturnom, identitetskom itd.) događale ritmom koji je bio perceptivno, spoznajno i adaptivno sukladan biološkim datostima čovjeka. U novom je vijeku ljudska civilizacija ušla u ritam sve bržih promjena, kao posljedice razvoja prirodnih i društvenih znanosti koje su utjecale na sve veću dominaciju strojnih tehnologija te oblikovanje humanističkog svjetonazora i odgovarajućih društvenih organizacijskih oblika. U takvim okolnostima je europski kontinent bio ishodište i nositelj promjena u cijelom svijetu, a europske države te europski upravljački i kulturološki modeli gospodarili su cijelim svijetom. Dvadeseto stoljeće je odlučujuće utjecalo na ulazak čovječanstva u globalizacijsko razdoblje i proces uspostavljanja globalizma kao svjetskog upravljačkog modela, a istovremeno je europski kontinent doživljavao ubrzani slom svoje svjetske moći. U prva dva desetljeća 21. stoljeća globalizacija je postala dominantna te se pred naletom globalizma slamaju i najmoćnije nacionalne države svijeta. U radu se detaljnije obrazlažu tehnologijska obilježja i institucijski nositelji globaliziranog svijeta, u kojem je već sada dostignuta brzina svekolikih promjena te primjena sve savršenije robotike koja mnogostruko nadmašuju perceptivne, spoznajne i adaptivne biološke datosti (mogućnosti) čovjeka. U jednom ljudskom naraštaju vrtoglavom se brzinom događaju goleme tehnološke i upravljačko-organizacijske promjene te promjene načina življenja koje ljudska bića vode u sve dramatičnije psihološke i socijalno-psihološke vrijednosne i identitetske (s)lomove. Ukupno gledajući, globalizacijski proces i globalizam nisu samo u totalnom sukobu s cjelokupnom civilizacijskom baštinom nego otvaraju cijeli niz temeljnih pitanja od kojih su najvažnija dva. Jedno pitanje se odnosi na to je li inercija globalizacijskog procesa već sada izmakla ljudskoj kontroli, a drugo se pitanje odnosi na svrhovitost i samu mogućnost biološkog opstanka ljudske vrste u doglednom budućem razvoju globalizacijskog procesa. Unutar tog općeg dijakronijskog konteksta potrebno je razmatrati i teme s kojima se bavi ova konferencija.

SAŽECI IZLAGANJA

Dragutin Babić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Identitet, socijalizacija, integracija nacionalnih manjina - primjer osnovnoškolskog obrazovanja u Osječko-baranjskoj županiji (fokus grupa)

U radu se analizira problematika obrazovanja u multinacionalnom društvu, kakvo je hrvatsko, na primjeru Osječko-baranjske županije. Osječko-baranjska županija ima izraziti multinacionalni sastav stanovništva, čija struktura je znatnije promijenjena u ratnim sukobima devedesetih godina dvadesetog stoljeća. Pored brojčanog i proporcionalnog segmenta, u polju međunacionalnih odnosa i pozicije pojedinih nacionalnih zajednica došlo je također do značajnih promjena. Pitanja afirmacije nacionalnih zajednica, sprečavanja ili barem usporavanja asimilacije, očuvanja i daljnje izgradnje nacionalnog identiteta te integracije u hrvatsko društvo, nameću se kao glavne teme u korpusu nacionalnih manjina i posebno u relaciji tih zajednica i hrvatskog društva u cjelini te hrvatske etničke većine. U okviru šireg istraživanja provedena je fokus grupa u Osječko-baranjskoj županiji, u kojoj su sudjelovali akteri tamošnjih osnovnih škola (nastavnici), zatim predstavnici nacionalnih manjina, roditelji i predstavnici županije. Iako je situacija uglavnom zadovoljavajuća, u Osječko-baranjskoj županiji nacionalne manjine imaju određenih problema s kojima se suočavaju, a dio njih su povezani s ratnim sukobima i raspadom bivše federativne države. U osnovnoškolskom obrazovanju nacionalnih manjina prisutni su i problemi koji se odnose na kadrovsku problematiku, pitanja udžbenika i slično, što se može interpretirati kao tehničko pitanje, ali svakako zadire i u sferu političkog. U svakodnevici, akteri iz korpusa nacionalnih manjina su aktivni na pitanjima očuvanja nacionalnog identiteta svoje zajednice, što se manifestira u njihovoj aktivnosti u vijećima, udrugama, sportskim društvima sve do sfere obrazovanja. Perspektiva integracije nacionalno manjinskih zajednica u Osječko-baranjskoj županiji ima otežavajuće okolnosti, od ratnih sjećanja i teških trauma pripadnika tih zajednica i ostalih građana do poslijeratnih različitih interpretacija ratnih događanja, kao i okolnosti koje su afirmativne a referiraju se na zajednički život u bivšoj državi do institucionalnih rješenja koja se odnose na zaštitu i očuvanje nacionalno manjinskih zajednica.

Ključne riječi: identitet, socijalizacija, integracija, nacionalne manjine, Osječko-baranjska županija

Lada Baranašić

Sveučilište Vern', Zagreb, Hrvatska

Krešimir Dabo

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Prevenција trgovanja ljudima kao medijska tema Hrvatskog Crvenog križa

Jedan od najosjetljivijih segmenata u radu neprofitnih organizacija su humanitarni projekti. To su projekti koji se prvenstveno baziraju na empatiji (oni projekti koji prikupljaju sredstva), ali i projekti koji se baziraju na podizanju svijesti o nekoj problematici u društvu. Oni iziskuju pomnu razradu svakog njihovog dijela kako bi projekt u javnosti bio transparentan i prihvaćen. Pri tome veliku ulogu ima komunikacija s medijima, koja nije uvijek jednostavna, a tom dijelu projekta mora se pružiti velika pažnja, jer će o medijskom izvještavanju ovisiti uspjeh projekta. Cilj rada bio je analizirati kako najveća neprofitna organizacija provodi svoje humanitarne projekte, kako komunicira s medijima te kako mediji utječu na percepciju javnosti o humanitarnim projektima, ali i o samoj organizaciji. Za primjer je odabran Hrvatski Crveni križ i projekt prevencije trgovanja ljudima.

Ključne riječi: mediji, neprofitne organizacije, odnosi s javnošću, odnosi s medijima, trgovanje ljudima

Andreja Domitrović

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Dalibor Ivanešić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Mario Bara

Odjel za sociologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Profesionalne migracije medicinskih sestara: kontekstualizacija motiva hrvatskih radnika

Migracije medicinskih radnika, napose medicinskih sestara, fenomen je koji izaziva sve veći interes javnosti radi povećanih potreba zdravstvenih sustava za ovim profilom radnika. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji u svijetu je trenutno oko 28 milijuna medicinskih sestara, a nedostaje ih oko 6 milijuna. Iseljavanje medicinskih radnika iz Republike Hrvatske donedavno je bilo na marginama znanstvenih interesa. Potrebe normalnog funkcioniranja zdravstvenog sustava nameće kao imperativ sustavniji pristup ovoj problematici kako bi se mogle oblikovati adekvatne javne politike u smjeru zadržavanja i povratka iseljenih radnika i njihovih obitelji. U radu koji je zamišljen kao izviđajno (eksplorativno) istraživanje koristi se biografska metoda kako bi se ilustrirala kompleksnost i višedimenzionalna priroda u objašnjenju međunarodnih profesionalnih migracija medicinskih sestara. Najvažniji aspekti u pokretanju migracije bit će prikazani kroz četiri životne priče emigranata iz redova ove profesije. Suvremene migracije medicinskih radnika odlikuju se određenim specifičnostima. Migranti iz ranijih razdoblja najčešće su odlazili iz ekonomskih razloga, napose u Njemačku ili Švicarsku kao odredišne zemlje. Biografije medicinskih radnika migranata otkrivaju među motivima za migraciju nezadovoljstvo organizacijom posla i nemogućnost samoaktualizacije u Republici Hrvatskoj. Tomu treba dodati i neadekvatnu ulogu medicinskih sestara u hrvatskom društvu što navodi Hrvatska komora medicinskih sestara u svojim strateškim smjernicama. Razvojem komunikacijskih i transportnih tehnologija javljaju se nove odredišne zemlje kao što su Velika Britanija, Irska, Švedska i Saudijska Arabija.

Ključne riječi: profesionalne migracije, medicinski radnici, medicinske sestre, medicinski tehničari, motivi

Romana Lekić

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Adrian Beljo

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Patricia Zanketić

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Glagoljaška kolonija na primjeru starog grada Plomina kao mogućnost za povezivanje s hrvatskom dijasporom

Predstavljamo projekt *Glagoljaška kolonija na primjeru starog grada Plomina* gdje je pokazano kako se može revitalizirati stari napušteni grad i bogata glagoljaška baština. Atrakcijska osnova za pokretanje ovog zahtjevnog projekta zahtijevala je i terenski i istraživački rad. Inspiracija je krenula od Plominskog natpisa kada su studenti Edward Bernays University College-a iz Zagreba u okviru terenske nastave studija turizma posjetili stari grad Plomin. Plominski natpis je kameni reljef na vanjskom zidu crkve sv. Jurja iz 11. stoljeća gdje je uklesan muški lik, a iznad njega glagoljski natpis u dva retka. Reljef je prikaz ilirsko-rimskog božanstva zvanoga Silvan, koji je bio poganski zaštitnik šuma, žita, voćaka, trava, svekolikog raslinja i svekolike faune. Sadržaj plominskog natpisa je „ovo je napisao...“, no ostatak se ne vidi jer je ploča s desne strane odlomljena. Nedovršena rečenica potaknula je studente na kreativnost i predlaganje cijelog niza održivih sadržaja koji bi mogli pomoći u revitalizaciji starog grada. Suradnja s Maticom iseljenika daje priliku za uključivanje naše dijaspore pa se otvorila mogućnost da se napuštene kuće obnove tako da naše Hrvatske bratske zajednice i naše manjine dobiju na korištenje te kuće, uredi ih u duhu glagoljice poštujući konzervatorska pravila i nove trendove *storytellinga* i ekonomije doživljaja. To bi bila prilika i za uključivanje mladih dizajnera i umjetnika iz dijaspore i Republike Hrvatske, kao i lokalne zajednice te povezivanje s drugim destinacijama u Hrvatskoj gdje je glagoljica važna atrakcijska osnova. Kroz *benchmark* analizu s Grožnjanom dobio se uvid u prednosti i prikladne načine kako je od napuštenog Grožnjana nastala međunarodno poznata umjetnička kolonija – a sve kroz inicijativu talijanske manjinske udruge. Kružna kreativnost omogućila je da se kroz projekt povežu različiti podoblici kulturnog turizma i stvore uvjeti za otvoreni sistem razvoja kreativnog održivog turizma kroz *performance*, ples, glagoljaško pjevanje, ali i priliku za razvoj ostalih oblika kao što su gastro, etno, geneološki, manifestacijski i književni turizam. Projekt je dobio prvu nagradu na Međunarodnom natjecanju Kreativna riznica u travnju 2020. godine u Osijeku.

Ključne riječi: glagoljaška baština, dijaspora, kulturni turizam, ekonomija doživljaja, *storytelling*

Sandra Cvikić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar, Hrvatska

Pandemija i neželjene migracije na istoku Hrvatske i Europske unije

U ovom radu daje se prikaz preliminarnih rezultata kvalitativnog sociološkog istraživanja provedenog u razdoblju od ožujka do listopada 2020. godine gdje se istražuje socijalno-konstruirani diskurs o utjecaju pandemije na populaciju izbjeglica na istočnoj granici Republike Hrvatske u dva dnevna tiska „Večernji list“ i „Jutarnji list“. Kritička analiza teksta članaka provedena je Foucaultovom analizom diskursa (metodologija), a post-modernistička interpretacija dobivenih podataka temelji se na već započetoj raspravi grupe znanstvenika predvođenih Nicholasom De Genovom i Martinom Tazzioli 2015. godine (King's College London). Teorijski okvir interpretacije također se oslanja i na konceptualni okvir ustanovljen od strane Foucaulta i Agambena kojim oni kritički analiziraju suvremeno post-moderno društvo Europe, naime njihovo poimanje „governmentalizma“, „sekuritarizacije“, „biomoći/bio-politika“, „izvanrednog stanja“ i „gologa života“. Cilj rada je stoga utvrditi kako i na koji način je u hrvatskoj javnosti konstruiran socijalnim inženjeringom diskurs pandemije koja utječe na „neželjene migracijske“ procese već ustanovljene „balkanske rute“ na predziđu Hrvatske i Europske unije, i to ne samo na „ljude u pokretu“ nego i domicilno stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije.

Ključne riječi: pandemija, neželjene migracije, diskurs, Vukovarsko-srijemska županija, EU

Damir Novotny

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Urbana pametna sela: kako prekinuti zatvoreni krug zaostajanja ruralnih područja u kontekstu implementacije razvojnog koncepta "pametno selo"?

Ruralna područja u Hrvatskoj, podjednako kao i u cijeloj Europi, u proteklih su nekoliko desetljeća doživjela snažne promjene. Tradicionalne veze između sela i gradova, u kojima se tijekom 20. stoljeća odvijao snažan val industrijalizacije i stvaranja posebnih društvenih struktura koje poznajemo pod nazivom "seljak-radnik", u hrvatskim su ruralnim područjima gotovo potpuno nestale. Fordistički organizirani industrijski pogoni u gradovima na istoku Hrvatske stvarali su brojna jednostavna radna mjesta. Industrijalizacija je omogućavala slabije obrazovanim seoskim kućanstvima kombiniranje dohodaka iz poljoprivrednih djelatnosti i dohodaka ostvarenih radom u poduzećima u obližnjim urbanim sredinama, te tako povećavanje svoga blagostanja. Globalizacijski procesi koncem prošlog i početkom ovog stoljeća utjecali su na seljenje radno intenzivnih industrija u azijske zemlje s nižim troškovima rada, te posljedična traumatična post-industrijska transformacija gradova, ukinuli su veliki broj jednostavnih radnih mjesta. "Seljačko-radnička" kućanstva u ruralnim područjima, bez dovoljno primarnih resursa za poljoprivrednu proizvodnju, početkom novog stoljeća obilježenog širenjem digitalnih tehnologija i četvrte industrijske revolucije, masovno su svoju egzistenciju započela tražiti u turističkim područjima te velikim hrvatskim i europskim gradovima. Hrvatska ruralna područja, ali i seoske sredine u drugim europskim zemljama, u kratkom su vremenskom razdoblju ostala bez velikog broja svojih stanovnika. Krug zaostajanja sela na taj se način potpuno zatvorio. Širenje digitalnih i drugih novih disruptivnih tehnologija omogućilo je stvaranje koncepta "pametnog sela" te povezanih razvojnih konceptata kojima se ubrzava proces urbanizacije sela, odnosno proces nastanjivanja kreativnih i inovativnih poduzeća u ruralnim područjima, stvaranja kvalitetnih radnih mjesta te ubrzavanja socio-ekonomskog razvitka i ukupnog blagostanja seoskih sredina. U ovom su članku prikazani teorijski temelji razvojnog koncepta "pametno selo" te preliminarni rezultati istraživanja primjene ovog koncepta u lokalnim zajednicama na istoku Hrvatske.

Ključne riječi: post-industrijske promjene, selo, digitalizacija, pametno selo, razvoj

Wolly Krašić

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Radnici na privremenom radu u inozemstvu iz Jugoslavije kao sigurnosni izazov za jugoslavenski komunistički režim

Dopuštajući odlazak stotinama tisuća radnika na privremeni rad u zapadnu, kapitalističku Europu, komunistička je Jugoslavija otvorila mogućnost da dio njenih građana dođe u različite vrste dodira s drukčijim političkim, gospodarskim i društvenim sustavom od onog jugoslavenskog. To je moglo rezultirati, a kod nemalog broja tih ljudi je i rezultiralo prestankom vjere u socijalizam kao najbolji sustav za uređenje društvenih odnosa. Također, radnici iz Jugoslavije u zapadnoj su Europi dolazili u kontakt s antijugoslavenskom i najvećim dijelom antikomunističkom političkom emigracijom iz Jugoslavije, a i različite su obavještajne službe zapadnoeuropskih zemalja nastojale među njima vrbovati doušnike. Tako je odlazak znatnog broja jugoslavenskih građana na privremeni rad u zapadnu Europu, osim što je Jugoslaviji donosio niz benefita, stvorio i stanovitu sigurnosnu ugrozu.

Ključne riječi: radnici na privremenom radu, zapadna Europa, Jugoslavija, politička emigracija, obavještajne službe

Ljubiša R. Mitrović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu, Srbija

Dragana Lj. Mitrović

Centar za balkanske studije, Niš, Srbija

Globalizacija, seoba elita znanja i nova kolonija dijaspore

Živimo u eri uspona novih tehnologija trećeg i četvrtog razvojno-civilizacijskog talasa, koje iz temelja menjaju strukturu i dinamiku savremenog društva. Na delu su snažni migracioni procesi prostorne i socijalne pokretljivosti stanovništva globalnim prostranstvom. U fokusu naše analize je uticaj procesa globalizacije na mobilnost ljudskog/obrazovnog kapitala, na seobu elita znanja i formiranja novih kolonija dijaspore. U radu se razmatraju promene u profesionalnom sastavu globalnih radnih migracija, smena industrijskog proleterijata intelektualnim, tj. kognitarijatom, kao akterom novih proizvodnih snaga i integralnim delom transnacionalne globalne *hiper-klase* (Žak Atali). Analiziraju se sociološka obeležja ove društvene grupe sa visokim koeficijentom profesionalne mobilnosti, indeksa socijalne mobilnosti unutar sveta transnacionalnih korporacija, ali i šire na skali socijalne moći u savremenom društvu. Razmatra se ambivalentna uloga elite znanja u društvenim borbama između snaga kapitala i lepeze razuđenog sveta modernog rada. Poseban deo razmatranja odnosi se na analizu inovaciono-razvojnih potencijala ove vrste intelektualne dijaspore za brži razvoj matice (zemalja porekla) i traga se za odgovorom na pitanje zašto cirkularna mobilnost elita sporo teče, kao i kakve su mogućnosti i pretpostavke da u perspektivi razvoja čovečanstva seoba elita znanja bude u funkciji svih delova sveta.

Ključne reči: globalizacija, smena elita rada i znanja, kognitarijat, nova kolonija dijaspore za odnos matice i dijaspore

Danijel Knežević

Europska poslovna škola Zagreb, Hrvatska

Vinko Miličević

Grad Zagreb, Hrvatska

Zoran Bubaš

Grad Zagreb, Hrvatska

Utjecaj temeljnih makroekonomskih pokazatelja na migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj

Tema rada pripada području ekonomskih migracija. Područje ekonomskih migracije posebno je aktualno od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, jer se time olakšala mogućnost odlaska zaposlenika iz Republike Hrvatske u neku od zemalja Europske unije s boljim životnim standardom. Cilj rada je istražiti utjecaj makroekonomskih pokazatelja na migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj. Pri tome se pretpostavlja da postoji značajan utjecaj makroekonomskih pokazatelja na migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj. Podaci za empirijski dio rada bit će prikupljeni iz sekundarnih izvora. Znanstveni doprinos rada ogleda se u sveobuhvatnosti istraživanja utjecaja temeljnih makroekonomskih pokazatelja na migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj koja su na temelju pregleda literature samo parcijalna, jer istražuju utjecaj pojedinog makroekonomskog pokazatelja na migracijska kretanja. Radom se dobiva uvid u to koji od makroekonomskih pokazatelja ima koliki utjecaj na migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj, a samim time se dobivaju i smjernice za postavljanje makroekonomskih politika u Republici Hrvatskoj koje bi pozitivno djelovale na migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: makroekonomski pokazatelji, temeljni makroekonomski pokazatelji, migracijska kretanja, Republika Hrvatska

Aleksandar Erceg

Faculty of Economics in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia

Jovanka Damoska Sekuloska

University of Information Science and Technology "St. Paul the Apostle" in Ohrid, North Macedonia

Smart Villages – Examples from Croatia and Macedonia

Productivity and innovations in rural areas around the world are limited by funding, human resources and technology. This results in a slow development of these areas, especially the economy and welfare. One of the potential ways to solve this problem is by developing the so-called smart villages. They represent an ecosystem that has different parts intended for improving the quality of life in a community and it involves different stakeholders (i.e., academics, private companies, government, etc.). The main topic of the paper is examining the implementation of the concept of the smart village in Croatia and Macedonia. The first part of the paper gives a literature review of the smart villages concept and its influence on national development. In the second part, the smart villages movement in Croatia and Macedonia is presented and the similarities and differences are discussed. In the final part, the conclusion and proposals for future research are given.

Keywords: smart villages, development, sustainability, Croatia, Macedonia

Romana Lekić

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Ingrid Padjen Đurić

Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije, Sisak, Hrvatska

Krešimir Dabo

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Uloga i nužnost edukacije turističkih djelatnika o interpretaciji tradicijske kulture u brendiranju identiteta destinacije

U trenutku kada tržište doživljava turbulentne promjene uslijed pandemije koja je uvelike promijenila pravila i trendove funkcioniranja različitih sektora, transformacija se osobito odrazila na turizam. Uz sve adaptacijske procese koji zahtijevaju žurnu implementaciju u upravljanju turističkim doživljajem u destinaciji, jedan od ključnih aspekata uspješne prilagodbe novonastaloj situaciji naglasak je na primjeni novih modela interpretacije baštine i tradicijske kulture u procesu brendiranja lokacije. Kako bi se ključni dionici u turizmu mogli pripremiti za uporabu različitih tradicijskih elemenata u svrhu izbora pravilnog interpretiranja atrakcije, neophodno im je ponuditi i nova znanja u skladu s novim trendovima ekonomije doživljaja i *storytellinga*. Ovaj rad bavi se analizom zadovoljstva polaznika prvog takvog neformalnog cjeloživotnog obrazovanja za interpretatore hrvatske tradicijske kulture u organizaciji Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije, a izvedbi i programskom rješenju Visoke škole za komunikacijski menadžment Edward Bernays. Edukacija je okupila ključne dionike u turizmu Sisačko-moslavačke županije kao polaznike programa, a predavački tim formiran je od stručnjaka i znanstvenika iz Instituta za etnologiju i folkloristiku, Etnografskog muzeja u Zagrebu, Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado, Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu te Visoke škole Edward Bernays. Zamišljena je kao otvoreni sustav koji je moguće organizirati za nacionalne manjine, ali i za našu dijasporu kroz povezivanje s kulturnim i kreativnim turizmom i podoblicima kao što su etno-turizam, gastro-turizam ili vinski turizam.

Ključne riječi: edukacija, turizam, tradicijska kultura, baština, upravljanje doživljajem, *storytelling*

Dejan Tubić

Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Hrvatska

Božidar Jaković

Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Hrvatska

Martina Kovačević

Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Hrvatska

Uloga ruralnog turizma u revitalizaciji ruralnih područja

Ruralna područja obuhvaćaju većinu hrvatskog teritorija, a karakterizira ih depopulacija, zapuštenost, prirodna, kulturna bogatstva i mogućnost inovacija, odnosno unaprjeđenja. Ruralni turizam kao širi pojam od seoskog i agroturizma obuhvaća vrste turizma poput agroturizma, cikloturizma, zdravstvenog turizma, kulturnog turizma, seoskog turizma, ekoturizma i ostalih. Kroz svoju profesionalnu djelatnost ruralni turizam može ostvarivati prihode i tako doprinosti razvoju cjelokupnog turističkog odredišta. Iskorištavanjem prirodnih i kulturnih resursa određenog ruralnog područja kroz ruralni turizam stvara se dobrobit za cjelokupnu lokalnu zajednicu, posjetitelje i turiste, vlasnike pojedinih agroturističkih imanja, obiteljskih hotela, sportskih centara i ostalih dionika istog područja. Valorizacijom resursa proizlaze nove pogodnosti za stanovništvo ruralnog područja u smislu samozapošljavanja, zapošljavanja drugih, ostvarivanja dobiti i osobnog zadovoljstva. Depopulacija kao jedan od većih problema ruralnog prostora sve više je prisutna, stoga je potrebno pravovremeno djelovati u sprječavanju odlaska stanovništva svih generacija uvođenjem adekvatnih mjera koje pomažu i u poljoprivrednoj djelatnosti, i u procesu samozapošljavanja i u stvaranju mogućnosti za otvaranje novih ili unaprjeđenje postojećih turističkih objekata. Revitalizaciji ruralnih područja treba pristupiti na održivi način, ujedno stvarajući doprinose ruralnoj zajednici kroz obogaćivanje postojeće ili uvođenjem nepostojeće turističke ponude, rast broja dolazaka i noćenja, otvaranje novih objekata za smještaj i pružanje turističkih usluga kako bi se zadovoljili sve zahtjevniji interesi suvremenih turista. Suvremeni turisti koje karakterizira dobra informiranost, težnja održivom okolišu, brojnim aktivnostima, interpersonalnom pristupu te kraća i češća putovanja tragaju za područjima poput ruralnih koja mogu ispuniti sve njihove zahtjeve, stoga je revitalizacija ruralnih područja pomoću ruralnog turizma itekako poželjna i potrebna. U radu će biti prikazana analiza jednog oblika ruralnog turizma, točnije analiza agroturizma, iz koje će biti vidljiva uloga i utjecaj turizma na revitalizaciju ruralnog područja.

Ključne riječi: ruralno područje, ruralni turizam, revitalizacija, valorizacija resursa, agroturizam

Ingrid Padjen Đurić

Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije, Sisak, Hrvatska

Turistička manifestacija „Lipovljanski susreti“ – desetogodišnji primjer suživota i tolerancije nacionalnih manjina u suvremenom društvu

U radu je dan pregled središnje kulturne i društvene manifestacije stvaralaštva i suživota nacionalnih manjina u Hrvatskoj „Lipovljanski susreti“ kroz desetogodišnje razdoblje. Manifestacija je utemeljena 1976. godine kao jedina manifestacija na temu nacionalnih manjina u tadašnjoj federativnoj državi. Kao takva, postala je simbolom okupljanja nacionalnih manjina. Danas na području Lipovljana, uz većinsko hrvatsko stanovništvo, žive pripadnici 11 nacionalnih manjina. Manifestacija koja je nakon dvadesetogodišnje stanke oživljena 2010. godine, predstavlja prikaz kulturne baštine većinskog hrvatskog naroda i nacionalnih manjina izražene kroz bogatstvo običaja, raznolikost tradicije, narodnih nošnji, plesova, govora, pisma, pjesmu, kulinarsku baštinu, tradicionalne zanate, rukotvorine i druge oblike kulturnog djelovanja i čuvanja izvornih narodnih običaja. U radu se na temelju arhivske građe koja se nalazi u Općini Lipovljani analizira oživljavanje i organiziranje manifestacije te pretvaranje u turističku atrakciju kontinentalnog turizma.

Ključne riječi: Lipovljanski susreti, nacionalne manjine, turizam, suživot, tolerancija

Karla Žagi

Odjel za sociologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Društvene prakse i uloge žena pod međunarodnom i privremenom zaštitom u Republici Hrvatskoj

U godinama koje su uslijedile nakon izbjegličke krize u 2015., proučavanje akulturacije među državljanima trećih zemalja u Europi raste. Berryjev akulturacijski model koji uključuje moguće strategije integracije, asimilacije, marginalizacije i separacije, u empiriji može biti proučavan kroz društvene prakse migranata u zemlji prihvata te kroz analizu dinamike preoblikovanja i kreiranja uloga. Ovaj rad pruža uvid u kvalitativno istraživanje koje za cilj postavlja analizu dinamike uloga žena migrantske populacije trećih zemalja u Hrvatskoj uslijed akulturacijskog procesa. Poseban naglasak stavljen je na iskustvo života prije odlaska iz zemlje porijekla, iskustvo života u Hrvatskoj, doživljaj i značenje integracije te pitanje uloga i njihovog preoblikovanja uslijed uključivanja u hrvatsko društvo. Rezultati ukazuju na različit doživljaj i iskustvo integracije između žena koje su u Hrvatsku migrirale s pratnjom i onih žena koje su u Hrvatsku migrirale same. Navedene skupine sudionica razlikuju se i u svojim kazivanjima o svakodnevnim aktivnostima u zemlji prihvata, pri čemu se kod sudionica koje su migrirale samo sa supružnikom primjećuje društvena izoliranost. S druge strane, u kazivanjima sudionica koje su migrirale s djecom, primjećuje se fenomen obrnute socijalizacije, pri čemu su žene društveno aktivnije upravo zbog djece. Sudionicama je zajedničko pridavanje važnosti sudjelovanju na tržištu rada i aktivnoj uključenosti u hrvatsko društvo, što rezultira promjenom u njihovoj društvenoj i obiteljskoj ulozi.

Ključne riječi: društvene prakse, uloge, migrantice, akulturacijski model

Pablo David Arraigada

Licenciado en Letras y Profesor por la Universidad de Buenos Aires (U.B.A.), Argentina

To Go to Exile or to Resist: National Identity Crisis During the Bosnian War in the Novel Sara and Serafina, by Dževad Karahasan

The end of the century in the Balkans brought about a geopolitical, social and cultural reconfiguration throughout the area. The influx of postmodernity, a trend that was growing throughout Europe, led to a reconstitution of Bosnian identity. Every moment it was more difficult to imagine the old idea of 'nation-state' and there was an idea to group individuals from each region into new territorial units (Butler, 2009). Armed conflicts, different points of view and independence led the Bosnian social actors to modify aspects of their long tradition. The explosion of this identity crisis arises from a dichotomy: to leave or to stay, and at this point, we must think about the role of intellectuals of the nation. Such is the case of Dževad Karahasan, a Bosniak writer who had to emigrate because of the war. In the novel Sara and Serafina, he reflects on the social situation and the decisions that must be made by both those who decide to stay and those who choose to flee. From the experience of those who know their neighbors, of those who share a multicultural past of a city characterized by mixtures throughout its history, the novel shows religious, social and economic aspects. The paper aims to address the aspects of Bosnian identity, the constitution of peoples in Bosnia and Herzegovina, using Maria Todorova's concepts, and the relationship between the nation-state and national minorities, hand in hand with the idea of hybridization of cultures, thinking about the ways the modern multicultural associations are designed, following the reading proposed by Nada Švob-Đokić's on the concepts of Néstor García Canclini.

Keywords: Dževad Karahasan, Bosnian culture, hybridization of cultures, postmodernism, Balkans, Bosnian War, identity

Rebeka Mesarić Žabčić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Ana Malnar

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Povratna migracija u Republiku Hrvatsku uslijed pandemije virusa COVID-19: izazov za hrvatsko društvo

U nedostatku statističkih podataka o povratnoj migraciji, a u skladu s aktualnom situacijom u Europi i svijetu u fokusu ovoga rada je povratna migracija dvije obitelji mlađe životne dobi u domovinu uslijed pandemije virusa COVID-19 te novonastalom situacijom u poslovnom sektoru i na tržištu rada. Prva obitelj je nevjenčani par koji zajedno živi više od deset godina, a druga obitelj je u braku s djetetom jasličke dobi. Životna dob obje obitelji je oko trideset godina i obje su do pandemije virusa COVID-19 živjele u Njemačkoj, prva u saveznoj pokrajini Sjeverna Rajna-Vestfalija, a druga u Bavarskoj. Cilj rada je istražiti i analizirati migrantsko i povratničko iskustvo osoba povratnika mlađe životne dobi uslijed pandemije virusa COVID-19 kroz njihovu životnu priču. Tijekom 2020. godine provedeni su polustrukturirani individualni intervjui s obje obitelji mlađe životne dobi, prvom s područja života u Republici Hrvatskoj na relaciji Splitsko-dalmatinska županija – Grad Zagreb i drugom na relaciji Grad Zagreb – Primorsko-goranska županija. Na temelju intervjua analizirani su razlozi, motivacija i realizacija odlaska, proces povratka u Republiku Hrvatsku, ponovna prilagodba životu u staroj/novoj sredini, mogućnost trajnog ostanka u Republici Hrvatskoj kao i mogućnost rada i života tih obitelji kao „digitalnih nomada“ koji zahvaljujući postojanju isključivo digitalne tehnologije mogu biti neovisni o mjestu rada i života.

Ključne riječi: COVID-19, digitalni nomadi, migracija, obitelj, povratak, Republika Hrvatska

Marija Benić Penava

Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, Sveučilište u Dubrovniku

Anja Vlašić

Doktorandica Fakulteta hrvatskih studija, Zagreb

Djelovanje Don Koste Selaka u Dubrovačkoj biskupiji (1932. - 1960.)

Don Kosto Selak (1893. - 1968.) bio je slovenski svećenik, skladatelj i humanitarac. Godine 1917. zaređio se u Dubrovniku kao franjevac, a 1932. godine je sekulariziran i postao je svećenik Dubrovačke biskupije. Tijekom Drugog svjetskog rata, u teškom razdoblju talijanske, a potom njemačke okupacije, bio je svećenik u župi sv. Vlaha u Janjini. Autorice će temeljem relevantne literature i dostupnih izvora svoje izlaganje usmjeriti na djelovanje don Selaka tijekom ratnih i poratnih godina. U izazovnim vremenima don Selak nije prezao pred izlaganjem vlastitoj pogibelji u svrhu očuvanja ljudskih života i imovine, a njegov humanitarni rad ostao je zabilježen u sjećanju stanovnika Janjine. Stvaralački opus don Selaka prepoznat je u široj javnosti zahvaljujući maestru Degl' Ivelliu.

Ključne riječi: Don Kosta Selak, Janjina, 20. stoljeće

Tado Jurić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Utvrđivanje trendova i stupnja integracije hrvatskih iseljenika pomoću alata digitalne demografije

Novi podaci sa svjetskih i društvenih mreža glavni su izvor inovacije u kontekstu suvremenih nalaza migracijskih studija. Kako se saznanja svaki danom povećavaju, razvija se i nova znanstvena grana – „digitalna demografija“. Upravo se na ovom tragu i mi ovim radom priključujemo razvoju novih inovativnih metoda baziranih na konceptu „big data“. U tu svrhu u ovom ćemo radu pokušati postaviti osnovu za razvoj analitičkog modela s fokusom na trendove i utvrđivanje stupnja integracije hrvatskih iseljenika u useljeničko društvo kao doprinos „digitalnoj demografiji“. Osnovna hipoteza rada je da su „big data“ korisni izvor podataka za utvrđivanje kretanja i stupnja integracije hrvatskih iseljenika. U radu se fokusiramo na analitičke alate Facebooka i Google Trendsa uz navođenje primjera i drugih korisnih analitičkih alata poput Twittera, Instagrama, YouTubea i LinkedIna te završno analiziramo Facebook grupe koje su osnovali Hrvati u Njemačkoj kao potencijalni izvor socio-demografskih podataka. Iako je Facebook (FB) najveća društvena platforma, s podacima koji se mogu dobiti analizom Facebooka u Hrvatskoj, pa i šire, sustavne studije ne postoje. Podaci, koji se pak mogu dobiti putem analize alata FB „Audience insight“ nude nevidenu širinu raznovrsnih podataka, uključujući socio-demografske informacije o obrazovanju, raznim životnim događajima, vrsti zaposlenja itd. Sve se ove varijable redovito ažuriraju pa je stoga taj skup podataka zapravo jedna vrsta neprestano ažuriranog popisa stanovništva. Podaci Google pretraživanja s druge strane svakodnevno objedinjuju milijarde slučajeva pretraživanja po brojnim jezicima svijeta, između kojih i hrvatskog. Prikupljeni i analizirani ovi podaci mogu biti iznimno korisni za osvjetljavanje određenih istraživačkih pitanja, naročito u kontekstu praćenja trendova. Prednost kombiniranja više metoda, ovdje „digitalne“ i „klasičnih“ istraživačkih metoda, leži u činjenici da se migracije vrlo teško može mjeriti samo tradicionalnim metodama. Naročito u svjetlu problema klasičnih izvora socio-demografskih podataka u Hrvatskoj i statistike koja ovisi isključivo o „dobroj volji“ iseljenika da se odjavi, ovom kombinacijom metoda mogu se dobiti puno detaljniji uvidi. Upravo stoga navedeni alati nude neusporedive mogućnosti novih uvida za demografiju, napose migracijske studije. Stoga vjerujemo da će kombiniranje podataka analitičkog alata Facebooka, Facebook grupa te podacima Google Trendsa s tradicionalnim izvorima stvoriti relevantne nove demografske spoznaje i znanja, prvenstveno iz područja migracijske demografije, s napomenom da se ista metodologija može koristiti i za brojne druge države.

Ključne riječi: Facebook, Facebook grupe, Google Trends, „big data“, digitalna demografija, migracije

Nada Rajić

Grad Zagreb, Zagreb

Vanjske migracije iz Hrvatske u razdoblju 2013. – 2019., potisni i privlačni faktori migriranja

U radu se daje obujam i dinamika procesa iseljavanja iz Hrvatske, kao i useljenički tijekovi i migracijska bilanca u razdoblju od pristupanja Europskoj uniji 2013. do 2019. godine s glavnim potisnim gospodarskim čimbenicima u području podrijetla te privlačnima u odredištima migracije. U uvodu se polazi od metoda istraživanja i teorijskih odrednica migracije s naglaskom na gospodarskim čimbenicima koji ju uvjetuju. U drugom dijelu, temeljeno na korištenju različitih baza podataka, prvenstveno nacionalnih statističkih ureda zemalja imigracije, daju se podaci o pravcima, obujmu i dinamici hrvatske emigracije i ukupni migracijski tokovi u ovom razdoblju. Procjenjuje se da je s prostora Hrvatske u razdoblju od sedam promatranih godina iselilo oko 426.300 stanovnika, pretežito prema razvijenijim zapadnoeuropskim zemljama, pri čemu je koeficijent odseljenja (odnos između evidentiranih odseljenih prema stranim statistikama i podataka hrvatske službene statistike) iznosio prosječno 1,9. Iako je doseljavanje donekle ublažilo demografske gubitke iseljavanja, višak odseljenih nad doseljenima ili neto migracija bila je negativna i prema stranim statistikama iznosila je oko –185.900 osoba (prema DZS – 103.207) s višestruko negativnim ekonomskim i društvenim posljedicama. Izniman porast doseljavanja u 2018. i 2019. godini ne odnosi se u tolikoj mjeri na povratnike koliko na uvoz strane radne snage koja već vidljivo nedostaje gospodarstvu, posebno radno intenzivnim djelatnostima. Treći dio rada govori o konkretnim, primarno gospodarskim potisnim faktorima migracije u zemlji, a privlačnima u zemljama imigracije. Zaključak je na tragu prijedloga kako potisne faktore u Hrvatskoj pretvoriti u faktore sprječavanja migracije i tako utjecati na smanjivanje procesa iseljavanja, posebno stručnjaka, te dinamizirati povratne tokove.

Ključne riječi: emigracija, imigracija, potisni i privlačni faktori migracije

Nikola Šimunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Gospić, Hrvatska

Ivo Turk

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Dražen Živić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar, Hrvatska

Pozicioniranje tradicionalnoga iseljeničkog prostora Ličko-senjske županije u europskom demografskom regionalnom mozaiku

Ličko-senjska županija kopnenom površinom najveća je i najnenaseljenija županija u Republici Hrvatskoj koja najvećim dijelom svoje površine obuhvaća tradicionalnu hrvatsku iseljeničku regiju Liku te depopulirani prostor velebitskog Primorja i dijela otoka Paga (Grad Novalja). U europskom regionalnom mozaiku Ličko-senjska županija je NUTS regija 3. razine koja se u hrvatskim okvirima desetljećima susreće s intenzivnim negativnim demografskim procesima prirodne i ukupne depopulacije i selektivne emigracije, koji su rezultirali padom ukupnog broja stanovnika i visokim stupnjem ostarjelosti stanovništva Ličko-senjske županije. U radu je istražen demografski položaj spomenute NUTS 3 regije u sklopu ostalih NUTS 3 regija Europske unije te je analiziran BDP po glavi stanovnika s ciljem usporedbe demografski sličnih europskih regija s Ličko-senjskom županijom. Korištene su statističko-matematičke metode u kombinaciji s GIS analizom. Ličko-senjska županija nalazila se (2019.) na 1321. mjestu (od 1348 NUTS 3 regija) prema službenom procijenjenom ukupnom broju stanovnika (44.834 stanovnika), te na 1338. mjestu prema gustoći naseljenosti (8,4 stanovnika/km²). U pripadajućem demografskom razredu (± 2.500 stanovnika od Ličko-senjske županije = 10 europskih NUTS 3 regije), Ličko-senjska županija imala je najmanji indeks promjene broja stanovnika 2019./2013. (90,6), osrednji prosječni broj živorođenih 2013. – 2018. (378), najveći prosječni broj umrlih 2013. – 2018. (867) te gotovo najveći ukupni negativni migracijski saldo 2013. – 2018. (-1738; s tim da su samo tri regije zabilježile ukupni negativni migracijski saldo od promatranih 10 regija). Autori su također analizirali BDP po glavi stanovnika (2016.) i došli do zaključka da je Ličko-senjska županija imala najmanji BDP po glavi stanovnika od 10 promatranih regija, gotovo 7 puta manji od njemačke NUTS 3 regije Memmingen, Kreisfreie Stadt. Inače, prema posljednjem popisu stanovništva (2011.) Ličko-senjska županija imala je veći udio (24,7% spram 21,4%) starog stanovništva (65 i više godina starosti) u odnosu na spomenutu njemačku regiju te manji udio (18,7% spram 19,4%) mladog stanovništva (do 19 godina starosti).

Ključne riječi: BDP, depopulacija, iseljavanje, Ličko-senjska županija, NUTS 3

Miha Zobec

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Between the »Unredeemed Brothers« and the »Tenth Banovina«: the Kingdom of Yugoslavia and its Two Diasporas

In the contribution, I will address the attitude of the Kingdom of Yugoslavia towards its co-nationals just beyond borders and to those in emigration. I will also tackle the issue of political activism of the Julian March emigrants and evaluate in what way it coincided with Yugoslavia's efforts to build the diaspora. I will focus on the community of Slovenes and Croats from the Julian March as it concerns the national minority whose members emigrated as a result of the Italian fascist suppression. The issue of Julian March emigrants, on the one hand, concerns the problem of the »unredeemed brothers«, i.e., Yugoslav co-nationals living as stranded minorities on the territories that were annexed to neighboring countries in the aftermath of the First World War. On the other hand, the act of emigration transferred them to the field of state's efforts of engendering the »tenth banovina«, the so-called tenth administrative unit consisting of Yugoslavs in emigration. Contextualizing the case in the Central European framework, I will begin by presenting the Yugoslav attitude towards two diasporas. The Yugoslav policy placed the attitude towards co-nationals abroad on equal footing. Nevertheless, the state's attitudes towards Yugoslavs living just beyond borders and towards those in emigration hardly ever overlapped in practice. I will demonstrate that the relations diverged because of the strength of fascist Italy which impeded Yugoslavia from interfering in the matters of the minority in the Julian March. Furthermore, the fact that Yugoslav authorities were often indifferent to the issue of the Julian March minority additionally hampered the bond between the issues of stranded minorities and the emigration. I will continue by addressing the activism of the Julian March emigrants in their biggest settlements, i.e., in Yugoslavia and Argentina. Even though the emigrants aspired to raise international awareness about the plight of the Julian March minority, their engagement was not supported by the Yugoslav diplomatic representatives. I will conclude by arguing that Yugoslavia's ultimate failure in addressing the issue of minority, contributed to its loss of credibility in the eyes of Julian March emigrants.

Keywords: the Kingdom of Yugoslavia, the Julian March, diaspora, the »unredeemed brothers«, the »tenth banovina«

Aleksandar Vukić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Globalni kapitalistički sistem u doba koronavirusa

Novi globalni kapitalistički sistem nastao je između 1989. i 1992. nakon raspada Sovjetskog Saveza i prvog rata s Irakom. Kao i svaki društveni sistem, i globalni kapitalistički ima svoje strukture i funkcije. Svrha sistema je stvaranje profita i gospodarski rast čije su gorivo prirodni i ljudski resursi. Osnovne sastavnice tog sistema su pravno slobodni pojedinci koji svoju sreću moraju potražiti u tržišnoj areni. U srži globalnog kapitalističkog sistema je, naravno, složena ideologija koja ima više slojeva. Temeljni sloj čini priča o „kraju povijesti“ jer sam globalni kapitalistički poredak predstavlja konačno ozbiljenje povijesnog kretanja. Od sada postoji samo tehnološki napredak koji će omogućiti manje ili više sretan život svim stanovnicima Sistema. Drugi sloj je ideja da društva ne postoje, već da postoje samo pojedinci, a treći je da je to poredak koji potiče slobodnu cirkulaciju roba, novca, kapitala, ljudi i ideja. No zadnjih trideset godina pokazalo je da tu nije riječ samo o ideologiji, nego o iluziji. Povijest nikako nije završena, blagostanje nije ostvareno, nego se socijalne razlike među državama i pojedincima produbljuju. Pokazuje se da slobodno cirkulira samo novac i kapital, roba manje slobodno, a ljudi kolaju kada im se dozvoli u ovisnosti od interesa kapitala. Problem s ljudima je što s njima migriraju mikrobi, bakterije, virusi, ideologije, religijski i kulturni svjetonazori. Bogati ljudi iz centra sistema putuju svijetom zbog posla, turizma ili avanture. I tako nam je u staru Europu, koja je s određenim entuzijazmom vjerovala da iako više nije središte globalnog kapitalističkog sistema, svakako predstavlja model života kojem bi cijeli svijet trebao težiti, stigao koronavirus. Nakon svjetske kapitalističke krize (2008. - 2009.), migrantske krize 2015., izlaska Velike Britanije iz Unije, stigao je virus koji je pokazao da je raspad EU-a samo pitanje vremena.

Ključne riječi: migracije, koronavirus, globalni kapitalistički sistem, Europska unija, priroda

Stela Fumić

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Hrvatski liječnici u Europskoj uniji

U ovom se radu raspravlja fenomen odljeva liječnika iz Republike Hrvatske u okviru push-pull matrice te novonastalog društveno-političkog konteksta oblikovanog pristupanjem države Europskoj uniji. S obzirom na to da se radi o specifičnoj skupini društva, fenomenu odljeva liječnika pristupilo se kroz prizmu izvještavanja, odnosno njegove pokrivenosti u širem javnom prostoru. Metodom analize sadržaja cilj je bio istražiti načine na koje o njemu izvještavaju strukovne organizacije i vodeći medijski portali. Težilo se utvrditi razlike između izvještavanja te definirati faktore utjecaja širih društvenih struktura na zastupljenost te problematike na mikro i makro razini. Jedinice analize predstavljali su tekstovi priopćenja za medije Hrvatske liječničke komore i portala Jutarnji.hr i Večernji.hr u razdoblju od 4 godine (početak 2016., kraj 2019.) u kojima se kao glavna tema spominje odlazak liječnika iz Hrvatske. Naslov, podnaslov i tekst predstavljali su jedinicu sadržaja. Temeljem provedene analize vidljivo je kako se od pristupanja EU-u na društvenoj razini dodatno naglašava problem odlaska hrvatskih liječnika u inozemstvo. Unatoč ozbiljnosti situacije, u posljednje je dvije godine (2018., 2019.) primjetan sve manji opseg podataka, provedenih istraživanja i informacija koje su s tog područja plasirane u javnost. Osnovna razlika u izvještavanju strukovne organizacije u odnosu na portale jest sadržaj na koji se stavlja naglasak u prilogu (odlazak liječnika ili aktualno stanje zdravstvenog/društvenog sustava). Najvećim brojem priloga poziva se na djelovanje s pretežito negativnom vrijednosnom orijentacijom prema odljevu liječnika. Podaci i provedena analiza ukazuju na nužnost donošenja i provođenja konkretnih mjera s ciljem usporavanja odlaska hrvatskog liječničkog kadra, i to unutar i van struke suradnjom institucija te posredstvom medija i cjelokupne društvene sfere.

Ključne riječi: odljev liječnika, izvještavanje, analiza sadržaja, poziv na djelovanje

Ivo Turk

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Nikola Šimunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Gospić, Hrvatska

Nenad Pokos

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Promjena broja stanovnika u Karlovačkoj županiji od 1961. do 2011. godine u kontekstu prometne dostupnosti

Karlovačka županija već preko pola stoljeća u kontinuitetu bilježi vrlo nepovoljne demografske procese i kao takva spada u negativni pol demografskog razvoja Hrvatske. Loša prometna dostupnost u ovome je istraživanju označena kao jedan od važnijih čimbenika ovako nepovoljnoga demografskog stanja. Autori su interpolirali podatke o vremenskoj dostupnosti naselja Karlovačke županije Karlovcu, izradili kartu izokrona i podijelili prostor županije na 6 zona dostupnosti, te su kroz prizmu zona vremenske dostupnosti (ograničenih izokronama od 15 minuta) analizirali indeks promjene broja stanovnika. Analizom indeksa promjene broja stanovnika naselja Karlovačke županije od 1961. godine, kada je zabilježen maksimum naseljenosti, do 2011. godine, kada je proveden najnoviji popis stanovništva, uvidjelo se da je velika većina naselja zabilježila značajan pad broja stanovnika. Samo 36 naselja (od ukupno 649 naselja) Karlovačke županije zabilježilo je porast broja stanovnika u promatranom razdoblju. Razmotre li se vrijednosti spomenutog indeksa u kontekstu vremenske prometne dostupnosti istih naselja cestovnim prometom prema županijskom središtu Karlovcu, uočava se pravilnost u zoniranju naselja pri čemu ona s boljom prometnom dostupnošću imaju manje nepovoljan indeks promjene broja stanovnika u razdoblju od 1961. do 2011. godine. Pri tome postoji iznimka u vidu pojedinih skupina naselja koja su slabije prometno dostupna u odnosu na Karlovac, a imaju povoljniju vrijednost razmotrenog indeksa promjene no što bi se to prvotno očekivalo. Razlog tome je ponajprije vezan uz usmjerenost tih naselja prema drugim centrima, od kojih se izdvajaju Ogulin i Slunj (u sastavu Karlovačke županije), te Metlika i Črnomelj u susjednoj Sloveniji. Kartografskom analizom utvrđeno je da ruralni prostori unutar županije bilježe jači intenzitet depopulacije u odnosu na urbana naselja. U istraživanju su korištene statističko-matematičke metode u kombinaciji s GIS analizom (*kriging* metoda interpolacije).

Ključne riječi: deperiferizacija, depopulacija, GIS, Karlovačka županija, prometna dostupnost

Filip Škiljan

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Demografska slika naselja srpske nacionalne manjine na Kordunu između 1991. i 2011. godine

Rad se bavi demografskim razvojem srpske nacionalne manjine na području Korduna. Autor u radu donosi geografski okvir te kratku povijest kordunskog prostora, a nakon toga iznosi statističke podatke o pojedinim naseljima i regiji Korduna u cjelini. Bavi se i ratnim gubicima Korduna (pet nekadašnjih općina) s posebnim osvrtom na broj Srba, a potom i demografskim razvojem poslijeratnog Korduna. Veliki dio rada posvećen je ratnim godinama na Kordunu, odnosno razdoblju koje je prethodilo demografskom slomu srpske nacionalne manjine na Kordunu. Posebno poglavlje posvećeno je nestalim naseljima na području Korduna (Rabinja, Sadilovac, Selakova Poljana, Koranski Lug, Jamarje). Autor u zaključku donosi podatke i razmišljanja o tome kakva je budućnost srpske nacionalne manjine na Kordunu.

Ključne riječi: Kordun, Domovinski rat, demografski gubici, demografski razvoj, Srbi

Marta Takahashi

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Postupanje hrvatske granične policije prema nezakonitim migrantima

Sve se češće susreću proturječna izvješća i mišljenja o postupanju hrvatske granične policije prema nezakonitim migrantima zatečenim na prostoru Republike Hrvatske. Hrvatsku se policiju optužuje da migrante zlostavljaju i protjeruju nazad u BiH ponižene i u strahu, bez mogućnosti da zatraže međunarodnu zaštitu. Hrvatski dužnosnici te navode rezolutno negiraju i naglašavaju da RH samo dobro čuva svoju granicu, ujedno i granicu EU-a. Navodni zaokret hrvatske policije, od pomaganja migrantima tijekom 2015. do nasilnih vraćanja dvije godine kasnije, neki vide kao posljedicu nove europske politike prema nezakonitim migrantima, a koju karakterizira izbacivanje migranata iz EU-a. Broj ljudi koji putuje migrantskim rutama nepouzdan je i upitan jer je brojka o tome koliko ih je u pojedinim europskim državama te koliko ih je ušlo u zonu Schengena različita u različitim izvješćima. Upitne su i mnoge informacije o tome je li Hrvatska odgovorna za kršenje ljudskih prava migranata. Zabrinjavajuće je ako policija umjesto da suzbija nasilje, sama isto provodi prema migrantima. Ako to doista čini, postavlja se pitanje zašto to čini. S druge strane, neobično je da od oko 6,5 tisuća policajaca, koliko ih čuva hrvatsku granicu, nitko s ovim problemom ne istupa u javnosti. Najmanje što se očekuje od institucija je da provode zakon. Ako ga policija ne provodi, onda je to problem sigurnosti za sve građane. Što se doista događa pri nezakonitim prelascima hrvatske granice i kako prema nezakonitim migrantima postupa hrvatska granična policija, trebaju istražiti mediji. Oni trebaju biti nezavisni od političkih interesa, utvrditi postupa li se prema migrantima dolično i je li pravo na azil postalo pitanje politike. Mediji moraju argumentirano reći građanima Hrvatske narušava li se u njihovoj državi vladavina prava.

Ključne riječi: nezakoniti migranti, hrvatska granična policija, granica Hrvatske i BiH, nasilna vraćanja, kršenje ljudskih prava

Marta Takahashi

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Djeca bez pratnje u izbjegličkoj krizi 2015./2016.

U izbjegličkoj krizi 2015./2016. u Europu je ušao velik broj maloljetnika bez pratnje. Zbog rata, povreda ljudskih prava, neimaštine, prirodnih katastrofa i nedostatka obrazovanja, mnoga djeca s Bliskog istoku i Afrike sama ili na poticaj obitelji odlučila su krenuti u svijet za boljim životom i priključiti se rijeci izbjeglica koje su nastojale domoći se bogatijih europskih zemalja. Na sigurnosni problem djece koja putuju sama ozbiljno se usmjerila pozornost prvenstveno zahvaljujući upozorenjima medija, koji su izvještavali o „nestanku“ velikog broja djece nakon što su registrirana u državnim uredima pojedinih zemalja. To je „protreslo“ sustave socijalne skrbi u državama duž migrantske rute koji do tada nisu predano identificirali i primjereno podržali ovu iznimno ranjivu skupinu. Riječ je o djeci, državljanima trećih zemalja ili djeci bez državljanstva, koja se nalaze izvan zemlje podrijetla i odvojena su od oba roditelja ili zakonskih skrbnika. Rizici za djecu bez pratnje povećali su se nakon primjene sporazuma između EU-a i Turske koji je doveo do zatvaranja balkanske rute, pri čemu su se mnoga djeca bez pratnje našla izvan granice EU-a. Oni maloljetnici koji su ostali odlučni u namjeri da stignu na željenu destinaciju, morali su se osloniti na krijumčare ljudima koji nude nastavak puta pod svojim uvjetima, pri čemu pojedina djeca postaju žrtve eksploatacije i zlostavljanja. Budući da Bliski istok, mjesto globalnog sukoba velikih sila preko posredničkih snaga, ne prestaje biti područje kojim se generiraju migracijska kretanja prema europskom teritoriju, treba provoditi aktivnosti kojima će se neprestano ukazivati na problem djece bez pratnje. Ovaj rad potaknut je spoznajom da se mediji i odnosi s javnošću službenih institucija ne sukobljavaju oko pitanja djece bez pratnje (za razliku od mnogih drugih pitanja), nego prema njemu pokazuju usklađenost u stajalištima i duboku empatiju.

Ključne riječi: djeca bez pratnje, izbjeglička kriza, krijumčari i trgovci ljudima, tražitelji azila, preporuke za zaštitu djece

Ilarija Bašić

Odsjek za odnose s javnošću, Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Andrea Raguž

Odsjek za odnose s javnošću, Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Izazovi kriznog komuniciranja u medijima – Case study “Migrantska kriza u BiH=Paraliza državnih institucija”

BiH se od 2018. godine suočava s velikom migrantskom krizom. Zemlja je izložena brojnim problemima – humanitarnim, sigurnosnim, ekonomskim, pa i zdravstvenim. S druge strane, BiH je u konstantnoj krizi institucija koje se bez pomoći EU-a i međunarodnih organizacija ne bi mogle nositi s ovim problemom. Sve to uzrokuje konstantno krizno komuniciranje iz kojeg mnogi pojedinci i institucije ne znaju izaći. Dodatno to utječe na kolektivnu svijest građana kojima su negativne priče o migrantima u našoj zemlji dostupne putem svih uređaja, masovno se fabriciraju i plasiraju te se nameće jedina misao – migrantska kriza paralizirala je ne samo državu nego postepeno zahvaća i građane ove zemlje. Koliko je činjenica da živimo u digitalnoj eri doprinijela širenju krize? Može li krizno komuniciranje ovih razmjera uopće riješiti? Ima li načina da se komunikacijskim alatima i taktikama negativno pretvori u pozitivno? Gdje prestaju važiti naučni postulati, a počinju improvizacije koje diktira stvarnost? Rad će pokazati na koji način bosanskohercegovački politički subjekti i relevantne institucije komuniciraju i djeluju u ovoj kriznoj situaciji, ali i da adekvatno djelovanje u kriznom komuniciranju ovisi o mnogo faktora, među kojima presudnu ulogu ima strateško komuniciranje i svakodnevna suradnja s medijima. Pokazat ćemo kako su s jedne strane različite institucije djelovale na javno informiranje (ne)dajući pravovremene i potpune informacije o migrantskoj krizi, a kako su s druge strane mediji izvještavali o tome. Imajući u vidu raznolikost društva u BiH i postojanje više medijskih sistema, u radu će se razmotriti kako su pojedini mediji prenosili informacije različitih vladinih institucija, jesu li poštovali pravilo dviju strana, je li loša vijest prodavala medijske priče. Objave iz medija će se analizirati kvalitativno i kvantitativno. Cilj je da na osnovu dobivenih rezultata ponudimo praktičarima odnosa s javnošću preporuke koje bi trebali usvojiti za bolje upravljanje komunikacijom vezanom za migrantsku krizu.

Ključne riječi: migrantska kriza, migrant, Bosna i Hercegovina, mediji

Mateo Žanić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Geran-Marko Miletić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Krešimir Peračković

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Ostati ili otići? Prinos analizi socio-kulturnih odrednica migracijskih aspiracija mladih u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Intenziviranje migracijskih procesa u Hrvatskoj nakon pristupanja Europskoj uniji dodatno je pogoršalo već otprije lošu demografsku situaciju te se danas sve više jedinica lokalne, pa i regionalne samouprave suočava s poteškoćama u upravljanju socio-ekonomskim razvojem. To rezultira činjenicom da je manje ljudi koji taj razvoj trebaju nositi, a s tim problemom se osobito susreće i Vukovarsko-srijemska županija koja dugi niz godina bilježi depopulaciju. Samo između 2001. i 2018. godine županija je izgubila oko 17 % stanovništva, točnije 31.184 stanovnika od čega je zbog mehaničkog gubitka broj stanovnika smanjen za 28.451. Upravo potaknuti iznimno nepovoljnim migracijskim saldom, Institut Pilar je 2019. godine proveo istraživanje o obilježjima migracijskih aspiracija mladih, dakle društvene skupine koja bi trebala biti okosnica svakog ozbiljnijeg pokušaja zaustavljanja negativnih demografskih trendova. Anketno istraživanje provedeno je na probabilističkom stratificiranom uzorku od 744 učenika trećih i četvrtih razreda srednjih škola. Polazeći od naznačenoga problema, a imajući na umu koncept danas već klasične *push-pull* teorije migracija, analiza je usmjerena na pitanje povezanosti iskazivanja želje mladih za iseljavanjem iz domicilne županije s dva u društvu sve izraženija procesa. Prvi je širenje materijalizma kao vrijednosne orijentacije koja perpetuira ideal posjedovanja boljega i višega, a drugi je tendencija izlaženja iz društvenih odnosa nametnutih u lokalnoj zajednici. Provedena analiza imala je dva glavna cilja: 1) dobiti uvid u strukturu migracijskih aspiracija s obzirom na unutarnje ili vanjsko preferentno migracijsko odredište (Hrvatska ili inozemstvo), 2) ispitati povezanost lokalne socijalne integracije te materijalizma kao vrijednosne orijentacije s težnjom za unutarnjim ili vanjskim migracijama. Ukratko, rezultati pokazuju da su mladi obuhvaćeni uzorkom gotovo ravnomjerno raspoređeni s obzirom na to gdje žele provesti glavninu svog života, jedna trećina bi ostala u domicilnoj županiji, jedna trećina bi odselila negdje drugdje u Hrvatsku, a jedna trećina bi u inozemstvo. S obzirom na analizirane čimbenike, materijalizam se pokazao statistički značajno pozitivno povezan sa željom za preseljenje bilo u neku drugu županiju u Hrvatskoj ili pak u inozemstvo, dok je stupanj lokalne socijalne integracije imao statistički značajan efekt samo na želju za odlaskom u inozemstvo. Pritom su osobe rjeđe uključene u život lokalne zajednice te one koje su percipirale niži stupanj lokalne socijalne kohezije češće iskazivale želju za odlaskom izvan Hrvatske.

Ključne riječi: migracije mladih, migracijske aspiracije, *push-pull* teorija migracija, socijalna integracija, Vukovarsko-srijemska županija

Dino Bruža

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Perspektiva informacijsko-komunikacijske tehnologije u posebnim programima kao dio virtualnog identiteta Hrvatske

Informacijsko-komunikacijska tehnologija postala je neizostavni alat u dizajniranju, realizaciji i praćenju uspješnosti posebnog programa. Može se implementirati u sve faze i aktivnosti te tako služi kao podrška menadžmentu u ostvarenju dvaju glavnih ciljeva posebnog programa: povećanje potrošnje sudionika programa i bolja kontrola čitavog procesa. Od analiziranja tržišta, osmišljavanja koncepta programa i izrade strategije, preko upravljanja kadrovima i sadržajem programa do završetka i ispitivanja uspješnosti programa, menadžment treba imati potpunu kontrolu nad informacijama i događajima. Kako bi se to postiglo, potrebno je imati kvalitetan informacijsko-komunikacijski sustav. Međutim, tehnologija služi i za praćenje stupnja očekivanja i zadovoljstva sudionika posebnih programa u realnom vremenu. Cilj rada jest dobiti uvid kako sudionici posebnih programa u Hrvatskoj reagiraju na implementaciju suvremene tehnologije u programe u kojima sudjeluju, a kako se menadžment prilagođava promjenama. Apostrofira se važnost upotrebe suvremene tehnologije u posebnim programima, koja služi kao alat za potpunu kontrolu nad svim segmentima programa. Svrha upotrebe tehnologije jest povećati stupanj kontrole svih segmenata programa, što posljedično utječe na stupanj zadovoljstva sudionika posebnih programa. To je ujedno glavna hipoteza istraživanja. U skladu s tim provelo se istraživanje sudionika posebnih programa kako bi se spoznalo kakvu percepciju o tehnologiji sudionici uopće imaju. U slučaju Republike Hrvatske, ovaj segment otvara nove mogućnosti i potencijalni razvoj sasvim novog oblika ponude posebnih programa, čime se dijelom utječe i na ukupni virtualni identitet Republike Hrvatske. Važno je spoznati koliko su sudionici posebnih programa upoznati s upotrebom suvremene tehnologije i na koji način gledaju na upotrebu iste. Istraživanjem ove problematike u Hrvatskoj ukazuje se na sasvim novo područje daljnjih multidisciplinarnih istraživanja.

Ključne riječi: menadžment posebnog programa, informacijsko-komunikacijska tehnologija, virtualni identitet Hrvatske, zadovoljstvo sudionika, perspektiva tehnologije

Marija Zelić

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Prednosti i nedostaci strategije „Pametnog sela“ u kontekstu iseljavanja ruralnih područja

Prema *EU rural review*-u (no. 26) „pametna sela“ su zajednice u ruralnim područjima koje koriste inovativna rješenja za poboljšanje svoje otpornosti, nadograđujući se na lokalne snage i mogućnosti. Oslanjaju se na participativni pristup u razvoju i provedbi svoje strategije za poboljšanje ekonomskih, socijalnih i/ili okolišnih uvjeta, posebno mobiliziranjem rješenja koja nude digitalne tehnologije. Digitalne tehnologije uključuju informacijske i komunikacijske tehnologije, iskorištavanje velikih podataka i/ili inovacije povezane s uporabom interneta stvari (IoT - engl. *Internet of things*). Cilj ovog rada jest sociološka i teorijska elaboracija strategije „Pametnog sela“ koju provodi EU projekt za razvoj ruralnih područja, a putem natječaja bit će odabrano ruralno naselje u Osječko-baranjskoj županiji koje će prvo imati mogućnost implementacije ovog programa. Svrha je ovog rada ukazati na moguće prednosti i nedostatke ugradnje ovog projekta unutar ruralnih područja, točnije, postaviti će se pitanje na koji način i u kojoj mjeri uvođenje digitalnih praksi transformira i redefinira seosko područje te na koje načine ovakva strategija može smanjiti depopulacijske i migracijske procese iseljavanja seoskog stanovništva u urbana područja RH ili pak drugih zemalja. Dovodi li digitalno umrežavanje i povećavanje prakse *e*-života nužno do veće kvalitete i zadovoljstva životom u hrvatskim selima? Je li digitalizacija nužan preduvjet mehanizama opstanka hrvatskog sela i način veće otpornosti i adaptivne snage na suvremene globalizacijske procese konstantnih promjena? U ovom radu pokušat će se dati adekvatni odgovori na ova pitanja te će se ponuditi sociološka analiza ovakvih pilot-projekata koji se sve više nameću kao jedno od mogućih rješenja za depopulacijske procese iseljavanja ruralnih područja kojima je zahvaćena i RH.

Ključne riječi: „pametno selo“, ruralno područje, digitalizacija, depopulacijski procesi, migracije

Sara Večeralo

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Preporod hrvatskih zajednica u Čileu

Čile je, nakon Argentine, druga zemlja u Južnoj Americi po broju hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka. S obzirom na to da se u Čileu u najvećoj mjeri radi o prvom valu migracija s kraja XIX. i početka XX. st., nastalome uslijed ekonomskih neprilika u dalmatinskim krajevima, danas ovu skupinu sačinjava druga, treća, četvrta, pa čak i peta generacija potomaka hrvatskih imigranata. Većinom potječu s dalmatinskih otoka i krajeva, prvenstveno s Brača, Visa ili iz drugih mjesta poput Mimica, Splita, Dubrovnika i sl. U počecima doseljavanja hrvatski su imigranti naseljavali krajnji sjever Čilea, gradove Antofagastu ili Iquique, te na krajnjem jugu zemlje Punta Arenas ili Porvenir. Danas pak velik dio hrvatske zajednice živi i djeluje u glavnom gradu Santiago de Chileu. Iako ove zajednice karakterizira brza asimilacija u čileansku kulturu, uslijed čega je došlo do potpunog gubitka hrvatskog jezika, na snazi je također jedan oprečan čimbenik – snažna vezanost za pradomovinu. Tome u prilog govore brojne folklorne i kulturne udruge u kojima se čuvaju tradicijske vrijednosti hrvatske kulture. Samo glavni grad Santiago de Chile broji više od deset registriranih hrvatskih udruženja. Među njima su najaktivniji Hrvatski stadion, *Kulturno-umjetničko društvo Domovina*, *CPEAC* (Krug profesionalaca i poduzetnika hrvatskog porijekla) te umjetnička organizacija *Hrvartis*. Unatoč aktivnoj djelatnosti, ove zajednice često nailaze na razne probleme u svom djelovanju, koji se ponajviše tiču jezične barijere s matičnom zemljom, te problema reprezentacije autentičnih tradicionalnih sadržaja koji su im dostupni tek posrednim putem. Ipak, ukidanjem generacijskog ograničenja za stjecanje hrvatskog državljanstva došlo je do naglog povećanja aktivnosti u hrvatskim zajednicama te, posljedično, do povećane svijesti o mogućnostima koje ono pruža. Uoči svjetske zdravstvene krize, epidemije virusa COVID-19, započete u ožujku 2020. godine, kada su svuda u svijetu zatvorene granice, došlo je do još jedne zanimljive pojave: naglog povećanja vidljivosti i aktivnosti mnogih hrvatskih udruženja u Čileu u virtualnoj sferi te aktivnijoj komunikaciji s drugim hrvatskim institucijama, posebice s Hrvatskom maticom iseljenika.

Ključne riječi: Čile, folklor, hrvatska imigracija, potomci hrvatskih iseljenika, Santiago de Chile

Fra Josip Blažević

Centar „Hrvatski Areopag“ za međureligijski dijalog Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca, Zagreb, Hrvatska

Religijska komponenta u očuvanju identiteta Biblijsko-teološki pristup

Biblijsko-teološki pristup baca novo svjetlo na dramu migracija. Biblija je priča o migracijama. Stoga je migracije moguće promatrati u svjetlu biblijskih događaja koji simboliziraju dionice napornog putovanja ljudskog roda prema rađanju novog naroda. Povijest spasenja započinje putovanjem praotaca koje će postati dio starozavjetnog kreda: „Moj otac je bio aramejski lutalac“ (Pnz 26, 5). Izraelci su prošli dugu migrantsku rutu, putovanje obilježeno duhovnom preobrazbom koje ih je, kao u retorti alkemičara, oblikovalo u novi narod, iznjedrilo novi identitet. Migrant na zemlji bio je i Sin Božji, rođen daleko od svoga doma (usp. Lk 2,4-7). Sveta obitelj bježi u Egipat pred Herodovim progonstvom. Marija postaje živom slikom iseljenice („Gospa od puta“). Isus je svoj javni život proveo na putu, prolazeći „gradovima i selima“ (usp. Lk 13,22). Isusov identitet moguće je shvatiti jedino iz njegovog najintimnijeg odnosa s Ocem kroz molitvu. Religijska komponenta konstitutivni je čimbenik očuvanja identiteta. Na procesu protiv Isusa razvidno je najmanje sedam pokušaja, iz usta raznih aktera (Pilat, vojnici, razbojnik...), osporavanja Isusovog identiteta („Ako si sin Božji...“). Začetnik zatiranja identiteta bio je đavao u pustinji (usp. Mt 4,3). Crkva, rođena na Duhove, sastavljena od ljudi iz različitih naroda, i sama je putnica: *Ecclesia viatorum* (putujuća Crkva), *Ecclesia in via* (Crkva u hodu), *Ecclesia peregrinans* (Crkva putnika). Patnje koje prate migracije znak su „porođajnih bolova“ novoga čovječanstva. Njihovi uzroci otkrivaju „duboku ranu“ koju je grijeh nanio ljudskoj obitelji. Crkva u migracijama prepoznaje ne samo izazov, nego i priliku, odgovoriti Isusovoj: „Što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!“ (Mt 25,40). Mora se čuti proročki glas Crkve u prilog migranata. Transnacionalna univerzalnost i multikulturalnost Crkve, kohezijska su snaga koja može pridonijeti integraciji migranata, otklanjanju predrasuda i ksenofobije, očuvanju njihovog identiteta: dijalogom s nevjernicima i ravnodušnima, ekumenizmom s rastavljenim crkvama, međureligijskim dijalogom s pripadnicima drugih religija.

Ključne riječi: Crkva, identitet, migracije, univerzalnost, novi narod

Danijel Vojak

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Osvrt na suvremena znanstvena istraživanja povijesti Roma u Europi i Hrvatskoj

Romsko stanovništvo u Republici Hrvatskoj danas čini jednu od brojnih i starijih manjinskih zajednica. Njihova povijest je na hrvatskim područjima nerijetko bila obilježena anticiganističkom politikom progona i represivne asimilacije, koja je posebno bila vidljiva za vrijeme Drugog svjetskog rata u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, kada je nad njima počinjen genocid. Znanstvena istraživanja povijesti Roma unutar hrvatske historiografije gotovo da i nisu postojala sve do posljednjih desetljeća prošlog stoljeća. Takav izostanak (manjak) znanstvenog interesa prema povijesti Roma i danas je vidljiv unutar hrvatske historiografije. No u posljednjim desetljećima uočljiv je određeni napredak unutar hrvatske historiografije na tome području. U radu će se posebice analizirati rezultati istraživanja povijesti Roma unutar hrvatske historiografije s primjerima iz historiografija određenih europskih zemalja. Zatim će se posebno analizirati pitanje odnosa hrvatskih i europskih institucija vlasti prema pitanju istraživanja povijesti Roma.

Ključne riječi: Romi, povijest, Europa, Hrvatska

Milan Puh

Croatia Sacra Paulistana, São Paulo, Brazil

Umrežavanje i rad Hrvata u Brazilu

Cilj je ovog izlaganja predstaviti nastavak istraživačkog rada započetog 2015. godine projektom „Povijest Hrvatske i hrvatskog useljništva u Brazilu“ i nastavljenog projektom „Mreža Hrvata i Hrvatica“ u kojem je detaljnije istražena mreža Hrvata i njihovih potomaka koji su se istaknuli svojim profesionalnim radom u Brazilu. Namjera je pokazati kako se mogu iskoristiti znanja i kontakti stvoreni u posljednjih pet godina istraživanja kako bi se kroz temu rada i međusobno umrežavanje privuklo što više članova hrvatske zajednice iz cijelog Brazila te ih se povezalo i s institucijama i pojedincima u domovini. Ovaj projekt imao je kao inspiraciju povijesnu podlogu sličnu Mreži poduzetnika i poslovnih ljudi u Čileu te nastavlja nasljeđe Trgovinsko-gospodarske komore Hrvatska – Brazil koju je osnovao prvi hrvatski konzul nakon neovisnosti – Željko Loparić. Tako će se ukazati na jedan drugačiji način umrežavanja koji, osim kulture i folklora, vidi mogućnost intenzivnijeg povezivanja s Hrvatskom, ali i ostalim zajednicama u svijetu, kroz istraživačko-komunitarni rad, koristeći povijesna saznanja i spoznaje kako bi se u današnjici stvorili novi obrasci i oblici surađivanja. Etničko poduzetništvo i rad u zajednici ovdje dobivaju posebni značaj kao teorijski koncepti za istraživanje prošlosti i sadašnjosti hrvatske zajednice u Brazilu, no istodobno su i primijenjeni kao osnova za efektivno stvaranje jedne mreže, prisutne na mrežnom portalu. Time se neposredno daje na vidljivosti zajednici i ostvaruje suradnja samih članova unutar Brazila, a pritom i osnažuje iznimno disperzivna zajednica u zemlji kontinentalnih razmjera. Dakako, ovakav oblik umreženog rada vodi računa i o nužnoj promociji Hrvatske s budućom možebitnom ekonomskom dobrobiti. Osim toga, povijesna istraživanja su skupljena i upotpunjena te u njima stoje glavni doprinosi ove vrste što se tiče Hrvata u Brazilu, iznimno malo poznatima u domovini, ali i u novoj postojbini.

Ključne riječi: Brazil, umrežavanje, etničko poduzetništvo, hrvatska zajednica, povijest

Vlatka Škokić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Medijski prikaz migrantskog poduzetništva u RH

Značajan broj studija pokazao je da medijski prikazi poduzetnika i poduzetništva utječu na razinu poželjnosti poduzetništva kao karijere te na stvaranje društvenih vrijednosti relevantnim za poduzetničku kulturu (Hindle & Klyver, 2007; Levie, Hart & Karim, 2010; Radu & Redien-Collot, 2008). No u posljednjih nekoliko godina značajno rastu kritike u polju poduzetništva gdje studije pokazuju da postoje brojni mitovi u razumijevanju poduzetništva (Rehn et al., 2013; Ogbor, 2000) te da mediji često trivijaliziraju i marginaliziraju sve „netipične“ oblike poduzetništva, kao žensko poduzetništvo ili migrantsko poduzetništvo (Nadin, Smith & Jones, 2020; Ogbor, 2000). S jedne strane, iako postoji veliki akademski interes za migrantsko poduzetništvo te su studije istraživale brojne teme, npr. motive ulaska, ljudski kapital, poduzetničke strategije (Dabić et al., 2020), medijski prikaz migrantskog poduzetništva je ostao relativno neistražen. S druge strane, medijske konstrukcije i prikazi migranata kao „egzotičnih“ ili „prijetećih“ „drugih“ bili su u istraživačkim fokusima već dugi niz godina (Spoonley & Butcher, 2009). Kako bi premostili navedeni jaz, ova studija istražuje medijski prikaz migrantskog poduzetništva na primjeru Republike Hrvatske (RH). RH predstavlja adekvatno okruženje za istraživanje zbog dva razloga. Prvo, RH je zemlja koja je tradicionalno imala niski udio migranata po glavi stanovnika (Eurostat, 2019), a posljednjih nekoliko godina je suočena s velikim prilivom migranata kao tranzitna zemlja na tzv. balkanskoj ruti (Bagarić & Mandić, 2019). Većina istraživanja koja je provedena na razini EU-a i RH pokazuje da mediji uglavnom prikazuju migrante negativnim riječima (npr. UNHRC, 2015, Razum, 2015). Drugo, prema posljednjim GEM istraživanjima, Hrvatska je još uvijek zadnja od svih EU zemalja po stavu o društvenom statusu uspješnih poduzetnika, a i na začelju ljestvice kada se radi o medijskoj pažnji poduzetništva (Singer et al., 2019). Stoga se postavlja pitanje kako u kontekstu negativne medijske slike migranata te niske medijske pažnje prema poduzetništvu mediji u RH prikazuju migrantske poduzetnike?

Ključne riječi: migranti, migrantsko poduzetništvo, medijska slika, RH, kvalitativna studija

Ivan Šestak

Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Šimun Lončarević

Fakultet filozofije i religijskih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Izgradnja novog hrvatskog društva u djelu Bonifacija Perovića od 1945. do 1979. godine

U radu se istražuje misao izgradnje novog hrvatskog društva u djelu franjevca Bonifacija Perovića (1900. – 1979.) na temelju njegovih knjiga i članaka od 1945. do 1979. godine, posebice u svjetlu njegove sintagme „društvo u svom ljudskom liku“. Uz klasične osnove izgradnje takvog društva kao što su osoba (personalističko načelo), brak i obitelj, istaknute u modernom socijalnom nauku Katoličke crkve, Perović se posebice bavio moralnim i društvenim uzrocima depopulacije, kao osnovnog nacionalnog problema, te na problem nacionalnog identiteta. Istražene su Perovićeve misli o širim društvenim tvorbama, kao i njegovo razlikovanje pojmova društva i zajednice, pri čemu je izloženo njegovo inzistiranje na vrijednostima pluralnog društva. Posebno je opisana ideja nacionalne pomirbe hrvatskog naroda kao temelj i sredstvo buduće izgradnje društva s ljudskim likom u budućoj slobodnoj hrvatskoj državi, kao i njegovo inzistiranje da je za taj proces potrebna unutarnja (etička) preobrazba svakog hrvatskog čovjeka. Perović raščlanjuje dotadašnje (loše) rezultate pokušaja dijaloga kršćana sa socijalistima i komunistima, no ne odbacuje socijalizam kao moguće rješenje novog hrvatskog društva, nego nastoji u svoju viziju ukomponirati njegove pozitivne odlike. U zaključku će biti sažete ishodišne crte njegove ideje novog hrvatskog društva i konačni ciljevi.

Ključne riječi: Bonifacije Perović, personalizam, društvo, socijalna filozofija, hrvatsko društvo

Boris Nikšić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Karaševo kroz povijest

Referat se bavi poviješću Karaševa, središnjeg naselja hrvatske nacionalne manjine u Rumunjskoj. Daje se pregled povijesti Karaševa kao naselja i hrvatske komponente njegova stanovništva, obrađuje se njegova uloga u očuvanju nacionalnog identiteta Hrvata i detaljnije se govori o Krašovanim kao subetničkoj skupini unutar hrvatskog nacionalnog korpusa.

Ključne riječi: Rumunjska, hrvatska nacionalna manjina, identitet, Karaševo, povijest

Ivan Ćubela

Studij politologije, Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Mate Lončar

Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Konstitutivnost naroda kao temeljno načelo Ustava BiH – mehanizam zaštite unitarističkim i separatističkim pretenzijama

Autori analiziraju i znanstveno potkrepljuju konstitutivnost triju naroda kao temeljno ustavno načelo Aneksa 4. međunarodnog Općeg okvirnog sporazuma za mir kojim je zaustavljen rat nakon raspada SFRJ. Pojam konstitutivnosti u posljednjih 25 godina nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma postao je predmet različitih političkih tumačenja kao i direktnih pokušaja derogiranja od strane najbrojnijeg nacionalnog segmenta u Bosni i Hercegovini. Nema sumnje da pojam konstitutivnosti kao političko-pravna norma iziskuje širok interdisciplinarni pristup različitih znanstvenih disciplina kako bi se spoznao meritum samog pojma. Nametnute ustavne i institucionalne intervencije od tadašnjih Visokih predstavnika, prije svega u Izborni zakon BiH kao zakonskog okvira kojim se reguliraju pravila izbornog natjecanja, dolazi do još istaknutije društvene i političke fragmentacije u društvu duboko podijeljenom na nacionalnoj, jezičnoj i religijskoj osnovi koje u Bosni i Hercegovini imaju presudnu važnost za stabilnu i funkcionalnu državu. Ustavne i institucionalne promjene početkom 2000-ih godina izazvale su negativne institucionalne reperkusije, bez prethodne potvrde u oba zakonodavna doma Parlamentarne skupštine BiH. Federacija BiH, definirana Washingtonskim mirovnim sporazumom kao bošnjačko-hrvatski entitet iz 1994. godine, postupno se, zahvaljujući brojnosti bošnjačkog nacionalnog segmenta, počela pretvarati u dominantno bošnjački entitet isključivanjem legitimno izabranih političkih predstavnika Hrvata s državne i federalne razine vlasti. Legitimno predstavljanje, zajamčeno Ustavom kroz konstitutivnost triju naroda, postala je svojevrsno sredstvo dokidanja federalnog državnog uređenja i nametanja građanskog koncepta i unitarnog uređenja države. U duboko podijeljenim društvima s jasno istaknutim nacionalnim rascjepima i podjelama potrebni su demokratski modeli upravljanja zasnovanih na federalističkom modelu, s ugrađenim konsocijacijskim elementima koji podrazumijevaju visok stupanj autonomije te konsenzusa na najvišim razinama vlasti. Postdaytonska Bosna i Hercegovina, umjesto demokratskog društva s visokim stupnjem stabilnosti, pretvorila se u (polu)protektorat zamrznutog konflikta koji od raspada spašava isključivo međunarodni faktor. Autori ukazuju na ključne točke međunarodnog mirovnog sporazuma, izvodeći u poseban fokus kasniju jednostranu reviziju istoga, kao i institucionalne preinake koje su temeljno ustavno načelo konstitutivnosti nastojale oslabiti, iako se radi o ključnom mehanizmu ustavne zaštite od unitarističkih i separatističkih pretenzija.

Ključne riječi: konstitutivnost, ravnopravnost, Ustav BiH, Izborni zakon, federalizam, međunarodni mirovni sporazum

Zlata Berkeš

Poslijediplomski interdisciplinarni sveučilišni studij Komunikologija, Doktorska škola Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Utvrđivanjem identiteta do oblikovanja imidža grada Bjelovara

Budući da je sve veća pozornost usmjerena na privlačenje investicija, turista, stanovnika, gradovi pored obavljanja komunalnih i sličnih poslova koji pridonose zadovoljavanju osnovnih društvenih i gospodarskih potreba moraju postati konkurentni na tržištu. Gradovi koji imaju dobar imidž lakše dolaze do željenih interesnih skupina i time pojačavaju svoju dodatnu vrijednost. Za kreiranje imidža važno je definirati identitet grada te izgraditi brend grada. Odnosi s javnošću mogu aktivno sudjelovati u procesima zahvaljujući kojima će se kreirati pozitivan imidž grada i time pridonijeti prepoznatljivosti i stvoriti dodatnu vrijednost grada te osjećaja veće pripadnosti samih građana nekog grada. U radu se istražuje imidž grada Bjelovara, utvrđuje postoji li razlika u mišljenju o imidžu grada i kvaliteti života između rezidenata i nerezidenata te utvrđuje potencijalni brend grada koji bi se mogao koristiti za izgradnju identiteta grada.

Ključne riječi: grad, imidž, identitet, brend, Bjelovar, odnosi s javnošću

Dubravka Petrović Štefanac

Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Zagreb, Hrvatska

Obitelj i identitet u Hrvatskoj – kršćanski pogled

Vremena velikih promjena iznova pod svjetla pozornice stavljaju razmišljanje o identitetu, a obitelj kao temeljna zajednica društva nezaobilazna je u tom govoru. Naime, u obitelji se, počevši od najranijeg djetinjstva pa nadalje, uči i stječe iskustvo te razvijaju socijalne vještine tako da je spoznavanje načela i ponašanje kod pojedine osobe sjedinjeno već od samoga početka. Ozbiljan pristup u traganju za odgovorom na pitanje o identitetu, uz sociološka i psihološka postignuća, svakako uključuje i vjerski doprinos, u ovom slučaju kršćanski. U vrijeme osamostaljivanja Hrvatske tijekom 90-ih godina prošlog stoljeća kardinal Franjo Kuharić, a s ulaskom u Europsku uniju, 1. srpnja 2013. godine (nad)biskupi Hrvatske biskupske konferencije promišljali su i istaknuli određene naglaske o obitelji. Koristeći dostupne materijale i primjenjujući analizu sadržaja istih, u ovom se radu želi ukazati na neke od značajnijih elemenata.

Ključne riječi: dostojanstvo obitelj, kardinal Franjo Kuharić, (nad)biskupi HBK, odlazak, jezgra budućnosti

Kristina Matijević

Zajednički poslijediplomski doktorski studij Međunarodni odnosi Sveučilišta u Zadru i Libertas međunarodnog sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Mira Ognjan

Doktorski studij Mediji i komunikacije, Sveučilište Sjever, Koprivnica, Hrvatska

Interkulturalizam kao kompetencija i zastupljenost u obrazovnim programima

U uvjetima globalizacije interkulturalno razumijevanje nameće se kao ključ za budućnost čovječanstva, a obrazovanje kao glavna poluga za evoluciju prema interkulturalnom društvu. U svijetu u kojem mediji imaju snažan utjecaj na percepciju, obrazovanje omogućuje kritičko promišljanje medijskih sadržaja i usmjerenje na oblikovanje vlastitih stavova. Ova studija koncipirana je kao kvalitativno pilot-istraživanje na prigodnom uzorku nastavnika te analizi zastupljenosti interkulturalnih tema u odabranom strukovnom kurikulumu. Cilj istraživanja je analizirati zastupljenost i praktičnu primjenu interkulturalnih tema u obrazovanju, a doprinijet će boljem uvidu u interkulturalnu dimenziju obrazovnog procesa i pronalaženju načina za unaprjeđivanje interkulturalnog odgoja i obrazovanja te interkulturalne komunikacije.

Ključne riječi: interkulturalizam, interkulturalni odgoj i obrazovanje, interkulturalne kompetencije, interkulturalna komunikacija, interkulturalno razumijevanje

Andrej Ivan Nuredinović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Dino Vukušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Politički stavovi navijačkih scena zemalja članica Europske unije prema izbjegličkim migracijama od 2015. godine do danas

U proteklih nekoliko godina Europa se suočila s problemom rasta broja izbjeglica, tražitelja azila i neregularnih imigranata, koji je uzdrmao temeljne postavke identiteta Europske unije, pritom pokazavši ksenofobnu i etnocentrističku, ali i humanitarnu stranu europskih društava. Navijačke skupine, obično masovni, organizirani i većinom mladenački pokreti, nastaju i razvijaju se po pravilima subkulture koja svoje rituale razmjenjuje i promovira putem masovnih medija, ipak njihove prakse, u mnogome, zrcale prakse lokalne kulture. Performans koji navijači izvode na javnim mjestima često posjeduje političke konotacije, a izvode ga skupine kojima politička usmjerenost predstavlja jednu od bitnijih komponenata identiteta. U ovom radu se etnografskim istraživanjem, koje podrazumijeva etnografsku analizu sadržaja fotografija rituala navijačkih skupina i analizu navijačkih foruma – promatranje sa sudjelovanjem prilikom izvođenja navijačkih političkih performansa – te neformalne razgovore s predstavnicima navijačkih skupina, istražuje i opisuje europska navijačka scena u kontekstu njezinih stavova o izbjegličkom pitanju. Analizom navijačkih scena Njemačke, Grčke, Poljske, Mađarske i Hrvatske donosi se pregled politički dominantnih stavova na pojedinim scenama, ali i uvid u dinamiku kreiranja političkog identiteta skupina te povezanosti sa strukturama, političkim strankama i radikalnim pokretima. Otkriva se podjela između navijačkih stilova, ali i političkih istupa navijačkih scena europskog Zapada i Istoka, koja odgovara političkoj pat-poziciji u Europskoj uniji.

Ključne riječi: migracije, Europska unija, izbjeglice, navijači, subkultura

Mirela Alpeza

*Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb, Hrvatska*

Vlatka Škokić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Ružica Šimić Banović

Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Izazovi istraživanja migrantskog poduzetništva u Hrvatskoj: Što i kako dalje?

Broj migrantskih poduzetnika povećava se u skladu s kontinuiranim povećanjem globalnih migracija. Njihov značaj za zemlje u kojima djeluju rastuće je prepoznat u nizu međunarodnih studija, provedenih dominantno u SAD-u, („starim“) državama članicama EU-a, Kanadi i Australiji. Unatoč porastu broja migrantskih poduzetnika u Hrvatskoj, ta je tema u svim aspektima nedovoljno istražena. Dio objašnjenja svakako se može pronaći u nizu barijera koje onemogućavaju i otežavaju kvalitetno proučavanje tog fenomena. Cilj rada je identifikacija i analiza ključnih problema za istraživanje migrantskog poduzetništva u Hrvatskoj. Ti problemi uključuju manjak službenih statističkih podataka, nedostatnu povezanost (i usklađenost) inicijativa koje podupiru migrantsko poduzetništvo, nedovoljnu upućenost tijela javne uprave u problematiku migrantskog poduzetništva, nedostatke u kontinuiranom kvantitativnom i kvalitativnom proučavanju (recentnih) migracijskih trendova u Hrvatskoj te izostanak praćenja migrantskog poduzetništva u znanstvenoj zajednici. Značajan doprinos ovog rada je u prepoznavanju dobrih praksi zemalja EU-a koja mogu predstavljati *benchmark* i za Hrvatsku u primjeni optimalnih rješenja praćenja i analize migrantskog poduzetništva (s aspekta statistike, primjerice, Italija prati migrantsko poduzetništvo kroz niz indikatora na nacionalnoj i regionalnoj razini u okviru djelovanja gospodarske komore). Dodatno, rad pruža specifične preporuke za poboljšanje uvjeta istraživanja migrantskog poduzetništva u Hrvatskoj.

Ključne riječi: migrantsko poduzetništvo, Hrvatska, EU, migracije, istraživačke barijere

Dino Vukušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Andrej Ivan Nuredinović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Rašeljka Krnić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Imigracija u Velikoj Britaniji: Antiimigracijski pokreti

Cilj ovoga rada je prikazati imigracijsku politiku Velike Britanije od kraja Drugog svjetskog rata do danas, a pri tome staviti naglasak na antiimigracijske pokrete koji su nastajali u navedenom periodu. Uzimajući u obzir recentnu situaciju vezanu uz izlazak Velike Britanije iz Europske unije, zanimljivo je promotriti pokrete, formalne i neformalne, koji su kao cilj svog djelovanja postavili protivljenje imigriranju u Britaniju. Također, imajući u vidu kako je jedan od dominirajućih narativa unutar kampanje za izlazak iz Unije predstavljao upravo antiimigracijski stav, važno je analizirati koji su sve oblici djelovanja, određenih grupa u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, postavili temelj za postavljanje imigrantskog pitanja u političku arenu. U zasebnom poglavlju dotaknut ćemo se odnosa mladih i antiimigracijskih pokreta kroz prizmu skinheads subkulture kao jednog važnog elementa unutar britanske subkulturne scene. Važno je prikazati poveznicu jedne subkulturne skupine s institucionalno priznatim političkim strankama, ali jednako tako prikazati i neformalno političko/aktivističko djelovanje mladih okupljenih oko skinheads pokreta. Završni dio rada odnosi se na „posljedice“ Brexita na fenomen imigriranja u Ujedinjeno Kraljevstvo. Unutar zaključnog dijela ponudit ćemo kratak pregled promjena u imigracijskog politici koje se pojavljuju izlaskom iz Europske unije.

Ključne riječi: imigriranje, Velika Britanija, antiimigracijski pokreti, mladi, Brexit

Stevan Petković

Univerzitet u Travniku

Trend odlaska mladih iz Bosne i Hercegovine – uzroci i posljedice

Trend odlaska mladih iz regiona Zapadnog Balkana evidentan je već duži niz godina. Ni Bosna i Hercegovina nije pošteđena toga. Iseljavanje ljudi, posebno mladih, u potrazi za boljim mogućnostima u inostranstvu imat će negativan uticaj na budući razvoj zemlje. Koji su glavni razlozi za odlazak mladih i kako će se odliv mozgova dalje odraziti na socio-ekonomske aspekte života u Bosni i Hercegovini, samo su neka od pitanja na koja ćemo pokušati dati odgovor u ovom radu. S druge strane, postavlja se pitanje da li država stvarno preduzima konkretne mjere da zaustavi ili bar ograniči ovakva negativna kretanja. Činjenica je da Bosna i Hercegovina u narednom periodu treba posvetiti ozbiljnu pažnju rješavanju problematike odlaska mladih dok ne bude isuviše kasno.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, iseljavanje mladih, uzroci, posljedice, radna snaga

Maja Has

Europska poslovna škola Zagreb, Hrvatska

Marija Volarević

Europska poslovna škola Zagreb, Hrvatska

Percepcija migrantskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj

Proces migracija uvjetovan je spletom gospodarskih, društvenih, političkih i okolišnih čimbenika vezanih uz matičnu zemlju migranata ili zemlju odredišta. Složenost teme zahtijeva holistički pristup razumijevanju specifičnosti i izazova značajnih za migracije. U kontekstu gospodarskih aktivnosti vezanih uz migracije, migrantsko poduzetništvo u posljednje vrijeme postaje važno područje istraživanja. Prema definiciji Eurofounda (2011) migrantski poduzetnik je vlasnik poduzeća koji je rođen izvan zemlje u kojoj posluje, a cilj mu je generirati novu vrijednost kroz stvaranje ili ekspanziju gospodarske aktivnosti. Dio dosadašnjih istraživanja vezanih uz migrantsko poduzetništvo ističe prednosti migrantskih poduzetnika nad domaćim poduzetnicima koje se očituju u njihovom obrazovanju, inovativnosti te sklonosti riziku. S druge strane, određena istraživanja ukazuju na izazove poput nedostatka financijskog i društvenog kapitala, ali i nedovoljnog poznavanje tržišta što ima izravan utjecaj na stabilnost poslovanja poduzeća osnovanih od strane migranata. Značajnu ulogu i odgovornost u promociji uspješnih poduzetničkih pothvata s ciljem osnaživanja društvenog prihvaćanja poduzetničkog djelovanja bilo domaćih ili migrantskih poduzetnika zasigurno imaju mediji. Mediji su posrednici u prenošenju informacija o migrantskom poduzetništvu široj javnosti te neposredno utječu na razinu informiranosti i kreiranje stava javnosti prema temi migrantskog poduzetništva. Podaci Europske komisije pokazuju da samo 11 % građana Hrvatske vidi useljenike porijeklom izvan EU-a više kao priliku nego kao problem. S ciljem ispitivanja percepcije migrantskog poduzetništva u Hrvatskoj, ovaj rad će se bazirati na dvojnomo pristupu analizi. Metodom analize sadržaja ispitat će se najčitaniji hrvatski portali s ciljem donošenja zaključka o medijskoj percepciji i načinu medijskog izvještavanja o migrantskom poduzetništvu. S druge strane, anketnim ispitivanjem hrvatskih građana cilj je doći do podatka o informiranosti i stavovima vezanima za migrantsko poduzetništvo. Objedinjeni rezultati dat će uvid u percepciju migrantskog poduzetništva u Hrvatskoj.

Ključne riječi: migranti, migrantsko poduzetništvo, mediji, analiza sadržaja, percepcija javnosti

Marta Hamzić

Ericsson Nikola Tesla, Zagreb, Hrvatska

Demografska dinamika Srednje Like u kontekstu zemljišnog pokrova/načina korištenja zemljišta

U ovom radu provedena je analiza kretanja demografskih obilježja i usmjerenosti naseljenosti na području Srednje Like tijekom dužeg razdoblja, te obilježja demografske dinamike u kontekstu zemljišnog pokrova/načina korištenja zemljišta, odnosno tipova krajolika Srednje Like. U tu svrhu korišteni su odgovarajući pokazatelji demografske dinamike, odnosno metode i GIS tehnologija (npr. metoda prostorne analize *Standard Deviatonal Ellipse – Directional Distribution*) te podaci o popisnom, prirodnom i općem kretanju stanovništva kroz duže razdoblje. Pri utvrđivanju tipova krajolika Srednje Like korišten je pristup koji se temelji na zemljišnom pokrovu/načinu korištenja zemljišta te su korišteni podaci baze podataka CORINE iz 2012. Najvažniji rezultati ovog rada su: temeljem trenda usmjerenosti naseljenosti svakim je popisom nakon Drugoga svjetskog rata utvrđeno koncentriranje stanovništva na središnjem području Srednje Like; za posljednje su međupopisno razdoblje (2001. – 2011.) za dio naselja s jednim od imigracijskih tipova općeg kretanja stanovništva (tip I) ustanovljeni tipovi krajolika koji ukazuju na ekstenzifikaciju korištenja zemljišta (*Travnato zemljište, Grmlje/sukcesija šume, Šumsko zemljište*). Također, analizom popisnih podataka za svako međupopisno razdoblje u razdoblju 1948. – 2011. za sva naselja prema pripadajućim tipovima krajolika, utvrđeno je da naselja položena na tipu krajolika *Izgrađeno zemljište* bilježila najpovoljnije demografske pokazatelje, dok su najnegativniji demografski trendovi zabilježeni kod naselja položenih na tipu krajolika *Šumsko zemljište*.

Ključne riječi: demografska analiza, prostorna analiza, zemljišni pokrov/način korištenja zemljišta, GIS, Srednja Lika

Marija Završki

Doktorska škola Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Katarina Horvat

Doktorska škola Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Veronika Završki

Doktorska škola Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Novo ruho Slavonije – uloga lokalne zajednice u stvaranju doživljaja destinacije

Turizam u Slavoniji u proteklom je desetljeću ušao u novo razvojno poglavlje. Do krize uzrokovane globalnom pandemijom koronavirusa kontinuirano je rastao broj dolazaka i noćenja gostiju, a što je paralelno pratilo širenje smještajnih kapaciteta te jačanje infrastrukture i prepoznatljivosti destinacije. Slavoniju se nastoji brendirati kao jedinstvenu turističku destinaciju, a elemente atrakcijske osnove strateški povezati u doživljaj koji se temelji na „autentičnosti“ lokalne kulture i ljudi. Identitet destinacije identitet je njene zajednice, a u kontekstu turizma u Slavoniji temelj onome što čini njeno najprepoznatljivije turističko obilježje – lokalna kultura ruralnog prostora i autentični doživljaj iste. Kao „proizvođači“ te iste autentičnosti prepoznate su udruge u kulturi, posredno i turizmu. U turizmu su takve organizacije aktivni sudionici oblikovanja autentičnog doživljaja destinacije kroz različite aktivnosti i popularizacijske događaje. U ovom se radu nastoji ustanoviti kako i na koji način predstavnici civilnih organizacija i inicijativa utječu na oblikovanje turističke „slike“ destinacije. Nastavno na teorijska razmatranja provedeno je empirijsko istraživanje kroz metodu dubinskog polustrukturiranog intervjua s predstavnicima najagilnijih civilnih organizacija (udruga) u turizmu na području pet slavonskih županija. Istraživanje je obuhvatilo 12 udruga čije se djelatnosti neposredno dotiču zaštite očuvanja kulture, običaja, identiteta zajednice i reprezentacije u turističkom smislu. Na temelju prikupljenih podataka utvrđeno je kako su, između ostalog, organizacije lokalnih zajednica od velikog značaja u zaštiti kulture i vidljivosti baštine lokalne zajednice, što može imati i utjecaj na oblikovanje turističke ponude destinacije Slavonije.

Ključne riječi: turizam, Slavonija, zajednica, doživljaj, udruge

Milena Sekulić

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Srdan Timotijević

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Depopulacija Hrvata u Vojvodini i prijedlozi za zaštitu hrvatskog nacionalnog identiteta

U radu je analizirana veličina populacije Hrvata u Vojvodini, prema Popisima 1991., 2002., i 2011. godine. Iz popisa u popis taj broj se smanjuje. Postavlja se pitanje: Kako zaštititi i očuvati njihov identitet? Kako postići da se veličina populacije Hrvata na ovom prostoru ne smanjuje u budućnosti? Neki od prijedloga za očuvanje postojeće populacije Hrvata u Vojvodini i Srbiji jesu veća zastupljenost u strukturama vlasti, kao i veća participacija u ostvarivanju manjinskih prava.

Ključne riječi: Hrvati, nacionalna manjina, Vojvodina, Srbija

Nikola Šimunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Gospić, Hrvatska

Ivo Turk

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Dražen Živić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Vukovar, Hrvatska

Rebeka Mesarić Žabčić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Demografska otpornost NUTS 2 regije Jadranske Hrvatske: migracijski aspekt

Cilj istraživanja bio je, korištenjem statističko-matematičkih metoda u kombinaciji s GIS analizom, utvrditi mehanički aspekt ukupnog kretanja stanovništva Jadranske Hrvatske, kao važan indikator demografske otpornosti koja podrazumijeva sposobnost LAU jedinica (gradovi i općine) Jadranske Hrvatske (i NUTS 2 regije u cjelini) da se odupru vanjskim negativnim utjecajima (pandemije, ratovi, klimatske promjene, recesija itd.) koji mogu izbaciti pojedine dijelove regije iz ekonomskog balansa i pospješiti negativne demografske procese. Jadranska Hrvatska je, u europskom statističkom smislu, NUTS 2 regija koja okuplja 7 hrvatskih prijadranskih županija. To je prostor obilježen negativnim demografskim kretanjima (a u konačnici i nepovoljnom biološkom strukturom stanovništva) što potvrđuje indeks promjene ukupnog broja stanovnika (2013. – 2019.) od 97,6 (pripada skupini od 95 europskih NUTS 2 regija s indeksom promjene broja stanovnika manjim od 100,0), iz čega proizlazi da je u tom razdoblju broj stanovnika regije smanjen za 2,4 %. Prema službenom procijenjenom ukupnom broju stanovnika (1.374.071 stanovnika), Jadranska Hrvatska nalazila se (2019.) na 149. mjestu (od 281 europske NUTS 2 regije), a prema ukupnoj površini (24.644,9 km²) na 52. mjestu, što je svrstava u red većih NUTS 2 regija. Prema gustoći naseljenosti (55,8 stanovnika/km²), Jadranska Hrvatska se nalazila (2019.) tek na 244. mjestu među europskim NUTS 2 regijama. U okviru Jadranske Hrvatske nalazi se 220 jedinica lokalne samouprave (LAU), odnosno 60 gradova i 160 općina. U svih 129 LAU jedinica (58,6 %) koje su zabilježile ukupnu depopulaciju (2011. – 2018.) od 64.150 stanovnika, glavna determinanta pada broja stanovnika bio je negativni migracijski saldo koji je poništio pozitivne vrijednosti prirodne promjene. Od ostale 91 LAU jedinice (41,4 %) koje su pak zabilježile porast broja stanovnika, u njih 29 zabilježen je negativan migracijski saldo, koji je umanjio povoljan utjecaj pozitivne prirodne promjene. Iz toga proizlazi da je Jadranska Hrvatska (2011. – 2018.) prirodnim putem „dobila“ 59.039 osoba, ali je mehaničkim putem „izgubila“ 96.903 osoba.

Ključne riječi: demografska otpornost, depopulacija, migracija, Jadranska Hrvatska, NUTS 2 regije

Zrinka Malešević Sučić

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Lucija Lerga

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Gordana Martinović

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Zastupljenost hrvatskog iseljništva u Kanadi te načini očuvanja hrvatskog identiteta kroz generacije

Prema procjenama, danas izvan Hrvatske i širom svijeta živi 3.200.000 hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka od čega u Kanadi oko 250.000. Hrvati su se iseljavali iz političkih i ekonomskih razloga. Iseljavanja su započela još u 19. stoljeću, a nastavila su se sve do današnjih dana tako da hrvatsko iseljništvo u Kanadi danas broji već petu generaciju iseljenika i potomaka. U radu će biti prikazan tijek i razlozi iseljavanja te na koji način su različite generacije doseljenika djelovale na očuvanje hrvatskog identiteta. Također, u radu će biti prikazano djelovanje hrvatskih iseljeničkih zajednica, hrvatskih udruga i katoličkih misija te kako putem medija i izdavaštva hrvatski iseljenici i potomci utječu na očuvanje kulture porijekla.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, porijeklo, Kanada, hrvatsko iseljništvo, iseljavanje

Lucija Lerga

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Gordana Martinović

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Zrinka Malešević Sučić

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u izvršnim i predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Nacionalne manjine i njihov položaj u društvu odraz su civilizacijskog napretka i razvoja svake pojedine države. Brojnost nacionalnih manjina dokaz je da država poštuje individualna prava i slobode, međutim jedan od najvažnijih čimbenika jačanja položaja nacionalnih manjina u nekom društvu je sudjelovanje u donošenju i kreiranju odluka i aktivnom sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u javnom i političkom životu. Rad će dati temeljit prikaz zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina u izvršnim i predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Također, rad će prikazati zastupljenost manjinskih predstavnika u odnosu na broj stanovnika svake pojedine jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, te kako njihova zastupljenost u tijelima odlučivanja na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini utječe na život manjinskog stanovništva u jedinicama u kojima imaju svoje predstavnike. Isto tako u radu će se prikazati razvoj zakonodavnog i praktičnog položaja predstavnika nacionalnih manjina na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini.

Ključne riječi: nacionalne manjine, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, predstavnička tijela, izvršna tijela

Gordana Martinović

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Lucija Lerga

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Zrinka Malešević Sučić

Doktorski studij na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Utjecaj Katoličke Crkve na očuvanje hrvatskog identiteta u Bosni i Hercegovini

Pripadnici hrvatskog naroda jedan su od tri konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini, međutim položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini u proteklih nekoliko godina tema je mnogih političkih i javnih diskursa. Smanjenjem pripadnika hrvatskog naroda očuvanje hrvatskog nacionalnog identiteta poprilično je dovedeno u pitanje. U radu će se prikazati razvoj Katoličke Crkve kroz različita povijesna zbivanja i etape. Također, rad će dati odgovore na pitanje utjecaja Katoličke Crkve na integraciju Hrvata s ostalim narodima na području Bosne i Hercegovine, ali i utjecaj Crkve da putem svojih vjerskih i obrazovnih institucija očuva hrvatski nacionalni identitet, osobito u onim predjelima Bosne i Hercegovine u kojim danas živi najmanje Hrvata.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, hrvati, narod, identitet, Katolička Crkva

Dragan Nimac

Zavod za psihijatrijska istraživanja, Klinika za psihijatriju Vrapče, Zagreb, Hrvatska

Migracija i sigurnost – izazovi i perspektive multikulturalnosti u međureligijskom dijalogu

Mnoge studije pokazuju da su današnji dominantni narativi o migracijama podložni snažno ideologiziranim stavovima, što kao posljedicu ima često nesiguran suživot u multikulturalnoj sredini. Stoga migracije u suvremenom društvu postaju važan sigurnosni izazov. Religija kao javno dobro i važan integracijski čimbenik može i treba imati dragocjenu ulogu u izgradnji kohezivnog i sigurnog društva te u globalnom upravljanju migracijskim procesima. Iako je vjerski identitet često izvor otpora, također je nerijetko i push faktor za odluku o migraciji kod onih pojedinaca koji su kontekst vjerske slobode iskusili tek nakon migracije. Priznavanje vjerskog identiteta migranata nužan je preduvjet za ispravnu migracijsku politiku i upravljanje sukobima koje može uzrokovati različita kulturna pozadina. Pritom je nužno religiju shvaćati kao javno dobro te poticati na kritičke pristupe prema religiji, kritičke pristupe religija prema samima sebi, te njegovati religijsku pismenost u kontekstu novih migracijskih procesa i sve više interkulturalnih društava. U tom smislu se vjerski identitet migranata često treba suprotstaviti stereotipnim predodžbama o migrantima bilo koje religije i vjeroispovijesti. Ovaj rad će nastojati ispitati dominante stereotipizirane narative o vjerskom identitetu migranata, izazove s kojima se susreću migranti te ponuditi neke perspektive multikulturalnosti i međureligijskog dijaloga koji mogu pridonositi sigurnosti društva.

Ključne riječi: migracija, sigurnost, multikulturalnost, religija, dijalog

Marina Tarbuk

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Povijest hrvatske dijaspore kroz 16. i 17. stoljeće – moliški, gradišćanski i moravski Hrvati

U ovom ću se istraživanju baviti iseljavanjem hrvatske dijaspore koja je tijekom 16. i 17. stoljeća bila primorana napustiti teritorij Hrvatske pred ondašnjom velikom vojnom silom – Osmanskim Carstvom. Osmanske su vojne trupe u tom razdoblju kao nožem parale teritorij tadašnje Hrvatske, a Hrvati su bili primorani na bijeg van granica svoje domovine. U navedenim se stoljećima hrvatske povijesti počinju formirati tri za hrvatsku povijest iznimno važna vala migracija. Riječ je najprije o južnom valu koji se zaputio u smjeru Apeninskog poluotoka, zatim o zapadnom valu u kojem stanovništvo migrira u pravcu Istre te za kraj o najvećem valu koji je potegao u smjeru sjevera. Govoreći u ovoj situaciji, o tzv. *push and pull* faktorima, jasno je i nedvojbeno kako Hrvati iz domovine bježe kako bi sačuvali život od osmanske napadačke ruke, ali i kako ne bi pali pod političku nadmoć velikaških obitelji. S druge strane, zemlje van Hrvatske u mogućnosti su ponuditi im sigurne uvjete života te pravo na rad. Doseljavanjem na nove državne teritorije iseljeni Hrvati, iako čuvajući identitet, počinju poprimati i usvajati novu kulturu. Počinje se stvarati ime gradišćanskih, moravskih i moliških Hrvata. Svi navedeni imaju svoje kulturne specifičnosti, čuvaju svoje korijene, ali ih istovremeno isprepliću s kulturom, jezikom i vrijednostima područja na koja su se naselili. I danas, četiri stotine godina kasnije, ove hrvatske dijaspore njeguju svoj hrvatski identitet, ali poštuju i identitet svojih sugrađana te sebe smatraju ravnopravnim sudionicima kulture zemalja u kojima žive van Hrvatske.

Ključne riječi: hrvatska dijaspora, migracija, gradišćanski Hrvati, moliški Hrvati, moravski Hrvati

Nada Raduški

Institut za političke studije, Beograd, Srbija

Regionalni bilateralni sporazumi Srbije kao mehanizam zaštite manjinskih prava

Regionalna saradnja i dobrosusedski odnosi predstavljaju važan aspekt spoljne politike u okviru koje je manjinsko pitanje od izuzetnog značaja, jer utiče na kvalitet međuetničkih odnosa, političku stabilnost, ekonomski razvoj i ukupni prosperitet zemlje. U radu se analizira položaj i prava mađarske, rumunske, hrvatske i makedonske nacionalne manjine i bilateralni sporazumi koje je Srbija potpisala sa ovim zemljama kao matičnim državama pripadnika tih manjina, što je od velikog značaja posebno imajući u vidu da su dobri regionalni odnosi i poštovanje manjinskih prava jedan od kriterijuma za ulazak Srbije u Evropsku uniju. Istovremeno, u radu se istražuje pitanje zaštite nacionalnog i kulturnog identiteta, demografskog razvitka, položaja i prava pripadnika srpske manjine u tim državama kroz prizmu bilateralnih odnosa. Regulisanje položaja, poštovanje i ostvarivanje prava nacionalnih manjina vide se kao pitanja nacionalnog zakonodavstva i politike, poštovanja međunarodnih konvencija i regionalne saradnje, odnosno zaključivanja i realizacija odredaba iz bilateralnih sporazuma o zaštiti manjina. Nažalost, ovi sporazumi nemaju obavezujući karakter, odnosno ne postoji obavezujući mehanizam primene usaglašenih zaključaka, već se zaključci samo prosleđuju vladama radi informisanja. Problem je i što se mešovite bilateralne komisije ne sastaju redovno, kao i nedostatak administrativnih kapaciteta koji bi pratili rad komisije. To ukazuje da je zbog kompleksnosti manjinskog pitanja neophodna svojevrsna regionalna standardizacija i harmonizacija manjinskog zakonodavstva koja bi doprinela stabilizaciji međudržavnih odnosa i unapređenju položaja manjina u regionu. Nacionalne manjine povezuju države, a regulisanje i unapređenje njihovog položaja doprinosi boljim spoljnopolitičkim odnosima, privrednoj saradnji, stabilnosti i napretku svih država u regionu.

Ključne reči: bilateralni sporazumi, regionalna saradnja, nacionalne manjine, prava, Srbija

Marta Hamzić

Ericsson Nikola Tesla, Zagreb, Hrvatska

Borna Fuerst-Bjeliš

Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Mišljenje i stavovi stanovništva Srednje Like o obilježjima i promjenama zemljišnog pokrova/načina korištenja zemljišta

U ovom radu prikazana je analiza rezultata anketnog istraživanja o mišljenjima i stavovima stanovništva Srednje Like o obilježjima i promjenama načina korištenja zemljišta na vlastitim poljoprivrednim posjedima u posljednjih 20-ak godina te njihovoj percepciji o razvoju krajolika Srednje Like. Anketno ispitivanje provedeno je na uzorku anonimnih ispitanika koji su odabrani jednostavnim slučajnim uzorkom metodom „na licu mjesta“ (*in situ*) u više odabranih naselja koja se razlikuju s obzirom na svoj položaj (blizina prometnica, nadmorska visina i sl.). Anketni upitnici analizirani su računalnim programom *IBM SPSS Statistics*. Rezultati anketnog upitnika analizirani su procedurama deskriptivne statistike, dok su pojedini međuodnosi analizirani procedurama inferencijalne statistike, preciznije testom Hi-kvadrat (χ^2). U radu su obrađene različite teme (na primjer, položaj i korištenje vlastitih posjeda, uzgoj životinja, održavanje posjeda i sl.). Analiza rezultata ovog istraživanja provedena je na razini tri skupine naselja Srednje Like i Srednje Like u cjelini. Rezultati dobiveni u ovom istraživanju nadopunili su informacije i spoznaje o navedenim temama koje prije provedbe ovog istraživanja nisu bile dostupne u objavljenim medijima.

Ključne riječi: zemljišni pokrov/način korištenja zemljišta, anketno ispitivanje, SPSS, Srednja Lika

Marija Elena Prskalo

Odvjetničko društvo Ostermann i Partneri d.o.o., Zagreb, Hrvatska

Zara Troškot

Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ružica Šimić Banović

Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Iseljavanje medicinskog osoblja: pravni i ekonomski aspekti u Republici Hrvatskoj naspram Europske unije

Emigracija iz istočnoeuropskih država članica Europske unije rastući je fenomen s dalekosežnim implikacijama, posebno imajući u vidu da gotovo sve novije države članice kontinuirano ostvaruju negativan migracijski saldo. Odlazak (uglavnom trajne naravi) visokoobrazovanog stanovništva posebno je zabrinjavajuća tema, ponajviše zbog nemogućnosti brzog nadomještanja adekvatne radne snage u matičnoj zemlji te zbog značajnog, najčešće nepovratnog uloga javnih sredstava u njihovo obrazovanje. U tom se kontekstu sve više ističe rastući (ostvareni i najavljeni) odljev liječnika i drugog medicinskog osoblja iz većine istočnoeuropskih zemalja. Taj je odlazak potaknut pridruživanjem njihovih matičnih zemalja Europskoj uniji i u perspektivi se ne može očekivati zaokret toga trenda. Temeljem primarnih i sekundarnih izvora u radu se istražuju potisni i privlačni faktori emigracije liječničkog i pratećeg medicinskog osoblja iz Republike Hrvatske u usporedbi s drugim državama članicama Europske unije (s naglaskom na istočnoeuropske). Dodatno, analiziraju se statistički podaci od pridruživanja Hrvatske EU-u do danas te procjene buduće emigracije. Vrijedan doprinos rada očituje se u analizi izabраних правних i ekonomskih aspekata ovog fenomena (poput represivnih mjera u slučaju odlaska liječnika specijalizanata) te moguće implikacije tih nalaza na buduće javne politike.

Ključne riječi: migracije, emigracija, odljev mozgova, liječnici

Dina Đelmo Smajlović

Faculty of Economics in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Croatia

Comparative Potentials for Cooperation of the Croatian Economy with the Countries of the European Union

By joining the European Union, the Republic of Croatia has been given the opportunity to improve and expand its economic opportunities, primarily through its participation in the free European market. Considering that the main objectives of the European Union are aimed at balanced economic and social development, primarily through the free market policy of goods, services, people and capital. With its comparative advantages, geographical location and transport connections, the Republic of Croatia can become a very attractive country for international cooperation. This opens the possibility for the Croatian economy to cooperate with technologically and innovatively developed countries. Every national economy, including the Croatian economy, has its own comparative advantages with which it stands out in the market and for which there is a great demand. Considering all the indicators on which the comparative advantages are based, such as coverage of imports by exports, GDP and annual growth rate of exports, it can be emphasized that the Republic of Croatia has many potentials especially in the manufacturing industry, but the potentials in the tourism sector must also be highlighted. The paper analyses the development potential of the Croatian economy in international trade and the effectiveness of the potential model will be evaluated through the ability to link different analytical concepts, from the original to the traditional.

Keywords: Croatian economy, competitiveness, comparative advantages, international trade, European Union

Julija Jančec

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Barbara Riman

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Slovenska zajednica u Hrvatskoj i slovensko-hrvatska granica

U radu će biti predstavljeni rezultati istraživanja provedenih u prosincu 2019. i srpnju 2020. godine. Radom se želi odgovoriti na pitanja koje su se sve promjene i procesi događali u slovenskoj zajednici u Hrvatskoj tijekom 1991. godine kada je nastala slovensko-hrvatska granica te kako je to utjecalo na pripadnike slovenske zajednice u Hrvatskoj. Upravo zato je važno naglasiti da se istraživanje provodilo među pripadnicima slovenske nacionalne zajednice u Hrvatskoj, gdje je bilo 20 članova Slovenskog doma KPD „Bazovica“ koji djeluje u Rijeci. Ispitanici su bili prikupljeni metodom snježne grude, a metodom usmene povijesti su prikupljeni podaci vezani za samo uvođenje granice, za razgraničenje. Prilikom intervjuiranja otvarala su se i mnoga druga pitanja: pitanje hrvatskog državljanstva, uređenje prelaska granice, kao i pitanje slovenskog jezika. Cjelokupna situacija je dodatno potkrijepljena podacima iz tadašnjeg hrvatskog novinskog tiska. Važnim se čini naglasiti da su u istraživanju uključeni pripadnici slovenske zajednice koji zbog svojeg načina života i činjenice da su često istim intenzitetom povezani sa sada dvije različite države, razgraničenje doživljavali drugačije nego oni koji u Sloveniji prilikom uspostave granice nisu imali rodbinske ili druge privatne veze, odnosno sa Slovenijom nisu bili povezani u nekom emocionalnom smislu.

Ključne riječi: slovenska zajednica u Hrvatskoj, 1991., slovensko-hrvatska granica, intervjui

Josipa Pervan

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Migrantska kriza u Bosni i Hercegovini – politički i sigurnosni izazov za povijesnu granicu Istoka i Zapada

Još od 2015. godine migrantska kriza predstavlja ozbiljan izazov za Europu. Brojna otvorena pitanja i različiti stavovi prema nekontroliranom priljevu migranata iz bliskoistočnih i afričkih zemalja prethodnih godina onemogućili su konsolidirani stav i zajedničku politiku Europske unije prema migrantima. Budući da je migrantsko pitanje predstavljalo izazov čak i za visokorazvijene, stabilne europske demokracije, kompliciranje migrantske krize u Bosni i Hercegovini dalo je naslutiti niz problema s kojima bi se ova država mogla vrlo teško nositi. Cilj ovog rada je istražiti može li Bosna i Hercegovina učinkovito upravljati migrantskom krizom i koje bi posljedice za nju migrantska kriza mogla prouzročiti. Pretpostavka je kako će upravljanje migrantskom krizom za Bosnu i Hercegovinu biti iznimno težak zadatak, primarno zbog složenog državnog uređenja i nepostojanja političkog i društvenog konsenzusa oko važnih pitanja. U kantonima s većom koncentracijom migranata zabilježen je porast stope kriminaliteta (krijumčarenje ljudi, provale, krađe, uništavanje imovine, fizički napadi...) uz ekonomske posljedice (procvat sive ekonomije, pad poduzetničke aktivnosti) i sve veću ugroženost osobne sigurnosti građana. S obzirom na neujednačene stavove i politike dvaju entiteta, hrvatsko pitanje i upitnu funkcionalnost same države, problemi koje sa sobom nosi migrantska kriza potiču narušavanje kompleksnih međuetničkih i međuentitetskih odnosa te dodatno destabiliziraju krhku državu. Empirijski dio rada temeljit će se na podacima prikupljenim iz sekundarnih izvora. Analizom postojećih podataka saznat ćemo u kojoj mjeri migrantska kriza utječe na osobnu sigurnost građana i nacionalnu sigurnost. Potiče li migrantska kriza promjene u religijskom identitetu muslimana u Bosni i Hercegovini? Kako se od početka krize mijenjaju stavovi lokalnog stanovništva o migrantima? Može li nastavak krize potaknuti produblivanje političke nestabilnosti u Bosni i Hercegovini?

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, migrantska kriza, nacionalna sigurnost, ekonomske posljedice, politička nestabilnost

Darko Gavrilović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Lazar Lazić

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Propagandna akcija Vlade Milana Aćimovića u vezi sa prijemom izbeglica u okupiranoj Srbiji 1941. godine; studija slučaja dnevne novine *Novo Vreme*

Namera autora je da u radu prikažu propagandnu aktivnost Komesarske uprave u Srbiji (Vlada Milana Aćimovića) u vezi sa jačanjem patriotskih osećanja Srba, a povodom dolaska preko 50.000 izbeglica iz okolnih država. Budući da je dnevni list *Novo Vreme* bio jedan od prominentnih vladinih listova i da je na njegovim stranicama bilo najviše informacija o izbegličkoj krizi, namera nam je da primere iz pomenutih novina iskoristimo kao prikaz dobro koordinirane propagande kolaboracionista i okupatora.

Ključne reči: izbeglice, patriotizam, propaganda, Srbi, Beograd

Dragutin Vurnek

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Andrea Bengesz

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Dean Savić

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske

Globalne migracije – izazov za nacionalne države sa sigurnosnog aspekta s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku

Globalne migracije mogu se promatrati u pozitivnom kontekstu, ali i kroz izazove koje sa sobom donose za nacionalne države. One su kroz povijest doprinosile društvenim i političkim promjenama te su utjecale na stvaranje svijeta kakvog danas poznajemo. Pred suvremenu državu migracije postavljaju niz izazova: od socijalnih, gospodarskih i političkih, preko kulturoloških, zdravstvenih i integracijskih, do sigurnosnih izazova svake vrste. Upravo su sigurnosni aspekti globalnih migracija, pogotovo onih ilegalnih, izazov s kojim je moguće suočiti se samo zajedničkim mjerama i rješavati ih kroz suradnju svih nacionalnih i međunarodnih subjekata na globalnoj razini. Jedna od sigurnosnih prijetnji s kojima su suočene nacionalne države, a neraskidivo je vezana uz nezakonite migracije, jest krijumčarenje ljudi. Ove kriminalne aktivnosti izuzetno su dinamične i prilagodljive te predstavljaju jedan od najbrže rastućih pojava oblika organiziranog kriminala. Trendovi koji su zabilježeni na globalnoj razini u odnosu na ovu vrstu kriminaliteta primijećeni su i u Hrvatskoj, gdje se u svezi s kaznenim djelom pod nazivom *Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Schengenskog sporazuma* bilježi kontinuirani porast. Tako je u 2019. godini evidentirano povećanje za 576 % u odnosu na 2014. (godina koja je prethodila velikoj migracijskoj krizi). Također, to kazneno djelo je sve zastupljenije u broju kaznenih djela organiziranog kriminaliteta. Cilj ovog rada je ukazati na sigurnosne izazove koje nezakonite migracije postavljaju pred nacionalne države te ukazati na nužnost zajedničkog djelovanja na globalnoj razini kako bi se migrantima, kao ranjivoj skupini, pružila odgovarajuća zaštita te kako bi se adekvatno zaštitilo domicilno stanovništvo. Sve je to potrebno zato što u uvjetima nekoordiniranog djelovanja i nezakoniti migranti i domicilno stanovništvo postaju žrtve kaznenih djela. Kako to predstavlja sve veći sigurnosni izazov, zaključno su ponuđeni prijedlozi u svezi s time koje mjere je potrebno provesti kako bi se na ovu prijetnju adekvatno odgovorilo. U radu će biti rabljena kvantitativna (deskriptivno statistička) i kvalitativna metoda (studija slučaja). U skladu s time bit će analizirani i protumačeni statistički pokazatelji. Isto tako problematika će biti istražena kroz studiju slučaja na primjeru Republike Hrvatske kao jedne od država koja se nalazi na migracijskoj ruti, odnosno državi koja bilježi velik porast kaznenih djela povezanih s krijumčarenjem ljudi.

Ključne riječi: globalne migracije, nacionalne države, sigurnost, organizirani kriminal, krijumčarenje ljudi

Ivana Hebrang Grgić

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ana Barbarić

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Očuvanje hrvatske kulturne baštine: digitalizacija knjiga australskih Hrvata

Godine 2018. započeli smo na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu projekt Hrvatski iseljenički tisak. Glavni cilj projekta je istražiti publikacije Hrvata izvan Hrvatske i sastaviti mrežno pretražive bibliografije. Prva faza je istraživanje publikacija Hrvata u Australiji i Novom Zelandu. Do sada su sastavljene bibliografije novina i časopisa, a u izradi su bibliografije knjiga. Sve bibliografije izrađene su u knjižničnom programu Koha koji je prilagođen potrebama projekta, a koji koristi bibliografski format MARC 21 za strojno čitljivo katalogiziranje. Metode prikupljanja podataka su pretraživanje knjižničnih kataloga (online i na listićima), analiza sadržaja ostalih sekundarnih izvora te uključivanje zajednice (kontakti s iseljenicima koji su na bilo koji način bili uključeni u publiciranje ili čuvanje publikacija). Primarni cilj projekta je izrada spomenutih bibliografija. S obzirom na trenutnu situaciju koja onemogućava putovanja i istraživanja na terenu, fokus je ove godine pomaknut na segment digitalizacije koji je trebao doći na red kasnije, nakon sastavljanja bibliografija. Digitalizacija je izuzetno zahtjevan postupak – da bi se publikacije digitalizirale nije dovoljno poznavanje cjelokupne produkcije niti je dovoljno izraditi kriterije za digitalizaciju. Proces zahtijeva tehničku potporu (uređaji, ljudi koji ih znaju koristiti, prostor na poslužitelju i sl.), ali i rješavanje autorsko-pravnih pitanja. Zahvaljujući suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu imamo tehničku potporu, ali kao najveći problem ostaje dobivanje dozvola od autora ili nasljednika autorskog prava. Do autora i do dozvola je vrlo teško doći. Tijekom 2020. godine cilj je bio ostvariti barem jednu digitalizaciju. U srpnju je digitalizirana prva knjiga u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom te je objavljena, uz dozvolu autora, na portalu digitalna.hr i na stranicama projekta. Riječ je o knjizi Hrvatske zajednice u Australiji Fabijana Lovokovića. Digitalizacija publikacija Hrvata izvan Hrvatske, pogotovo onih koje nisu dostupne u hrvatskim knjižnicama, značajan je doprinos očuvanju hrvatske kulturne baštine.

Ključne riječi: iseljenički tisak, Hrvatska, Australija, digitalizacija, bibliografija

Ivan Nikolić

Edward Bernays University College, Zagreb, Croatia

Euro-Acceptance in Croatia - How to Enhance Institutional Capacity

The acceptance of the euro is not a mere technical process but a developmental one, which is reliant on comprehensive institutional as well as cultural transformation in Croatia. The understanding of the accession process to the eurozone needs to increase institutional capacities and thus decrease the trade-off between formal and informal institutions. Neglecting the process of euro-adoption as institutional change, moreover, as structural change, makes this process longer, more expensive and less probable to succeed. A high cost of structural change within a system necessarily leads to increased financial pressure on such a system, and thus indirectly decreases the political capacity for change. The aim of the paper is to develop an interdisciplinary methodology framework for decreasing social transaction costs, in other words, the cost of institutional change. As the effectiveness of the euro adoption process, which is by its nature a formal disciplinary mechanism (institutional process), depends on existing rules and the rate of their change, it is essential for the understanding of this process to observe it from both a legal and cultural standpoint, as well as from a financial and economic standpoint. Therefore, an institution-focused methodology based on an interdisciplinary approach presents itself to be the most important prerequisite of the effective management of such a process, as it would lead to a lower social cost. In this regard, stakeholders will cooperate on multiple stepping stones necessary to create a holistic picture of the process of institutional change.

Keywords: euro acceptance, institutional capacity, institutional change

Doris Peručić

Edward Bernays Visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Marijana Greblički

Katedra za primijenjenu matematiku i statistiku, Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivana Dirlić Šindija

Awariness Work, 48 Lamrock Avenue, Bondi Beach, NSW 2026, Australija

Hrvatska dijaspora kao segment turističke potražnje: primjer Australije

Hrvatska ima snažnu tradiciju prekomorskih migracija, što je dovelo do razvoja specifičnih identiteta dijasporne, vezanih i za zemlju domaćina i za daleku „izvornu domovinu“. Srećom, mnoge zajednice dijasporne zadržavaju svoje izvorne kulturne i socijalne karakteristike i ostaju povezane sa zemljom podrijetla. U slučaju hrvatskih Australaca, druge generacije dijasporne, a posebno treće, ideja o hrvatskom identitetu, percepcija što znači *biti Hrvat* i stvarne veze s njihovom zemljom podrijetla postaju pomalo nejasne. Iako poticaji za putovanje i doživljavanje *izvorne domovine* mogu biti snažni, upitno je predstavlja li *tradicionalni* apel da se vidi zemlja podrijetla učinkovit motiv generacijama dijasporne koje se mogu smatrati potpuno integriranim i prilično distanciranim od njihove matične domovine. Uzimajući u obzir stalne promjene na dinamičnom i konkurentnom turističkom tržištu, u potrazi za novim emitivnim tržištima Hrvatska mora posvetiti više pažnje svojoj dijaspori koja je zanemarena kao potencijalni tržišni segment. Da bi se ukazalo na njegov značaj, potrebno je napraviti interdisciplinarni pregled literature te provesti empirijsko istraživanje. U radu se na slučaju hrvatskih Australaca analizira hrvatska dijaspora kao tržišni ciljni segment turističke potražnje. Ciljevi ovog rada su: analizirati postojeću literaturu o relevantnim pitanjima „turizma dijasporne“ i identificirati glavna obilježja i motive australske dijasporne kao tržišnog segmenta. U svrhu istraživanja provedeno je empirijsko istraživanje među pripadnicima hrvatske zajednice u Australiji.

Ključne riječi: turizam dijasporne, hrvatska zajednica u Australiji, empirijsko istraživanje, Hrvatska

Željana Ivanuš

Odsjek za novinarstvo i medijsku produkciju, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kako čitatelji Večernjeg lista vide migrante i izbjeglice: Analiza komentara čitatelja objavljenih u internetskom izdanju u 2019. godini

Od 2015. kada je krenuo prvi migrantski val kroz Hrvatsku, hrvatski mediji učestalo pišu o migrantima i izbjeglicama. Izbjeglice, azil i migracije tada su postale predmetom velikog interesa medija i javnosti te su mjesecima bile tema broj jedan svih političkih medija u Hrvatskoj (Lalić, 2015). O medijima i medijskoj reprezentaciji migranata i izbjeglica ovisi kako će oni biti prihvaćeni jer se na temelju medijskih prikaza stvaraju stavovi o njima. Dosadašnja istraživanja o migrantima provedena u Hrvatskoj pokazala su da ispitanici prema migrantima ili tražiteljima azila imaju uglavnom negativan stav (Župarić-Iljić i Gregurović, 2013; Maslić Seršić i Vukelić, 2013, Kalebić Maglica i sur., 2018,). Medijska reprezentacija migranata u Hrvatskoj nije dovoljno istražena. Svega je nekoliko istraživanja koja su u fokusu imala prikaz migranata i izbjeglica u hrvatskim medijima. Peran i Raguž (2019) su utvrdile da se hrvatske dnevne novine, izvještavajući o izbjegličkome valu i prolasku izbjeglica kroz Hrvatsku od rujna 2015. do travnja 2017. godine, nisu pridržavale temeljnih novinarskih postulata. Istraživanje koje su provele Bagarić i Mandić (2019) pokazuje da hrvatski portali prikazuju migrante kao žrtve na udaru životnih, sudbinskih i vremenskih nepriklona koji su izloženi na milost i nemilost brutalne europske politike zatvorenih granica i žilet-žice. Glavni cilj ovog rada je utvrditi kako čitatelji Večernjeg lista vide migrante i izbjeglice, smatraju li ih ekonomskom, sigurnosnom ili kulturnom prijetnjom, kakav jezik se koristi u opisivanju migranata i izbjeglica, je li prisutan govor mržnje. U fokusu istraživanja su komentari čitatelja objavljeni u internetskom izdanju Večernjeg lista ispod članaka o migrantima i izbjeglicama. Početna pretpostavka je da su izbjeglice i migranti u komentarima čitatelja opisani kao prijatelji, a ne kao žrtve. Čitatelji skriveni iza anonimnosti internetskog nadimka bez otkrivanja identiteta iznose svoja istinska mišljenja koja su u stvarnom životu prikrivena. Osnovna jedinica analize bit će komentar čitatelja. Znanstvenom metodom analize sadržaja analizirat će se svi komentari objavljeni u 2019. godini. Dobiveni rezultati usporedit će se s dosadašnjim istraživanjima u kojima su se istraživali stavovi hrvatskih građana o migrantima i izbjeglicama.

Ključne riječi: izbjeglice, migranti, komentari čitatelja, Večernji list, analiza sadržaja

Anita Lunić

Odsjek za filozofiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Plauzibilnost utilitarističkog argumenta za otvorene granice

Autori koji se bave etikom imigracija nastoje artikulirati argumente u raspravi o opravdanosti otvaranja (ili zatvaranja) granica. Općenito ih (argumente) svrstavamo u dvije skupine: argumente koji opravdavaju zatvaranje granica i argumente za otvorene granice. Među potonjima se ističu demokratski, libertarijanistički, egalitaristički i utilitaristički argument. Cilj ovoga rada je ispitati plauzibilnost posljednjeg, utilitarističkog argumenta koji se snažno razvija (i zagovara) posljednjih godina. U okviru analize ovoga argumenta ispitujem:

- i. opravdanost naglašavanja prava na kretanje u odnosu na pravo na udruživanje
- ii. opravdanost zagovaranja otvorenih granica s pozicija utilitarizma pravila
- iii. održivost zahtjeva s obzirom na ograničenja u procjeni posljedica (Sher, Kymlicka)

U prvom dijelu rada iznosim utilitaristički argument za otvorene granice. U drugom dijelu rada iznosim prigovore (Miller, Wellman, Walzer). U trećem dijelu rada, na osnovu gore navedenih točaka (i.-iii.) donosim ocjenu o prikladnosti ovoga argumenta.

Ključne riječi: etika imigracija, utilitaristički argument, otvorene granice, ljudska prava, migracije

Mateja Petračić

Veleučilište u Karlovcu, Hrvatska

Tomislav Lokmer

Karlovačka županija, Upravni odjel za gospodarstvo, Karlovac, Hrvatska

2020. - godina preokreta i istine o održivom turističkom razvoju Republike Hrvatske

Održivi razvoj, identitet i autentična turistička ponuda odrednice su dugoročne konkurentnosti turističke destinacije. Stoga se postavlja pitanje je li baš u ovo vrijeme epidemiološke krize nužno promišljati i kreirati nove razvojne politike upravljanja destinacijom na načelima održivog razvoja te je li ih moguće implementirati u svijest turističkog sustava. Autori će analizirajući osnovna načela održivog razvoja kao polaznih točaka upravljanja destinacijom pokušati dokazati nužnost njihovog sinergijskog djelovanja u turizmu s ciljem dugoročnog razvoja destinacije. Turizam kao sinergijski sustav gospodarskih djelatnosti ima značajan utjecaj na kretanje svake gospodarske grane kao i na ukupni gospodarski razvoj zemlje. Nagli pad turističkih aktivnosti u globalnoj industriji putovanja 2020. godine doveo je do razotkrivanja istine o strategijama razvoja temeljenih isključivo na ekonomskim načelima u kojima velika količina ljudi i težnja maksimizaciji potrošnje dovode do nekontroliranog razvoja turizma sa svim svojim negativnim posljedicama. Pojavom virusa destinacije su naglo prisiljene primjenjivati održivost koja im je „nametnuta“, a koju su do sada samo deklarativno podržavale. Okolišni i socio-kulturološki čimbenici stoga su došli do izražaja u vrijeme pandemije koja je prisilno zaustavila saturaciju prostora i smanjenje prihvatnog kapaciteta nosivosti jednog od najočuvanijih područja Europe. U tu svrhu analizirana je situacija turističkog prometa u povijesno najuspješnijoj godini s ciljem utvrđivanja smjernica za daljnji turistički razvoj te je analizirano u kojoj mjeri nas je pandemija natjerala na nužnost implementacije strategije održivosti. Predmet rada istraživanje je utjecaja COVID-19 pandemije na turističko tržište te dinamika i struktura oporavka turizma u RH. Cilj rada je kroz komparativnu analizu utvrditi utjecaj virusa na pad turističkog prometa, dokazati potrebu implementacije održivog razvoja turizma i dati smjernice oporavku turizma na načelima održivog razvoja. U radu su korištene opće znanstvene metode poput istraživanja za stolom, analize, sinteze, kompilacije, a za obradu sekundarnih izvora podataka metoda deskriptivne statistike.

Ključne riječi: turizam, identitet, ekonomija, virus COVID-19, održivi turistički razvoj

Renata Relja

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Toni Popović

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Marija Krišto

Kvaliteta života Hrvata u Njemačkoj

Današnje vrijeme obilježeno je masovnim migracijama. Znanstvena literatura uglavnom stavlja naglasak na razloge iseljavanja, a manje na kvalitetu života u novom okruženju. Stoga je cilj našeg istraživanja, provedenog 2017. godine, analiza kvalitete života Hrvata u Njemačkoj. Ponajviše emigranata odlučuje se upravo za ovu zemlju. Podaci pokazuju kako je, primjerice, u 2016. godini iz Hrvatske u Njemačku migriralo 57.000 ljudi. Kvalitetu života ispitali smo temeljem različitih subjektivnih i objektivnih indikatora. Uz analizu sekundarnih podataka proveden je polustrukturirani intervju s deset ispitanika. Istraživanje je uključilo emigrante koji su u različitim razdobljima napustili Hrvatsku, počevši od onih koji su emigrirali prije 42 godine do onih koji su napustili Hrvatsku neposredno prije provedbe istraživanja. Rezultati istraživanja ukazuju na različite uzroke migriranja, iako većina ispitanika uglavnom ističe ekonomski faktor kao glavni razlog odlaska. Iskazano je zadovoljstvo životnim standardom, poslom, odnosom s obitelji i prijateljima, zdravstvenim i socijalnim sustavom. Prilikom procjene osjećaja sigurnosti, ispitanici su bili poprilično podijeljeni. Dok se jedni osjećaju sasvim sigurni, drugi migracijski val azilanata doživljava nelagodu. Iako uglavnom ne prate njemačku politiku, većina je zadovoljna birokracijom i upravom. Većina ispitanika tvrdi kako se osjeća pripadajuće, posebno zbog toga što je Njemačka primila mnogo emigranata posljednjih godina. Ispitanici nisu u cijelosti odbacili ideju povratka u Hrvatsku, iako, nažalost, mladi ne vjeruju kako će se to dogoditi u skoroj budućnosti.

Ključne riječi: migracije, kvaliteta života, Njemačka, Hrvati

Maja-Mihaela Salopek

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Različiti trendovi euroskepticizma

Euroskepticizam je širok i neodređen pojam koji obuhvaća različite vrste političkog djelovanja i različite pobude koje koincidencijom rezultiraju osjećajem antagonizma prema europskim integracijama. To je fenomen koji je kroz razna razdoblja europske integracije imao veliki značaj, a posebice je dolazio do izražaja kada su europske političke elite imale namjeru produbljivanja europskih integracija. Javnost, osim što je zbog nedovoljne informiranosti zavedena populističkom retorikom, EU izbore smatra drugorazrednima i koristi ih za kritiziranje domaće vladajuće politike da bi je na neki način kaznila za opći nekritički konsenzus. Euroskeptični stavovi mogu biti rezultat neinformiranosti građana, ideja nametnutih iz medija i interesnih grupa, ali i mnogobrojnih drugih čimbenika kao što su složeni odnosi europske integracije i nacionalne države. U radu se definira pojam euroskepticizma i analiziraju dosadašnje spoznaje o simboličkim i materijalnim interesima koji utječu na njegovu dinamiku. Ovaj rad pokušava rasvijetliti euroskepticizam u Republici Hrvatskoj. Opisuju se pozitivne i negativne strane hrvatskog članstva u Europskoj uniji, na temelju čega se govori o uzrocima euroskepticizma u Republici Hrvatskoj, koji se uspoređuju s uzrocima euroskepticizma na razini zemalja Europske unije. Donosi se zaključak o tome koje su sličnosti, a koje razlike u uzrocima euroskepticizma općenito na razini zemalja Europske unije u odnosu na uzroke euroskepticizma u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: euroskepticizam, Europska unija, Republika Hrvatska

Vlatka Ružić

Veleučilište „Nikola Testa“ u Gospiću, Hrvatska

Marijan Vinogradac

Škola za medicinske sestre Vinogradska, Zagreb, Hrvatska

Valentina Pavlović Vinogradac

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Grad Zagreb, Hrvatska

Zadovoljstvo raznim aspektima života kod hrvatskih iseljenika: usporedba Irske i Njemačke

Iseljavanje je kao fenomen dugo prisutan u Republici Hrvatskoj. Ipak, ulaskom Hrvatske u Europsku uniju dolazi do naglog iseljavanja u neke nove države, primjerice Irsku. Cilj je ovoga rada usporediti zadovoljstvo raznim aspektima života kod iseljenika u Irskoj (novih iseljenika) i Njemačkoj – državi gdje Hrvati tradicionalno najviše iseljavaju. Istraživanje je provedeno kvantitativnom metodom ankete na uzorku hrvatskih iseljenika u Irskoj (n=228) i Njemačkoj (n=359). Aspekti zadovoljstva životom mjereni u ovom istraživanju su: zadovoljstvo društvenim životom, uvjetima stanovanja, financijskim prilikama te trenutnim poslom. Rezultati pokazuju kako postoji razlika u zadovoljstvu pojedinih aspekata života između ove dvije iseljeničke grupe. S obzirom na to da nedostaje istraživanja novih generacija iseljenika i njihovih karakteristika, potiču se daljnja istraživanja ove važne teme. Istraživanje ima praktične implikacije te se može koristiti u svrhu kreiranja mjera i politika usmjerenih s jedne strane na poticaj povratka iseljenih Hrvata, a s druge strane na prevenciju daljnjeg iseljavanja.

Ključne riječi: hrvatski iseljenici, Irska, Njemačka, zadovoljstvo životom

Stjepan Krovinović

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Petar Šarić

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Modifikacija identiteta u suvremenim migracijskim procesima

Razlike između ranijih i suvremenih migracijskih procesa mogu se pronaći u različitoj brzini protoka informacija. Odnosno u relativnoj sposobnosti održavanja bliskih odnosa migranata sa značajnim drugima u matičnoj zemlji, ali i njihovog odnosa sa širom zajednicom naroda u dijaspori unutar konteksta javnog, internetskog prostora. Pojava multimedijских platformi omogućila je stvaranje socijalnih mreža koje nadilaze granice država. K tome, pojava interneta je značajno izmijenila procese (re)socijalizacije te općenito načine na koje pojedinci konstruiraju svijet života. Interakcija licem-u-lice postala je tek jedan od mogućih načina komunikacije među ljudima. Nijedan dotadašnji medij nije čovječanstvo efikasnije oblikovao po uzoru globalnog sela. Cilj je ovoga rada mikrosociološki prikazati procese modifikacije identiteta unutar suvremenih migracijskih procesa. To će se ostvariti sintezom različitih saznanja na području medija, transnacionalizma, mikrosociologije i identiteta. Formiranje identiteta se odvija kroz refleksivne interakcije pojedinca s drugima ili postojećim društvenim institucijama i njihovim legitimacijama. Zbog potonjega, modifikacija identiteta ovisi i o političkim faktorima u proizvodnji društvene zalihe znanja. Društvena zaliha znanja služi kao orijentir pomoću kojega se definira ideja narodnog identiteta te se sukladno njome pojedinac (migrant) kategorizira unutar smislene cjeline svakodnevnog života. Fenomen transnacionalizma može poslužiti u opisivanju simultanog makro stanja dvije zemlje, no s mikrosociološkog gledišta transnacionalizam predstavlja dualni identitet doseljenika, od kojih je jedan vezan uz njegovu matičnu zemlju, a drugi uz zemlju u koju je doselio. Značajni drugi predstavljaju vrlo važnu komponentu u definiranju subjektivne zbilje i identiteta, ali i objektivne društvene zbilje. Pretpostavka je sljedeća, rješenje problema konzistencije identiteta u suvremenim migracijskim procesima značajno je otežano zbog mogućnosti održavanja bliskih odnosa sa značajnim drugima iz matične zemlje i dijaspore. Značajni drugi tada pružaju alternativno definiranje subjektivne zbilje (identitet) koja stoji u asimetriji s objektivnim definicijama društvene zbilje zemlje u koju migriraju, što posljedično dovodi do neuspjele asimilacije, odnosno resocijalizacije identiteta.

Ključne riječi: transnacionalizam, mediji, identitet, svijet života

Dorotea Markasović

Ključni čimbenici vinskog turizma u regiji Slavonija i hrvatsko Podunavlje

Umjetnost spravljanja vina širi se iz drevnog Egipta u Grčku, a migriranjem Grka i diljem Europe. Hrvati su brzo prihvatili proizvodnju vina, posebice nakon prelaska na kršćanstvo. Prva značajna ograničenja i sankcije za bavljenje vinogradarstvom (posljedično i vinarstvom) na ovim prostorima dogodila su se 96. godine poslije Krista – rimski je car Domicijan zabranio bavljenje vinogradarstvom izvan Apeninskog poluotoka, nadajući se kako će tako steći monopol, no Marko Aurelije Prob ga oživljava 276. godine poslije Krista. Kasnije, dolaskom Osmanlija vinogradarstvo propada, a oporavlja se nakon njihovog povlačenja. U drugoj polovici 19. stoljeća prvi puta se javljaju bolesti vinove loze u kontinentalnoj Hrvatskoj, poznate i danas. Područje Republike Hrvatske dijeli se na četiri vinogradarske regije, a fokus ovog rada je na regiji Slavonija i hrvatsko Podunavlje, s istoimenim podregijama. Turisti se danas, uslijed krize uzrokovane virusom SARS-CoV-2, okreću neistraženim destinacijama, izbjegavaju one destinacije gdje se očekuju velike gužve, stoga je ovo nezanemariva prednost kontinentalne Hrvatske. Nedovoljno globalno prepoznato područje ruralne Hrvatske sada je snaga, a vinski turizam – uz cikloturizam, izletnički turizam, boravak na otvorenom i prekrasna priroda – još jedna komponenta atraktivnosti destinacije. Kapacitet neke destinacije da privuče turiste najviše ovisi o rasponu čimbenika na raspolaganju. Do sada je zapaženo kako postoji 5 ključnih čimbenika koji su pokretači, okidači motivacije, za turiste koje zanima vinski turizam. To su: preporuke („od usta do usta“), atraktivnost proizvoda, informacije dostupne na internetu, turističke usluge i preporuke vodiča, sommeliera i drugih osoba koje se smatra stručnjacima. Ovih pet čimbenika razlikuju se po udjelu pri donošenju odluke. Cilj ovog rada je ustanoviti koji čimbenik ima najdugoročniji utjecaj, koji su kritični čimbenici te, u konačnici, usporediti te vrijednosti s onima koje postižu najbolji u industriji.

Ključne riječi: ključni okidači vinskog turizma, manifestacije, ruralni turizam, vinski turizam

Valentina Vučković

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Imigrantsko poduzetništvo i njegove odrednice u zemljama Europske unije: pouke za Hrvatsku

S porastom broja imigranata na globalnoj razini, migrantsko poduzetništvo sve više dobiva na važnosti kao jedan od generatora zaposlenosti, a posebno u Europskoj Uniji gdje se broj samozaposlenih imigranata udvostručio od 2002. do 2018. godine (sa 1.9 milijuna na 3.6 milijuna). Glavni cilj u ovom radu je dati analizu imigrantskog poduzetništva u zemljama članicama EU, koja će zatim rezultirati i određenim preporukama za nositelje ekonomske politike u Republici Hrvatskoj. U okviru ovog cilja, provest će se i empirijska analiza političko-ekonomskih čimbenika imigrantskog poduzetništva u EU. Neki od faktora koji će se uzeti u obzir su imigrantske politike, različiti elementi institucionalnog (regulatornog) okruženja, BDP per capita, prosječna razina plaća... Rezultati dobiveni analizom će doprinijeti raspravama po pitanju politika za privlačenje imigrantskih poduzetnika, posebno u zemljama koje su pogođenim velikim valovima emigracije, poput Hrvatske.

Ključne riječi: imigrantsko poduzetništvo, Europska Unija, regulatorno okruženje

Dragan Todorović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu, Srbija

Položaj Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori (Analiza reagovanja internet portala u Srbiji povodom donošenja Zakona o slobodi veroispovesti)

Pred sam istek 2019. godine crnogorski parlament usvojio je *Zakon o slobodi veroispovesti* koji predviđa širi uvid države u finansije religijskih zajednica, ali i podržavljenje crkvene imovine za koju ne postoji dokaz o vlasništvu pre 1918. godine, kada je Crna Gora postala sastavni deo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Nasuprot izjavama vladinih zvaničnika da je pomenuti zakon usklađen sa međunarodnim pravnim standardima i nakon brojnih konsultacija sa predstavnicima verskih zajednica i Venecijanske komisije, Mitropolija crnogorsko-primorska ocenila je da je on donet da bi se Srpskoj pravoslavnoj crkvi u ovoj zemlji oduzela imovina kojom raspolaže i dodelila nepriznatoj Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi. Njegovo se donošenje dovodilo u vezu i sa predstojećim parlamentarnim izborima, ali i sa navodnim državotvornim projektom razdvajanja srpskog od crnogorskog identiteta. Nezadovoljstvo sveštenstva i verništva Srpske pravoslavne crkve izraženo je organizovanjem masovnih mirnih šetnji (litije za odbranu svetinja) crnogorskim ulicama. Naporedo sa pregovorima između premijera Crne Gore Duška Markovića i mitropolita Amfilohija o spornim zakonskim odredbama, usledili su ulični neredi i sukobi sa policijom, ali i hapšenja opozicionih političara, crkvenih velikodostojnika i običnih ljudi. Nakon tromesečne pauze zbog pandemije koronavirusa i uprkos epidemiološkim pravilima o ponašanju na javnim mestima, protestna okupljanja hiljada nezadovoljnih građana su nastavljena, pa zamenjena auto-litijama i litijama u čamcima. Nemiri su okončani sprovođenjem parlamentarnih izbora 30. avgusta 2020. godine, pobedom opozicionih listi i smenom Mila Đukanovića i vladajuće Demokratske partije socijalista Crne Gore sa vlasti. U radu se analiziraju način izveštavanja i medijski sadržaji internet portala najčitanijih srpskih dnevnih glasila (Politika, Danas, Blic, Kurir) o implikacijama donošenja spornog Zakona o slobodi veroispovesti za položaj Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori.

Ključne reči: Crna Gora, Zakon o slobodi veroispovesti, Srpska pravoslavna crkva, internet portali dnevnih glasila, medijski izveštaji

Natasha Kathleen Ružić

Research Institute of the Faculty of Croatian Studies, Croatia

Katica Jurčević

Research Institute of the Faculty of Croatian Studies, Croatia

Dejan Valentinčić

Research institute of American-Slovenian Education Foundation, United States of America

A Comparative Analysis of Educational Policies Facilitating the Re-Migration/Migration of Families With Children to Croatia and Slovenia

For countries with a large diaspora and at the same time demographic challenges, such as Croatia and Slovenia, finding opportunities and pathways to facilitate return migration of the diaspora, as well as second and further generations, to their (cultural) homeland has become a focus for governments. At the same time, both countries also face the challenge of how to attract other highly educated migrants. For families wishing to migrate, there is the added consideration of their children's social adjustment and happiness as well as the possibility of them achieving their potential in the new schooling system. Studies show (Trasberg & Kond, 2017; Sinkkonen & Kytälä, 2014) that, in general, students who migrate face some important challenges: adjusting to education in the new language of instruction as well as new standards and cultural norms in schools; the system's ability, or lack of ability, to adequately profile the students' skills and needs, provide learning support in school and in collaboration with parents, support students' emotional needs relating to the stress of moving, adjusting and making new friends. This article provides a comparative analysis of educational systems' responses to these issues in Croatia and Slovenia from a policy perspective. These systems are then compared to the policy offerings in Australia for students who migrate to gain a wider perspective on how other countries with large migrant populations facilitate students' acculturation into their new country of residence. Recommendations are made regarding further investigation and policy options.

Keywords: return migration, migration, families, educational support, integration, educational policy

Marija Beg

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Tamara Slišковиć

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Martina Solenički

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Utjecaj migracija na tržište nekretnina u Hrvatskoj

Stambeno tržište u Hrvatskoj je u posljednjih 20 godina prošlo kroz različite faze ekonomskog ciklusa. Nakon izrazito ekspanzivnog razdoblje, uslijedila je sedmogodišnja kriza građevinskog sektora uzrokovana sveukupnom gospodarskom recesijom, pri čemu su dubina i trajanje krize bili potpomognuti internim čimbenicima. Nakon 2015. godine slijedi faza oporavka i pozitivnih trendova u sektoru građevinarstva i tržištu stambenih nekretnina. U postojećoj literaturi brojna su istraživanja usmjerena na identificiranje čimbenika ponude i potražnje na tržištu nekretnina, a posebice na determinante cijena stambenog prostora. Jednim od značajnijih čimbenika smatraju se demografske varijable, koje uključuju i migracijska kretanja. Promatrajući migracijska kretanja, može se utvrditi kako je migracijski saldo u Hrvatskoj od početka 20. stoljeća uglavnom negativan uz kratko razdoblje pozitivnog salda od 2001. do 2008. godine. Glavni cilj ovog rada je analizirati utjecaj migracijskih kretanja na tržište nekretnina (cijenu stanova) u Hrvatskoj u razdoblju od 1997. do 2019. godine. Analiza se provodi u okviru modela višestruke linearne regresije. S obzirom na specifično kretanje na hrvatskom tržištu nekretnina u modelu se promatra i utjecaj onih čimbenika cijena nekretnina koje literatura prepoznaje kao „standardne“, ali i neke čimbenike specifične za Hrvatsku. Doprinos rada očituje se u ocjeni utjecaja migracijskih kretanja na cijene stambenih nekretnina jer do sada slično istraživanje za Republiku Hrvatsku nije provedeno.

Ključne riječi: migracije, tržište stambenih nekretnina, cijena stambenih nekretnina, Hrvatska, višestruka regresija

Ana Perinić Lewis

Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska

Ingeborg Matečić

Katedra za turizam, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Imidž i identitet hrvatskih otočnih destinacija: studija slučaja otoka Hvara i Malog Lošinja

Otočni turizam dominantni je izvor zaposlenja i prihoda u hrvatskom otočnom gospodarstvu te predstavlja vodeću gospodarsku aktivnost koja je zamijenila tradicionalne otočne djelatnosti ili ih upotpunjava. Snažan i jedinstven imidž osnova je destinacijskog pozicioniranja na turističkom tržištu, ali i vrijedan segment konkurentske prednosti nad ostalim otočnim destinacijama. Komparativna vrijednost otoka kao turističkih odredišta počiva na jedinstvenoj prirodnoj i kulturnoj baštini, ali i posebnostima otočnoga načina života koje otoke i otočne zajednice razlikuje od ostalih turističkih destinacija, dok konkurentska vrijednost leži u načinima ekonomske valorizacije svih raspoloživih resursa same turističke destinacije. Cilj izlaganja jest prikazati važnost prepoznavanja posebnosti resursa otočne destinacije kako bi se oblikovao jedinstven i uspješan destinacijski imidž i brand utemeljen na reprezentaciji otočnog identiteta prihvatljivog lokalnoj zajednici. Provest će se komparativna analiza imidža i identiteta dviju otočnih destinacija: otoka Hvara i Malog Lošinja. Analizirat će se i prikazati obilježja korištena u procesu stvaranja imidža cijelog otoka te istražiti odražavaju li odabrani imidži otočne identitete te lokalne otočne posebnosti. Osim toga, prikazat će se izazovi u stvaranju dosljednog i jedinstvenog destinacijskog imidža i njegove posljedice na predstavljanje specifičnih kulturnih identiteta otočnih gradova i manjih općina.

Ključne riječi: otočna turistička destinacija, imidž, identitet, otok Hvar, otok Mali Lošinj

Krunoslav Malenica

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Vlaho Kovačević

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Migracijska kriza na razmeđu sigurnosnih i humanitarnih zahtjeva

Analizirajući rasprave i društvena istraživanja o migracijskim procesima, izbjegličkim krizama, integraciji imigranata i azilanata u „domaćinska“ društva, uočavaju se dva ključna (ne)sumjerljiva zahtjeva – *nacionalna sigurnost* i *humanitarizam*. Zadatak europske politike time se svodi na istovremeno zadovoljavanje temeljnih civilizacijskih vrijednosti i ljudskih prava migranata/azilanata sa životnim svjetonazorima, kulturom, identitetom i vrijednostima lokalnog stanovništva. Uz dva navedena, značajan je i treći – ekonomsko-financijski – kontekst. Ekonomski okvir unutar kojeg se razvio suvremeni neoliberalni kapitalizam sve je teže pomiriti s temeljnim ljudskim pravima i prirodnim resursima. Navedeni je problem već dugo prepoznat u stručnoj literaturi što je najočitiije kroz pristupe i perspektive bioetike koja upozorava na neodrživost trenutnog načina djelovanja i življenja. Koliko su europske (i nacionalne hrvatske) politike po pitanju migracija uvjetovane zahtjevima obrane nacionalne sigurnosti i/ili uspostave društva solidarnosti i humanitarizma, a koliko pak zahtjevima zadovoljenja interesa krupnog kapitala, u radu analiziramo iz različitih socioloških i filozofijskih perspektiva.

Ključne riječi: migracije, nacionalna sigurnost, humanitarizam, interesi krupnog kapitala

Ivo Grgić

Agronomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Migracije pučanstva i promjene u ruralnom prostoru Hrvatske

Današnji državotvorni prostor Hrvatske povijesno je izložen stalnim migracijama pučanstva. Razdoblje imigracije mijenja razdoblje emigracije pri čemu su različiti uzroci, obujam i posljedice tih promjena. Promjene unutar socio-ekonomskog konstrukta naročito su naglašene u ruralnim područjima, što je karakteristično i za Republiku Hrvatsku. U tome se posebno naglašava razdoblje nakon pristupa Hrvatske Europskoj uniji iako depopulacija ruralnog prostora traje već dugo, pri čemu se proces marginalno prati umjesto da s njime upravlja. U radu se istražuje međuovisnost migracija i socio-ekonomskih promjena unutar ruralnog prostora Hrvatske s posebnim naglaskom na pozitivne aspekte toga procesa.

Ključne riječi: migracije, ruralni prostor, Republika Hrvatska, Europska unija

Darko Marinac

**Komunikacija u vrijeme krize
- na primjeru pandemije/epidemije COVID-19 i potresa u Zagrebu i Sisačko-
moslavačkoj županiji**

Ljudska zajednica može ovisiti o kakvoći komunikacije kojoj je cilj nadilaženje svjetskih, regionalnih ili državnih kriza, kao što je zdravstvena kriza pandemije na svjetskoj i epidemije na državnoj razini. Komunikacije u vremenima kriza raznih oblika određene su opsegom i intenzitetom krize, informacijskim i komunikacijskim okruženjem i društvenim prilikama tj. političkom sustavom, ali i socijalizacijskim dosezima društva. Strateško tj. krizno komuniciranje i organiziranje sposobnosti za komuniciranje važno je u vremenima kriza, od ratnih, zdravstvenih i kod katastrofa od prirodnih do tehnoloških. Svjetska pandemija zaraznom bolesti COVID-19 komparativno pruža analize komunikacije nadnacionalnih i državnih institucija, zdravstvenih i političkih sustava i drugih aktera. Ova zdravstvena kriza događa se u intenzivnom informacijskom i medijskom okruženju. Pored širenja zaraze imamo i snažno širenje informacija pa govorimo o prvoj „infodemiji“ u povijesti. Konferencije i priopćenja za medije (novinare) „Nacionalnog stožera civilne zaštite RH“ svojom vjerodostojnošću i sadržajnom pokrivenošću pridonose kvalitetnom informiranju hrvatske javnosti, ispunjavajući komunikacijska očekivanja, od informiranja do promjene ponašanja, uz potrebu očuvanja stručnog i komunikacijskog autoriteta. Upravljanje takvom zdravstvenom krizom je sastavljeno na tri razine: protiv širenja virusa SARS-CoV-2 izbjegavajući prenaprezanje zdravstvenog sustava, protiv panike i lažnih vijesti i negativnih društveno-ekonomskih posljedica pandemije. Problemski triptih bit je funkcionalnog i komunikacijskog izazova, rizika i proturječnosti u nadilaženju složenosti ove krize. Postoje dileme u javnosti oko pretežno javnog zdravstvenog interesa nad nekim slobodama i pravima, kao obliku pozitivnih sloboda i prava, kao pravo na zdravlje. U Hrvatskoj smo istovremeno imali dvije suprotstavljene krize, epidemiju i potrese u Zagrebu i Sisačko-moslavačkoj županiji gdje je odlukom vlade RH proglašena katastrofa i ustrojen Stožer civilne zaštite RH za otklanjanje posljedica katastrofe uzrokovane potresom na području Sisačko-moslavačke, Zagrebačke i Karlovačke županije. Na velikom prostoru razornih potresa trebalo je uvezati državne sposobnosti spašavanja, socijalne skrbi i izgradnje porušenih domova i infrastrukture, i usmjeravati brojne samoinicijativno motivirane volontere i skupine iz svih dijelova zemlje. Uređenost i spremnost države, zdravstvenog sustava, sustava zaštite i otklanjanja posljedica katastrofa pokazatelji su sposobnosti upravljanja krizom, kakvoće i vitalnosti države i društva, što stvara pozitivne slike o zemlji, jačajući unutrašnje zajedništvo i međunarodni ugled i položaj.

Ključne riječi: krizno komuniciranje, pandemija/epidemija COVID-19, Stožer civilne zaštite RH, infodemia, Stožer za uklanjanje posljedica potresa

Oliver Zambrano

Universidad Central de Venezuela

Franklin Colletti

Universidad Central de Venezuela

Files and Access to Information About Croats in South America

The migration process in the mid-20th century that brought many Croats to South America has been studied for about seven decades. Between the fifties and the nineties, the specific literary production left a wide record of interests and activities of the community throughout the different cities of the subcontinent. Politics, history, science, arts, gastronomy and other areas of knowledge created a bilingual universe (in the Spanish and Croatian languages) numbering thousands of pages about fourteen centuries of the nation. However, not all of this intellectual creation is usually available for researchers. In the first place, plenty is private collections, and this is a great obstacle for any research. In addition to this, access to documentation is not always easy due to language or other circumstances. Therefore, this presentation will address the current situation in regard to access to information about Croatia and the Croats in Venezuela, Argentina and Chile. We have selected these three countries because several historians and other professionals in the area of humanities from the Universidad Central in Venezuela have been carrying out research in these South American countries.

Keywords: archives, Croatians, information, immigrants, South America

Davor Perkov

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Upravljanje otporom ljudi u provedbi digitalne transformacije poslovanja

Digitalna transformacija jedna je od najvažnijih promjena u današnjem globalno umreženom svijetu. Osim tehnoloških, ova radikalna promjena obuhvaća i sve druge aspekte poslovanja, posebice ekonomske, strateške i kulturne. No zbog otpora ljudi, nesposobnosti provoditelja, neodgovarajuće komunikacije i niza drugih razloga, inicijative za promjene uspijevaju tek u 20-30 % slučajeva. Predmet ovog rada je digitalna transformacija odabrane hrvatske poslovne grupe koja bi joj trebala omogućiti prijelaz na industriju 4.0 te daljnji stabilan rast i razvoj na međunarodnim tržištima. Cilj rada je obrazložiti značaj i ulogu digitalne transformacije kao korjenite promjene koja je neophodna za ostvarenje konkurentne prednosti i zacrtanih poslovnih rezultata suvremenog poduzeća. Osnovna hipoteza rada je da usredotočenost menadžmenta na ljude i upravljanje otporom promjenama, na rješavanje strateških problema kao i na prevladavanje tehnoloških ograničenja, dovodi do uspješne provedbe digitalne transformacije poslovanja. U empirijskom dijelu ovoga rada istražuje se potreba za uvođenjem i analizira problematika provedbe digitalne transformacije u sve segmente poslovanja odabrane hrvatske poslovne grupe za proizvodnju opreme u području transporta i industrije. Anketno istraživanje je provedeno u kolovozu 2019. godine među 252 ispitanika iz 5 od ukupno 14 ovisnih društava odabrane poslovne grupe koja ukupno broji oko 4 tisuće zaposlenika. Iz rezultata istraživanja proizlazi da su „uključivanje svih zaposlenih“, „jasno komuniciranje željenih ciljeva“, „dijalog“ i „kvalitetna suradnja između odjela“ najvažniji čimbenici uspjeha provedbe poslovnih promjena. Među najvećim preprekama koje potenciraju otpor ispitanika su „mijenjanje ustaljenih navika“ (29 %), „nejasno prezentirane promjene ili nepoznavanje razloga za uvođenje“ (21 %) i „nedefinirani pozitivni učinci promjene“ (12 %). Samo 16 % zaposlenika zadovoljno je dinamikom, a tek 10 % njih s ishodom uvođenja promjena u ovoj velikoj hrvatskoj industrijskoj grupi.

Ključne riječi: digitalna transformacija, izazovi provedbe promjene, uzroci neuspješnih ishoda, upravljanje otporom

Carola Burkert

Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung (IAB), Deutschland

Caroline Hornstein Tomić

Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia

Migration Trends and Labor Market Participation of Croats in Germany

A participant in inner European free labor mobility since accession to the European Union in July 2013, Croatia shows accelerated negative net migration, a trend already ongoing for years. A country of emigration, Croatia has seen return and immigration from its diaspora all along, keeping net migration mostly in balance. Circulation as a typical pattern of inner EU “liquid” (Engbergesen, 2018) labor mobility has been practiced by Croats with regards to Germany as the main destination of Croat labor migrants since the early 1960s. How labor migration of Croats within the EU will develop in the future is difficult to predict and statistically track down. We however try to address interactions/interrelations between sending and receiving countries by synchronically looking into labor market participation data: while the German labor market developed positively, profiting from free labor mobility within the European Union, the Croatian labor market increasingly suffers severe labor shortage in specific sectors. Traditionally, the labor market integration of Croats in Germany has been a success story, if compared to other immigrant groups. Compared to Germans, though, Croats are still overrepresented in assisting positions and often less paid jobs, mostly due to language barriers. How is the labor market participation of Croats in sectors such as health and social care, hospitality, and the service industry? How is the respective labor market data in Croatia?

Keywords: migration, labor market participation, Croats, Germany

Nebojša Petrović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Obračun KPJ s Rimokatoličkom crkvom u Vojvodini nakon Drugog svetskog rata

I pored toga što je za vreme socijalističke Jugoslavije religija u društvu i u velikoj meri u svesti pojedinaca marginalizovana, možemo reći da su konfesionalni identiteti za sve vreme komunističke vladavine ostali neuzdrmani. Njihova snaga je naročito dolazila do izražaja u krajevima s visokim stepenom konfesionalne izmešanosti. Primer takve konfesionalne, nacionalne i kulturne raznolikosti bio je prostor Vojvodine. Hrvatsko stanovništvo u Vojvodini je u odnosu na svoje saplemenike u Hrvatskoj pripadalo nacionalnoj i kulturnoj periferiji do koje su nova znanja, naučna dostignuća i moderne ideje sporije stizale, te je njihov odnos prema religiji bio čvršći i postojaniji. Stoga je napad na Rimokatoličku crkvu od strane KPJ, doživljavan i kao pretnja hrvatskom identitetu. Otpor koji je crkva u prvim godinama posle Drugog svetskog rata pružala režimu bio je determinisan podrškom vernika i naroda. Tako da istorija sukoba vlasti i Rimokatoličke crkve na prostoru Vojvodine u dobroj meri predstavlja i istoriju hrvatskog naroda.

Ključne reči: Vojvodina, KPJ, Rimokatolička crkva, teror, vernici

Bruno Rukavina

Iseljništvo kao dimenzija vanjske politike Republike Hrvatske

Vanjska politika države sastoji se od različitih dimenzija djelovanja kako bi ostvarila svoje nacionalne interese u svijetu. Jedna od važnih dimenzija tog djelovanja je briga za svoje građane izvan domovine. Što je iseljništvo određene države veće, ona postaje sve značajnija dimenzija vanjske politike i može utjecati na percepciju države. Iseljavanje s prostora današnje Republike Hrvatske događa se u ponavljajućim ciklusima kroz stoljeća, stoga je iseljništvo važna dimenzija u hrvatskoj vanjskoj politici. Posljedice posljednjeg vala iseljavanja, nakon 2013. godine i ulaska Hrvatske u Europsku uniju, saznat ćemo u proljeće sljedeće godine kroz popis stanovništva. Iseljništvo možemo gledati kao politički, ekonomski i kulturni most između dviju država koji može otvoriti vrata različitim međudržavnim inicijativa. U ovom radu autor će opisati važnost dijaspore i način na koji ona može pomoći prepoznatljivosti Republike Hrvatske. Rad se sastoji od tri dijela: u prvom će se opisati teorijski okvir i važnost iseljništva u međunarodnim odnosima i vanjskoj politici. Nakon toga analizirat će se hrvatsko iseljništvo kroz povijesne uzroke iseljavanja, strukturu iseljništva u svijetu i zakonodavno-institucionalni okvir iseljništva u Hrvatskoj. Treći dio rada prikazat će hrvatsko iseljništvo u dimenziji vanjske politike, naročito kroz meke instrumente moći međunarodnih odnosa pomoću kojih Hrvatska može graditi mostove s iseljništvom i drugim državama u kojima žive Hrvati. Rad je multidisciplinarni naravi te povezuje različite discipline društvenih znanosti, poput političkih i pravnih znanosti, međunarodnih odnosa, povijesti, demografije i sociologije. Cilj rada je prikazati važnost hrvatskog iseljništva, načine na koji se s njima može povezati te iskoristiti njihovu poziciju u drugim državama za poboljšanje bilateralnih odnosa.

Ključne riječi: iseljništvo, vanjska politika, diplomacija, međunarodni odnosi, Republika Hrvatska

Bruno Rukavina

Što nas povijest može naučiti o migracijama?

Migracije, iako postoje koliko i sam ljudski rod, vrlo su rijetko predstavljale predmet istraživanja u disciplini međunarodnih odnosa i sigurnosnih studija sve do svršetka hladnog rata. Razlog tomu nalazimo u činjenici što migracije nisu viđene kao velika prijetnja hladnoratovskim odnosima i ravnoteži između dvaju suprotstavljenih društveno-političkih i ekonomskih blokova nakon Drugog svjetskog rata. Nakon hladnog rata do izražaja dolaze asimetrične prijetnje sigurnosti, slabi do tada dominantan realistički pristup međunarodnim odnosima, koji sve više zamjenjuju kritički pristupi, poput konstruktivizma. Javljaju se drugačiji izazovi sigurnosti (tzv. *soft* ili meki izazovi) koji nisu primarno vezani uz klasičnu vojnu silu i njezine atribute (tzv. *hard* ili tvrdi izazovi). Jedno od spomenutih „mekih“ izazova sigurnosti pripadaju i nekontrolirane migracije. U drugoj polovici dvadesetog stoljeća migracije su na globalnoj razini postale jedan od glavnih faktora društvenih transformacija, što se intenzivira u 21. stoljeću jer ljudi sve više migriraju u potrazi za sigurnošću i boljim životom iz sela u gradove, između regija, pa čak i između kontinenata. Suvremene migracije erodiraju i brišu tradicionalne granice između kultura, jezika, etničkih skupina i nacionalnih država, predstavljajući time izazov nacionalnoj sigurnosti, kulturnom identitetu i ekonomskom prosperitetu država primateljica imigranata. Na migracije također mnogo utječu i različite geopolitičke odrednice kao što su geografske prepreke, migracijske rute ili odnosi moći u pojedinim dijelovima svijeta. Da bismo razumjeli procese, posljedice i izazove migracija danas, važno je proučiti što nas povijest može naučiti o migracijama. Današnje migracije nisu prve u svjetskoj povijesti nego su se događale kroz stoljeća diljem svijeta. U ovom radu autor će analizirati migracije kroz povijest, prvenstveno koncentrirajući se na migracije u europsko-atlantskom području. Rad je podijeljen u tri dijela: tipologija migracija, migracije kroz povijest i migracije u sadašnjosti. Glavni cilj ovog znanstvenog rada je istražiti i pronaći obrasce u migracijskim procesima te izazove, prilike i posljedice migracija.

Ključne riječi: migracije, povijest migracija, Europa, migrantska kriza, nacionalna sigurnost, međunarodna sigurnost

Anita Skelin Horvat

Zavod za lingvistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Kristian Lewis

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Zameo ih virus – medijski pristup migrantima i migrantskoj krizi u Hrvatskoj

S pojavom epidemije uzrokovane koronavirusom (SARS-CoV-2) potkraj 2019. te eksplozijom tekstova o ovome globalnom fenomenu mnogi drugi društveni problemi i pitanja koji se tiču čovječanstva u cjelini pali su u drugi plan. Zamjetno je, među ostalim, kako je i u hrvatskome medijskom prostoru sve manje tekstova posvećenih temi migranata i migrantske krize na europskim granicama. Međutim, migranti su i dalje na hrvatskim granicama, osobito u susjednoj Bosni i Hercegovini. Prema novijim podacima u toj je državi trenutačno oko 6000 migranata, a žive u uvjetima nedostojnim čovjeka, nerijetko izloženi gladi, žeđi, hladnoći ili nedostatku temeljnih higijenskih potrepština. Potkraj rujna i početkom listopada 2020. bilježi se i povećan broj razbojstava, pa i ubojstva među migrantima. Nije, dakle, moguće ignorirati činjenicu da su migranti i dalje prisutni i u Hrvatskoj i u njezinu susjedstvu. S obzirom na navedene okolnosti, autore zanima na koji se način pristupa ovom problemu u medijima, na koji se način problem prikazuje, kakvi se stavovi prema migrantima i migrantskoj krizi prenose kroz medije, uočavaju li se naznake senzacionalizma, pokušaji stvaranja moralne panike ili je na djelu istraživačko novinarstvo, usredotočeno na istinito i obuhvatno izvještavanje o stanju na terenu te eventualno poboljšanje životnih uvjeta u kojima migranti danas žive. Na korpusu sastavljenom od tekstova iz dnevnih i tjednih novina te s mrežnih portala provest će se kritička analiza diskursa. Cilj je te analize izdvojiti karakteristične pokazatelje medijskoga tretmana migranata i migrantske krize te prikazati promjene u predstavljanju navedenih tema od 2015. godine, kada je Hrvatska prvi put bila suočena s migrantskim valom, do danas.

Ključne riječi: migranti, koronavirus, medijsko predstavljanje, analiza diskursa

Marita Brčić Kuljiš

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Upravljanje ljudskim migracijama u kontekstu Foucaultove biopolitike

Globalni kompakt o sigurnim, uređenim i regularnim migracijama ili tzv. Marakeški sporazum koji je, unatoč brojnim kontroverzama, pogotovo u pogledu zadiranja u suverenost država, podržan krajem 2018. godine, zagovara bolje upravljanje ljudskim migracijama koje bi trebale biti na dobrobit svih. O tome da će 21. stoljeće biti stoljeće migracija pisali su i govorili H. Arendt, ali i M. Foucault koji je komentirajući vijetnamske izbjeglice 1979. izjavio: „Problemi izbjeglica nagovještaj su velike migracije 21. stoljeća.“¹ Globalne migracije danas su neupitni društveni fenomen, a globalizacija migracija izaziva i u pitanje dovodi niz koncepata koji su bili prihvaćeni kao sigurni i jasni (ljudska prava, nacionalna država, suverenost, liberalna demokracija). Oni sve češće pokazuju svoju ispraznost, nedorečenost i formalnost. U ovom ćemo izlaganju predstaviti koncept upravljanja ljudskim migracijama u kontekstu Foucaultove biopolitike. Foucault biopolitiku shvaća kao artikulaciju moći države da upravlja svojom populacijom/svojim državljanima. Preduvjet realizacije biopolitike je stanovništvo (narod), nacionalna država (politička kultura) i liberalna demokracija (legitimitet). U tom procesu vladanja ona se koristi znanstvenim dosezima demografije, statistike, epidemiologije itd. s ciljem ostvarenja biomoći. Biomoć je po Foucaultu suverena moć s ciljem, među ostalim i kontrole stanovništva jer svaki oblik naglog i neprirodnog prirasta npr. migracijama iz drugačijih kultura dovodi u pitanje temelje suverenosti i nacionalne države.

Izlaganje ćemo koncipirati u tri dijela:

1. O upravljanju ljudskim migracijama ili o opasnosti za državu
2. O biopolitici ili o opasnosti za čovjeka
3. O biomoći ili o *bio-nemoći*.

Ključne riječi: biopolitika, biomoć, Foucault, Globalni kompakt, upravljanje ljudskim migracijama

¹ <https://politheor.net/michel-foucault-on-refugees-an-interview-from-1979/>

Carol Monica Calasich Garate

Asociación Civil sin fines de lucro “Comunidad Croata de La Paz”, Bolivia

Communication as a Key Factor in Promoting the Return of the South American Diaspora to Croatia

According to the present study, there are two reasons to direct our interest towards the possible return of hundreds of Croatian descendants of the South American diaspora. On the one hand, the opening of the Republic of Croatia that promotes “the return” of its diaspora and the new law for obtaining citizenship, the scenarios of opportunity and benefits offered by the Republic of Croatia; and on the other, the socio-political and economic changes in the South American region of great social, political and economic complexity, which make predictable an increase in citizenship applications for the migration of Croatian descendants to Croatia. The "return" to the country of our ancestors poses endless challenges for both the migrant and public policies in Croatia. Consequently, there are two scenarios to study. The first one, the adaptation of the services of embassies and consulates through, for example, “digital media”, to cover the increase in applications for citizenship as the first link and the second one, the relevant information on all important economic, social, cultural, legal, administrative and political aspects. Starting from political and communicational analysis, the aim of this paper is to identify key aspects of the obstacles that prevent the viability of the process of returning South America’s diaspora to the land of their ancestors.

Keywords: politics, integration, information, migration, developing

Andrés Goldstein

Universidad Central de Venezuela

The Strength of Oil: Croatian Migration to a Mono-Producing Country

This research work seeks to approach the economic effects of the structures of a mono-producing country on Croatian migration to Latin America in the second half of the 20th century, through the example of Venezuela, whose development and modernity depended on oil as the main and almost exclusive world export product. We can see that during the migratory wave that arrived in the country, between 1947 and 1951, it was the growth of the oil industry and related sectors that would help the State intentions to become a developed country, and that led to the integration of migration during the rest of the 20th century, as was the case of Mr. Sancevic, who worked and contributed to the educational development of oil industry between the 1970s and 1980s. In this sense, and to better understand the context and the migrant community, it is necessary to clarify the methodological and theoretical elements to be used, since it is essential to understand the characteristics of the oil industry and its place in society and economic awareness during this period; because the effects in the construction sector, the commercial and services sector, developed with the boost of income, as well the use for social mobility during these years. These generate qualitative and quantitative information that can be analyzed with the Douglass North economic history model, to see the behavior in the market performance and the social relationships involved in this area. Therefore, the results of the research allow us to know the experiences in the named sectors of Croatian migration in a mono-producing country, dependent on oil.

Keywords: single product country, Croatian migration, oil industry, Venezuela, economic

Antun Biloš

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Bruno Budimir

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Juraj Rašić

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Digitalna transformacija u svrhu revitalizacije života u ruralnim područjima

Depopulacija ruralnih područja nije fenomen koji pogađa samo Hrvatsku ili istok Hrvatske, riječ je o egzodusu koji pogađa veći dio ruralnih područja u svijetu, a u Europi on je postao značajniji u drugoj polovici 20. stoljeća. Ruralna područja ne nude mogućnosti zapošljavanja i zarade kao što to čine urbane sredine i stoga se ljudi, posebno mladi, odlučuju za migraciju u takva područja. Budući da je došlo do velikog disbalansa u kojem urbane sredine postaju prenapučene, a ruralne sredine opustošene, Europska unija prepoznala je da je takav smjer neodrživ te se odlučila posvetiti razvoju ruralnih sredina kako bi život u njima učinila atraktivnijim. U programu ruralnog razvoja i konceptu *Pametnih sela* digitalni jaz između urbanih i ruralnih sredina adresiran je kao jedan od najznačajnijih problema koje treba rješavati. Cilj je digitalne transformacije ruralnih područja revitalizirati život u tim područjima, a primjeri dobre prakse ukazuju na to da koncept *Pametnih sela* vodi prema balansu u kojem će se smanjiti odljev mozgova iz ruralnih sredina te ih učiniti kompetitivnima i atraktivnijima za život. Planovi i proračuni koje Europska unija previđa za ovaj program najavljuju poljoprivrednu revoluciju koja bi zahvaljujući digitalnoj transformaciji trebala stvoriti tisuće poslova što bi dovelo i do razvoja nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima. Model razvoja *Pametnih sela* nije jedinstveno definiran, no u radu je prikazano koji su problemi ruralnih područja u pogledu digitalne nerazvijenosti, politike rješavanja tog problema u okviru EU-a te koji su benefiti koji se mogu očekivati.

Ključne riječi: digitalna transformacija, ruralni razvoj, digitalizacija, pametna sela, demografska revitalizacija

Igor Arlović

Odvjetničko društvo Arlović & Kukilo d.o.o., Zagreb, Hrvatska

Reforma vodokomunalnog sektora prema Zakonu o vodnim uslugama i njezin utjecaj na sela

Hrvatski sabor na 12. sjednici od 28. lipnja 2019. g. izglasao je Zakon o vodnim uslugama kojim se omogućava zakonodavni okvir za rješavanje brojnih problema u vodokomunalnom sektoru u Republici Hrvatskoj. Gubici u vodoopskrbnom sustavu su oko 50 %, a priključenost na sustav javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda je na 53 % s time da se ti nezadovoljavajući podaci odnose prije svega na ruralna i slabije razvijena područja. Potreba za pitkom vodom danas je već samorazumljiva društvena i pravna kategorija, jednako kao i obveza zaštite zdravlja i okoliša u upravljanju otpadnim vodama. Postojeće stanje sustava javne vodoopskrbe i javne odvodnje u Republici Hrvatskoj ukazuje na potrebu značajnog investiranja u izgradnju, razvoj i poboljšanje vodokomunalne infrastrukture. Danas u Republici Hrvatskoj još uvijek egzistira preko 200 lokalnih nereguliranih vodovoda koji nisu u sustavu postojećih javnih isporučitelja te su bez adekvatne kontrole kvalitete vode i nisu u mogućnosti koristiti izvore financiranja koji su na raspolaganju javnim isporučiteljima u svrhu razvoja. Postojeći veliki projekti sufinancirani sredstvima EU-a očekivano su usmjereni na urbana područja, dok je financiranje razvoja lokalne infrastrukture ruralnih područja do 2000 stanovnika koji nisu sastavnica velikih projekata, izdvojena u neresorno ministarstvo uz bitno manja osigurana sredstva. Navedeno ukazuje na potrebu projektno-financijske integracije sela u razvoju vodokomunalnog sektora u svrhu poboljšanja vodnih usluga, odnosno osiguranja dostatne i kvalitetom zadovoljavajuće pitke vode uz istodobnu izgradnju infrastrukture i kvalitetno upravljanje otpadnim vodama, sve s ciljem ostvarenja proklamiranih i zaštićenih prava, na koji način će se potaknuti društveni i gospodarski razvoj sela kakav se velikim projektima pokušava osigurati urbanim sredinama, odnosno kako bi se u odnosu selo-grad izbjegla nejednakost i neujednačenost u sektoru vodnih usluga. Stoga se u ovom radu analizira postojeće stanje vodokomunalnog sektora s naglaskom na stanje u manjim jedinicama lokalne samouprave, odnosno selima, te budući razvoj vodokomunalnog sektora koji bi Zakon o vodnim uslugama trebao osigurati u svojoj implementaciji.

Ključne riječi: vodne usluge, vodokomunalna infrastruktura, Zakon o vodnim uslugama, javna vodoopskrba i javna odvodnja

Matijas Baković

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Suvremeni identitet Hrvata u Bosni i Hercegovini

Tko su uopće Hrvati u Bosni i Hercegovini: bosanski Hrvati, bosanski katolici ili Hrvati iz BiH, odnosno zasebna nacija? Postoji li u današnjem globaliziranom svijetu nešto što bi se zvalo kulturnim identitetom Hrvata u Bosni i Hercegovini i što ga čini? Je li to katolička vjera i moraju li svi oni koji se osjećaju Hrvatima biti nužno i katolici? Čini li jezik Hrvate Hrvatima u BiH? Kakav bi trebao biti odnos hrvatstvo/bosanstvo (hercegovstvo)? Što je to politički identitet Hrvata u BiH, kakvu ulogu u svemu ima politika i stranačka pripadnost? Misle li i osjećaju li jednako Hrvati u Bosni i Hrvati u Hercegovini o hrvatstvu? Na koncu, je li isto biti Hrvatom u svim dijelovima Bosne i Hercegovine? Na sva ta pitanja već se pokušalo odgovoriti bezbroj puta, ali nikada nije ponuđen konačan odgovor, niti je on u skorije vrijeme izgledan. Odgovor na jedno pitanje ne mora nužno biti u skladu s odgovorom na drugo i sl. što nam samo govori o složenosti suvremenoga identiteta koji nadilazi one prvotne nacionalne pobude. Čini se da će se suvremeni identitet onih koji se smatraju Hrvatima morati tražiti ne samo u zajedničkoj prošlosti, običajima i užem zavičaju nego i u širim društveno-političkim korelacijama koje sa sobom donosi globalizacija, ali i pragmatičnost života na tom prostoru.

Ključne riječi: Hrvati u BiH, identitet, vjera, nacija

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Maja Vizjak

Rektorat Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Pandemija bolesti COVID-19 i migracije liječnika

Sigurnost i stabilnost sustava te zdravlje nacije osnovna su pretpostavka za rast i razvoj. Snažnijega gospodarskog oporavka niti održivog mirovinskog i zdravstvenog sustava nema bez povećanja broja radno aktivnog stanovništva, dakle napretka bez stanovitih promjena neće biti. Krizna vremena poput ovih otvorila su mnoga pitanja, ali i postavila jasne prioritete. Hrvatska je tradicionalno država koju prate velike migracije kroz sva povijesna razdoblja. Posljedice pandemije bolesti COVID-19, koja je hrvatskom i svjetskom zdravstvu višestruko naštetila, a time i zdravlju građana, već svjedočimo. To će se dalekosežno reflektirati na sve pore društva i naše živote. Bitke se vode na više „bojnih polja“ kad je riječ o zdravlju, a potrebno je osigurati sredstva da se sve to može platiti te izdašne ljudske resurse. Prilagodba zdravstvenog sustava „novom normalnom“ postoji, a na liječnicima i onima koji vode sustav je da nađu najučinkovitiji način kako da se smanje štetne posljedice pandemije.

Ključne riječi: pandemija bolesti COVID-19, migracije liječnika, studenti medicine, ljudski potencijal, zdravlje nacije

Jozo Milićević

Gradska skupština Grada Zagreba, Hrvatska

Ante Primorac

Fakultet strojarstva, računarstva i elektrotehnike Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Ante Šunjić

Grad Zagreb, Hrvatska

Uloga novih tehnologija u povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske

Republika Hrvatska jedna je od država s najbrojnijim iseljentištvom na svijetu. Nakon ulaska u Europsku uniju i otvaranja granica krenuo je posljednji u nizu valova iseljavanja Hrvata s ovih prostora koji i danas traje. Pretpostavlja se kako izvan Hrvatske živi oko četiri milijuna Hrvata, što je gotovo jednako, ako ne i više od ukupnog broja stanovnika. Demografski pokazatelji ne ukazuju na svijetlu budućnost, a potencijali sve brojnijeg hrvatskog iseljentištva ostaju neiskorišteni. Recentna kriza izazvana pandemijom bolesti COVID-19 ubrzala je procese digitalizacije i ukazala na mogućnosti korištenja novih tehnologija u različitim sferama društva. Cilj ovog rada je istražiti mogućnosti te ukazati na prednosti korištenja novih tehnologija u povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske. Pretpostavka je kako nove tehnologije mogu biti zamašnjak snažnijem povezivanju, posebno s obzirom na okolnosti koje ukazuju kako će korištenje istih u budućnosti značajno definirati razvojne procese u društvu. Nove tehnologije pružaju različite mogućnosti učinkovitijeg upravljanja ljudskim potencijalima, upravljanja poslovnim procesima, stvaranja širokih baza podataka i slično, a što u velikoj mjeri može intenzivirati povezivanje iseljentištva s domovinom, poglavito na ekonomskom planu. Razmatranje i implementacija različitih tehnoloških rješenja potiču ispunjavanje i razvoj postojećih potencijala iseljene Hrvatske što može pomoći rastu investicija iseljenika u Republiku Hrvatsku, razvoju gospodarske diplomacije, ostvarivanju novih znanstvenih postignuća, očuvanju kulturnog identiteta Hrvata u dijaspori te u konačnici rezultirati i stvaranjem pozitivnog ozračja za povratak u domovinu. Analizom podataka iz sekundarnih izvora nastoji se utvrditi u kojim sferama nove tehnologije mogu pomoći povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske, kojom vrstom tehnoloških rješenja to postići, koji akteri mogu na kvalitetan način provoditi nove projekte povezivanja te koje su prednosti implementacije novih tehnologija u procese povezivanja za razvoj hrvatskog društva u cjelini.

Ključne riječi: domovinska i iseljena Hrvatska, iseljentištvo, nove tehnologije, povezivanje, razvoj

Renata Summa

Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro, Brasil

Making Home(s): Alternative Cartographies in the Post-Yugoslav Space

This article aims to understand the relationship between placement, displacement and belonging among citizens from the former Yugoslavia. More specifically, we will investigate how traditional notions of nationalism and statehood are challenged by alternative forms of belonging produced through the displacement of an impressive amount of the population during the 1990s wars and the disintegration of Yugoslavia, and the successive waves of migration that followed this period. The project, thus, seeks to understand how displaced people – a category that encompasses refugees, internally displaced people and migrants – produce meanings and connections between their original social space and the new space in which she/he is inserted. In a context where displacement was produced at the same time and by the very emergence of new states, this project raises a crucial question regarding the role those states play in reconfiguring new forms of belonging. This article proposes a different approach: taking one of the most basic places of belonging – home - and not the state, as the political space in which migrants act. Home, here, will be understood well beyond the material building of the house, or even the domestic environment. The home will be broadly conceived as a set of relations, effects and attachments. Researching ‘home’ includes thus taking seriously what happens not only in the domestic realm but also in everyday places such as schools, workplaces, clubs and other places that make one feel ‘placed’. By investigating how ‘home’ might be understood in the very relation between their “old” and their “new” life, this research opens up for alternative cartographic imaginaries and relations that are not circumscribed only by the state.

Keywords: displacement, home, space, flux

Vlatka Dugački

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, Hrvatska

Filip Škiljan

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Prostorni nesklad u razmještanju demografskih resursa u Republici Hrvatskoj s naglaskom na depopulaciju

Brojne su i dugoročne determinante prirodne i ukupne depopulacije stanovništva u Hrvatskoj tijekom posljednjih gotovo dvije stotine godina. Među važnije svakako valja ubrojiti: demografske gubitke zbog dva svjetska rata, prekomorsko i europsko iseljavanje, bolesti i epidemije, gospodarske krize, agrarne reforme i kolonizacije, tendencije denataliteta („bijela kuga“), demografsko starenje, ekonomsku emigraciju, ruralni egzodus, nedostatak aktivne, poticajne i pronatalitetne populacijske politike, pad nataliteta, promjenu društvenoga položaja i uloge obitelji, nezaposlenost, socijalnu krizu i dr. Zahvaljujući navedenom, tendencije dinamičko-strukturnoga razvoja stanovništva Hrvatske već dulje vrijeme imaju izrazito negativne razvojne pokazatelje. Pri tome je ključna depopulacija i njezini uzroci. Depopulacija je pojava smanjenja broja stanovnika nekog kraja ili zemlje zbog iseljavanja i malog prirasta broja rođenih, zbog čega u ruralnim područjima ostaje uglavnom starije stanovništvo, a za posljedicu može imati izrazitu depopulaciju, odnosno izumiranje jer je prirodni prirast ispod nule. Razlozi iseljavanja stanovništva nekog kraja uglavnom su izazvani ekonomskim problemima, prvenstveno nezaposlenost i bijeg sa zemlje (sela) te odlazak u veća urbana središta zbog lakšeg života i bolje zarade. Iseljavanja uvijek idu iz ruralnih, slabije razvijenih krajeva u veća urbana središta i dovode do njihovog brzog širenja. Glavni uzrok depopulacije (pada broja stanovnika prirodnim putem) u Republici Hrvatskoj je pad stope nataliteta ispod stope mortaliteta te je prirodna populacija toliko značajna da uzrokuje ukupnu depopulaciju. Stagnacijom nataliteta i povećanjem mortaliteta prirodna depopulacija se ubrzava. Stoga je glavni cilj izlaganja ovoga istraživanja prije svega identifikacija, vrednovanje i projekcija demografskih resursa Hrvatske i njezinih regija (prostornih jedinica).

Ključne riječi: Republika Hrvatska, demografija, depopulacija

Vjekoslava Jurdana

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Sinoć spazih na zapadu! O usmenim i pučkim književnim sastavnicama iseljeničkih iskaza iz Hrvatskog primorja

Iseljenici iz Hrvatskog primorja s kraja 19. i početka 20. stoljeća bili su seoskog podrijetla i povezani s tradicijskim zajednicama unutar kojih je usmena književnost bila dominantan oblik književne komunikacije. Oblici iskazivanja stvarnosti njihova iseljeničkog života izravno se temelje na usmeno književnim obrascima koji su bili dio te kulture. Ti iskazi poprimaju oblik pučkih književnih tvorevina. U radu se prikazuju i analiziraju ti oblici u raznolikim njihovim žanrovskim odrednicama: poezija, epistolarni tekstovi i autobiografski tekstovi. Njihovi su tvorci i prenositelji s područja Hrvatskog primorja, tradicionalno vrlo snažnog prostora iseljavanja na razmeđu naznačenih dvaju stoljeća. Cilj je rada pokazati koliko su i kako sačuvani komunikacijski obrasci tradicijske kulture, kao i usmena predaja kao temelj prenošenja iskustva zajednice te u kojoj se mjeri, u novim okolnostima, mijenjaju.

Ključne riječi: Hrvatsko primorje, iseljništvo, usmena književnost, pučka književnost, prijelaz 19. u 20. stoljeće

Erik Brezovec

Odsjek za sociologiju, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Mateja Župančić

Elektrostrojarska obrtnička škola, Zagreb, Hrvatska

Socio-ekonomske odrednice profesionalnog identiteta kod učenika trogodišnjih strukovnih škola: odlazimo ili ostajemo (tamo gdje nas više cijene)

Sami strukturalni faktori koji se često spominju kao generatori iseljavanja mladih – loša ekonomska situacija, korupcija, opće nepovjerenje u institucije; samo su parametri društvenog djelovanja, a ne determinante koje uvjetuju pojedinca. Isključivo tim parametrima ne može se detaljno razjasniti te u konačnosti razumjeti fenomen iseljavanja koji je predmet naše analize. Upravo ovo je razlog zašto se u objašnjenju iseljavanja mladih u ovome radu pristupa iz pozicije metodološkog individualizma. Ovo polazište elaborira se i potkrjepljuje analizom slučaja učenika trogodišnjih strukovnih škola – posebni osvrt na automehaničarska, autoelektričarska, autolimarska, automehatroničarska zanimanja. Osnovni cilj rada bio je istražiti stavove učenika prema socijalnoj i ekonomskoj vrijednosti vlastite struke te ustvrditi povezanost tih stavova sa stavovima o budućim poslovnim perspektivama u Hrvatskoj i u inozemstvu. Drugim riječima, istražilo se misle li učenici ovih zanimanja da njihova struka ima višu razinu socijalnog i ekonomskog potencijala u Hrvatskoj ili u inozemstvu? Razumijevanjem dobivenih podataka mogu se ekstrahirati socio-ekonomski *push* faktori iseljavanja populacije mladih ovih vrsta zanimanja, no metodološkim individualizmom, dobiveni podaci interpretiraju se tako da se razumiju osnovne dimenzije promišljanja/individualne racionalizacije socijalnih i ekonomskih dimenzija profesionalnog identiteta te vezanost te racionalizacije s odlukom o ostanku ili odlasku iz Republike Hrvatske

Ključne riječi: strojarska trogodišnja zanimanja, učenici, emigracija, profesionalni identitet, racionalizacija

Marko Lucović

Bild.ba, Bosna i Hercegovina

Ustavno-pravni položaj Hrvata u postdaytonskoj Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina je složeno, heterogeno i multikulturno društvo. Upravo iz tog razloga zanimljiva je mnogim suvremenim istraživačima društvenih znanosti. Ona je jedna od rijetkih država čiju modernu zbilju određuje unutarnja nestabilnost zbog nemogućnosti dogovora oko krucijalnih političkih pitanja. Suvremena Bosna i Hercegovina se nakon Daytonsko-pariskog mirovnog sporazuma koji je dogovoren u američkoj zračnoj bazi Wright-Peterson, a potpisan u Parizu suočila s nizom neriješenih situacija i s različitim manjkavostima koje je „Dayton“ donio sa sobom. Njegov primarni cilj bio je okončanje oružanog sukoba, odnosno rata. Bez pretjeranog razmišljanja o mogućoj kasnijoj konstelaciji odnosa i scenariju koji bi doveo bosanskohercegovačko društvo u dodatne sukobe i nastavak rata u mirnodopskim uvjetima. Dvadeset pet godina nakon „Daytona“ Bosna i Hercegovina se nije isprofilirala kao funkcionalna država. Izostanak konsenzusa oko bitnih političkih i ekonomskih tema doveo je do krajnje destabilizacije države, što u konačnici vrlo izgledno može rezultirati njezinim raspadom. Nedostatak konsolidacije i etablirane demokracije dao je poseban doprinos u (ne)održavanju kompleksnog sustava države. Hrvati kao najmalobrojniji narod u BiH godinama su sustavno marginalizirani od strane brojnijeg bošnjačkog korpusa, nerijetko i uz svesrdne pomoći „Ureda visokih predstavnika“ i inih. Najeklatantniji primjeri takvog institucionalnog nasilja su Barryjevi amandmani i omogućavanje biranja izaslanika u Dom naroda FBiH bez obzira na njihovu nacionalnost te nelegitimno i nelegalno predstavljanje koje se jasno očituje kroz izborni zakon. Time se omogućilo eksplicitno biranje političkih predstavnika Hrvatima od strane Bošnjaka (slučaj Komšić) što je instantno narušilo i narušava konstitutivnost BiH Hrvata. Analizom podataka iz različitih relevantnih izvora pokušat ćemo doći do odgovora kako riješiti problem ustavnopravne krize u BiH? Kako omogućiti Hrvatima legitimno predstavljanje i ravnopravan položaj u odnosu na Bošnjake? Može li revizija Daytonskog mirovnog sporazuma spasiti Bosnu i Hercegovinu od propasti?

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, izborni zakon, konstitutivnost, legitimno predstavljanje

Jelena Pavičić Vukičević

Grad Zagreb, Hrvatska

Martina Zadavec

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Irena Cajner Mraović

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Namjera povratka hrvatskih iseljenika u domovinu: tko se želi vratiti?

Iseljavanje je kao fenomen oduvijek prisutno na hrvatskom prostoru. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju povećava se trend iseljavanja. Cilj je ovoga rada istražiti u kojoj mjeri se iseljeni Hrvati namjeravaju vratiti u domovinu i razlikuje li se namjera povratka s obzirom na pojedine čimbenike. Istraživanje je provedeno metodom online ankete na 1057 hrvatskih iseljenika u osam država (Njemačka, Austrija, Švicarska, Irska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska). S jedne strane, istraženo je razlikuje li se namjera povratka u domovinu s obzirom na državu u koju je osoba iselila, spol i razinu obrazovanja, generaciju iseljenika (socio-demografske karakteristike) i neke druge čimbenike primjerice: zadovoljstvo životnim standardom i poslom te povezanost s domovinom. Rezultati kvantitativne analize pokazuju kako ne postoji razlika u namjeri povratka s obzirom na socio-demografske karakteristike, dok s druge strane postoje razlike s obzirom na zadovoljstvo životnim standardom i poslom te povezanost s domovinom. Rezultati imaju praktične implikacije u smislu kreiranja javnih politika koje bi bile usmjerene na poticanje povratka hrvatskih iseljenika u domovinu i prevencije daljnjeg iseljavanja iz Hrvatske. Te javne politike moraju jednako omogućiti svim građanima Hrvatske da zadovolje svoju potrebu za samoostvarenjem jer ona spada u elementarne ljudske potrebe. Rezultati kvalitativne analize to pogotovo zorno pokazuju i jasno upućuju na push i pull faktore kod hrvatskih iseljenika.

Ključne riječi: hrvatski iseljenici, namjera povratka, socio-demografske karakteristike, zadovoljstvo životnim standardom, zadovoljstvo poslom

Marinko Lozančić

Hrvatsko vojno učilište "Dr. Franjo Tuđman", Zagreb, Hrvatska

Geostrategijski aspekt globalnih migracija

U uvjetima globalizacije i liberalizacije proces migracija u svojoj biti predstavlja odraz šireg spektra sučeljavanja interesa globalnih aktera moći, te u uvjetima tehnološkog razvoja sve povezanijeg i dinamičnijeg svijeta predstavlja i sigurnosne prijetnje i potencijalne ugroze. Globalna središta moći i njihova sposobnost upravljanja globalnim procesima u funkciji ostvarivanja nacionalnih interesa, pa tako i masovnim migracijama u funkciji geopolitičkih i geostrategijskih ciljeva, ukazuje na potrebu metodologije interdisciplinarnog znanstvenog pristupa ovom kompleksnom demografskom, gospodarskom, geopolitičkom, geostrategijskom i sigurnosnom izazovu suvremenog funkcioniranja geografskog prostora. Dok su za najveći dio čovječanstva „nekontrolirane“ masovne migracije sigurnosna ugroza, za globalna središta moći ona su izazov, odnosno geostrategijska prigoda za selektivni imigracijski pristup prema vlastitom nacionalnom prostoru u kontekstu daljnjeg trenda jačanja ljudskog potencijala, ključnog nositelja umrežene nacionalne snage/moći. Oblikovani i nadzirani globalni procesi prožimanja kapitala i jeftine radne snage teže stalnoj prostornoj optimalizaciji, te čine interakcijsku sastavnicu globalnih migracija u liberalnim tržišnim uvjetima u kojima vlada znanstvena i umrežena tehnološka moć globalnih aktera. Ratovi za energente i energetska dostupnost čine dominantne pokretače migracijskih valova prema razvijenim dijelovima svijeta, a posebno prema prostoru Europe, koja u kontekstu procesa demografskog izumiranja treba novo stanovništvo, odnosno radnu snagu. Digitalno doba i sve veća potražnja za rijetkim mineralima pojačat će sukobe interesa posebno na prostorima novog vala demografskog buma - Afrike te biti daljnji katalizator migracija, posebno s prostora njenog sub-saharskog dijela. U tom kontekstu bitno je naglasiti i posljedice klimatskih promjena i potencijalno nove sukobe interesa vezanih za izvorišta obnovljivih izvora energije, posebno sunčeve, te energije vjetera i mora, kao i oceana, kojima također raspolaže upravo žarki pojas Afrike. Trend proizvodnje čiste energije, primarno zelenog vodika elektrolizom vode s jedne strane može doprinijeti razvoju i sigurnosti životne sredine, dok s druge strane može ugroziti eko-sustav vodnih prostora, a posebice gravitirajućeg Sredozemnog mora. Republika Hrvatska - sredozemna, podunavska i srednjoeuropska zemlja, u procesu demografskog izumiranja, nalazi se na bitnim europskim prometnim koridorima, a time i na europskim migracijskim rutama, te predstavlja prostor potencijalnih nametnutih neselektivnih imigracijskih sigurnosnih ugroza.

Ključne riječi: globalizacija, geostrategija, migracije, demogeografija, nacionalna sigurnost

Ante Delić

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Postbleiburška emigracija i jugoslavenske tajne službe – slučaj Mate Frkovića

Završetkom Drugog svjetskog rata i slomom Nezavisne Države Hrvatske 1945. godine dojučerašnji visoki politički i vojni dužnosnici našli su se u statusu izbjeglica. Nakon oporavka od šoka koje je prouzročilo britansko izručenje hrvatskih vojnika i civila jugoslavenskim vlastima, dolazi do uspostavljanja međusobnih veza i okupljanja. Krajem ljeta 1945. na sastanku dijela bivših visokih dužnosnika NDH, koji su uspjeli izbjeći izručenje Jugoslaviji, izabrano je neformalno vodstvo emigracije. U svom djelovanju članovi vodstva pokazat će da osim zajedničkog cilja – borba protiv jugoslavenskog komunizma – imaju niz međusobnih prijepora te da u svom radu često suprotno djeluju. Na primjeru djelovanja bivšeg ministra NDH Mate Frkovića zrcale se dva gotovo nezaobilazna čimbenika kada je riječ o hrvatskoj političkoj emigraciji: međusobni emigrantski prijepori i raslojavanja (koji su prisutni od prvih izbjegličkih dana), te istodobno nadzor i obrada od strane jugoslavenskih tajnih službi. Naravno, oba čimbenika gotovo uvijek su stajala u uzročno-posljedičnoj vezi. U ovom istraživanju nastojat će se dodatno rasvijetliti Frkovićevo emigrantsko djelovanje za vrijeme njegova boravka u Austriji.

Ključne riječi: zapadni saveznici, jugoslavenske tajne službe, Mate Frković, Lovro Sušić

Jadranka Dujić Frlan

Upravni odjel za kulturu, sport, tehničku kulturu i civilno društvo, Zagrebačka županija, Hrvatska

Kako se Europa nosi s migrantskom krizom u doba pandemije?

Prije pet godina Europu je zadesio snažan migrantski val, kada je više od milijun ljudi stiglo u Europu, nastojeći pobjeći od sukoba i pronaći bolji život, riskirajući na tom opasnom putu čak i gubitak života. Ovaj iznenadni priljev ljudi izazvao je humanitarnu i političku krizu, a Europa je užurbano pokušavala naći odgovor – neke zemlje pružale su pomoć i utočište, dok su druge podizale ograde i zatvarale svoje granice. Izbjeglička kriza koja je dominirala vijestima u 2015./2016. godini sastojala se prije svega od naglog porasta broja ljudi koji su dolazili u Europu i zatražili azil. Dolasci su sada opali, a vlade su regulirale mjere kretanja migranata bez dokumenata unutar EU-a. Tisuće ljudi zaglavljeno je u prihvatnim centrima ili kampovima na jugu Europe, dok drugi pokušavaju stvoriti novi život u mjestima u kojima su se nastanili. Ne nose sve europske zemlje jednak teret u toj krizi, neke su jako opterećene zbog stalnih dolazaka i spašavanja pristiglih migranata, druge se nose s problemima integracije i suživota novih sugrađana. Pogrešno bi bilo gledati na krizu kao na događaj koji je započeo 2015. te ubrzo završio sljedeće godine. Bitno je istaknuti da se temeljni uzroci koji su doveli do migrantskog vala nisu promijenili. Oni su duboko ukorijenjeni kako u događajima koji se odvijaju izvan kontinenta tako i u politikama koje zemlje europskog kontinenta provode. Kriza se također sastoji od pretjerane reakcije i panike, potaknute nizom zabluda o tome tko su migranti, zašto oni dolaze i što to znači za Europu. Situacija se dodatno zakomplicirala širenjem pandemije izazvane koronavirusom početkom 2020. godine. Brojni su izazovi s kojima se suočavaju migranti, a koji proizlaze upravo iz ograničenja uzrokovanih krizom bolesti COVID-19. Ljudska prava onih koji traže azil su u opasnosti, upitna je vladavina zakona, a zatvorene granice i ograničenje mobilnosti migranata onemogućuju pomake i rješavanje njihovog statusa.

Ključne riječi: migrantska kriza, uzroci krize, prihvatni centri, COVID-19

Marin Knezović

Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, Hrvatska

Digitaliziranje zbirki Hrvatske matice iseljenika

Usprkos činjenici kako je najveći dio baštinskih zbirki koje je skupila Hrvatska matica iseljenika završilo bilo u zbirkama Instituta za migracije i narodnosti odnosno Hrvatskom državnom arhivu, i „ostaci ostataka“ istih sačuvani u Hrvatskoj matici iseljenika zaslužuju pozornost kako stručne tako i šire javnosti. Na tom tragu je i projekt Virtualnog muzeja hrvatskog iseljeničtva Hrvatske matice iseljenika. U tom projektu digitaliziraju se Matičina periodična izdanja od 1951. na ovamo, knjige, ali i brojne prikupljene fotografije i dokumenti. Izlaganje govori o izazovima predstavljanja razmjerno brojne, no nesređene i vrlo raznolike građe vezane za hrvatsko iseljeničtvo.

Ključne riječi: hrvatsko iseljeničtvo, Hrvatska matica iseljenika, iseljenička baština, digitalizacija baštine

Gabriella Karakas

Global, Urban and Social Studies, Royal Melbourne Institute of Technology (RMIT), Australia

Pathways and Barriers to Mental Health Service Utilisation Among Croatia-Born Migrants in Melbourne, Australia

Mental health is at the forefront of our global concerns. Multiple scholarly sources have reported that migrants present with higher rates of mental disorders than sedentary populations. However, migrants and ethnic minority individuals have a lower rate of mental health services uptake than native-born citizens, reflecting inequity in provision. Although there are over 130,000 Australian citizens of Croatian ancestry, there is no available empirical data investigating potential hindrances to the utilization of mental health services by this large and established diaspora. This qualitative research aims to incite social change through the suggestion of practical, structural and systematic initiatives that can improve the accessibility and effectiveness of current mental health services in place. Thematic analysis of semi-structured, in-depth interviews was used to assess the perspectives of mental health service providers who have had experience with the Croatia-born community, as well as members of this diaspora who have/have not accessed services. Data highlighted the impact of migration, socio-economic status, gender, and acculturation on attitudes and uptake of services. The results informed recommendations for policy, service design and delivery that may improve the accessibility and equity of mental health provision for Croatian diaspora, and other CALD populations locally and internationally.

Keywords: migration, Croatian diaspora, Croatians in Australia, mental health, equity

Sergej A. Borisov

Institut za slavistiku Ruske akademije znanosti, Moskva, Rusija

Terensko istraživanje češke manjine u Slavoniji

Prema podacima popisa stanovništva iz 2011. godine u Hrvatskoj živi 9641 Čeh. Riječ je o potomcima iseljenika iz Češkog kraljevstva koji su došli na područje Slavonije u XIX. stoljeću. Istraživački tim znanstvenih suradnika Instituta za slavistiku Ruske akademije znanosti provodio je terensko istraživanje kod Čeha u Daruvaru, Grubišnom Polju te u obližnjim selima u svibnju 2019. godine. Terenski rad je bio obavljen uz organizacijsku potporu Instituta za migracije i narodnosti (Zagreb) u okviru suradnje s Institutom za slavistiku (Moskva). S ciljem proučavanja jezične situacije i dokumentiranja stanja čeških govora u kontaktu s hrvatskim jezikom bili su snimljeni intervjui u ukupnom trajanju više od 36 sati. U intervjuima su sudjelovali sugovornici starosti od 25 do 86 godina. Intervjui su bili polustrukturirani; istraživač samo odredi temu razgovora te ne prekida informatora dok on priča. Teme intervjua bili su objekti i prakse svakodnevnoga života Čeha (nazivi dijelova kuće, gospodarskih zgrada, stoke, životinja, nazivi biljaka, voća i povrća, ciklus poljoprivrednih radova), kao i objekti i prakse nematerijalne kulture (blagdani u godini, praznici i obredi obiteljskoga ciklusa - krštenje, krizma, vjenčanje, rođenje djeteta, sahrana itd.). Također su bili snimljeni razgovori o mitologiji. Informatori su povoljno reagirali i rado pričali o povijesti doseljavanja Čeha u Hrvatsku. Analizom snimaka pronađeni su brojni slučajevi jezične interferencije, prije svega na fonetskoj i leksičkoj razini. Tijekom terenskoga istraživanja istraživači su imali priliku sudjelovati u kulturnom životu češke zajednice, prisustvovati predstavama amaterskih kazališnih kolektiva. Općenito se može zaključiti da češka manjina u Hrvatskoj čuva svoj identitet, tradiciju i jezik, ali su ipak uočljive jezične promjene koje su nastale zbog utjecaja hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: manjine, sociolingvistika, jezični kontakti, interferencija, terenski rad

Dobriła Djukich Filipovich

*Federación Latinoamericana de Semiótica
Universidad del Zulia, Venezuela*

Davorin Djukic Ostojic

Universidad Simón Bolívar, Colombia

The Photographic Syntax of the Croatian Emigrant: Construction of Identity in Venezuela

The image of a photograph gives rise to various interpretative possibilities; for its part, a sequence of photos allows the elaboration of communication syntax and narrative programs. The semiological approach takes into consideration the Croatian “I/we” axis in conjunction or disjunction with the “he/they”, in the “hrvatsky dom”, in Caracas, Venezuela. The selection includes photos corresponding to the 2nd and 3rd generation (children and grandchildren) of the Yugoslav immigrants who arrived after World War II. In this interpretation, we try to understand the reconstruction of the citizenship of the Croatian diaspora. Among the results obtained, we observed that, since their arrival, they learned the colloquial Spanish language very soon. They participated in official celebrations of national and religious dates of both countries; they combined culinary recipes with native products, etc. The 2nd generation has continued with the socio-cultural meetings, and in addition to the photographic testimony, the updating and dissemination of information through Facebook, Instagram and other social networks is added. It is concluded that the initial relationship of disjunction we/they has become more diffuse, does not present borders, neither in the photos nor in reality, and even when there is an effort to protect customs and their rituals, the notion of community and multicultural identity is increasingly taking shape.

Keywords: Croatian diaspora, social photography, narrative syntax

Darko Tipurić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Domagoj Hruška

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Krajnović

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Razvoj suradnje s iseljeništvom putem inicijativa visokog školstva – analiza slučaja uspostave sveučilišnog diplomskog studija u području vodstva

Hrvatska dijaspora iznimno je gospodarsko, akademsko i kulturno bogatstvo Hrvatske zbog čega definiranje modusa za intenziviranje suradnje s njom na svim poljima predstavlja *par excellence* nacionalno pitanje. S obzirom na dinamiku hrvatskog iseljništva kroz 20. stoljeće i činjenicu da se identitetska povezanost matice i dijaspore sa svakom novom generacijom smanjuje, upravo je vrijeme u kojemu živimo trenutak u kojemu će se odlučiti koju ulogu će hrvatsko iseljništvo imati u razvoju hrvatskog društva. Rad opisuje proces uspostave sveučilišnog programa koji je pripremljen po uzoru na brojne slične inicijative drugih zemalja, a koji bi mogao predstavljati most kojim bi se dio dijaspore mogao dodatno povezati s Hrvatskom. Područje jednogodišnjeg sveučilišnog diplomskog studija je područje vodstva koje je odabrano s obzirom na to da su znanja iz tog područja potrebna najširem krugu mogućih polaznika i jer je vodstvo ključni fenomen u razumijevanju uspjeha u domeni organizacijskog upravljanja, gdje više pojedinaca zajednički djeluje prema ostvarenju određene svrhe. Bilo da je riječ o razini nadnacionalnih integracija ili o razini obitelji, koncepti vodstva su ključni za postavljanje i ostvarivanje organizacijskih ciljeva. Svrha ovog rada je dvojaka: (1) prikazati ključne korake u procesu izrade diplomskog studija s naglaskom na prikladnost kurikuluma potrebama dijaspore; (2) predstaviti prednosti usvajanja holističkog pristupa u obrazovanju u području vodstva.

Ključne riječi: hrvatska dijaspora, vodstvo, sveučilišni diplomski studij

Stipan Tadić

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Vine Mihaljević

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Uloga hrvatskih katoličkih misija u očuvanju hrvatskog narodnog i nacionalnog identiteta u Zapadnoj Europi, poglavito u Njemačkoj

Od prvih većih valova iseljavanja Hrvata u 18. stoljeću pa sve do danas, tj. otkada su Hrvati pošli diljem svijeta za boljim načinom života, Crkva u Hrvata slala je svoje svećenike koji su hrvatskim iseljenicima bili snažna potpora ne samo u vjerničkome i pastoralnom životu nego i snalaženjima u novim okolnostima, poglavito u problemima socijalne skrbi i zapošljavanja u zemljama u koje su doselili. Premda je poslanje Katoličke crkve među Hrvatima u iseljeništvu ponajprije vezano uz vjerničko i pastoralno djelovanje, nipošto se ne može previdjeti činjenica da su Hrvatske katoličke misije diljem svijeta svojim pastoralnim i kulturnim djelovanjem odigrale ključnu ulogu u očuvanju i njegovanju hrvatskoga ne samo vjerničkoga, katoličkoga nego i narodnoga i nacionalnoga identiteta. Svećenici u hrvatskoj inozemnoj pastvi od samih početaka svoga djelovanja, uz svoj vjerničko-pastoralni rad, brinuli su i o očuvanju hrvatske tradicionalne baštine, o očuvanju različitih i raznorodnih tradicijskih običaja i bogatstvu kulturne baštine svih dijelova Hrvatske. Stoga su uz hrvatske katoličke misije vrlo brzo nicali i zavičajna kulturna društva i klubovi, ponajprije onih iz zavičaja iseljenika koji su bili dominantni, odnosno koji su gravitirali toj katoličkoj misiji. Poticaji za vjerničko-pastoralnu skrb radnika migranata i selilaca došao je iz same Crkve i o tome svjedoče pojedini crkveni dokumenti vremena u kojemu su valovi migracija bili u uzlaznoj putanji. Spomenimo samo smjernice apostolske konstitucije *Exsul familia* iz 1952., konstituciju o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes* te smjernice dokumenta *Instructio de pastorali migratorum cura* koji je izdala Kongregacija za biskupe u Rimu 1969. godine. Uspostavom Hrvatskog dušobrižničkog ureda za Hrvate u Njemačkoj, diljem Njemačke osnivaju se brojne hrvatske katoličke misije i zajednice koje duhovno i pastoralno vode hrvatski svećenici, a zajedničkim pastoralnim djelovanjem koordinira Hrvatski dušobrižnički ured. Neprijeporna je uloga hrvatskih katoličkih misija i zajednica u očuvanju vjerskog, kulturnog i nacionalnog identiteta hrvatskih radnika i njihovih obitelji tijekom proteklih sedam desetljeća njihove imigracije u Njemačku.

Ključne riječi: Katolička Crkva i iseljništvo, *Exsul familia* – 1952., *Instructio de pastorali migratorum cura* – 1969., konstituciju o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes* (Radost i nada), vjernički katolički identitet, hrvatski narodni i nacionalni identitet

Hrvoje Jošić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Andrija Barić

KONČAR – KET d.d., Zagreb, Hrvatska

Petra Ostrički

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ekonomski efekti suvremene emigracije u Republici Hrvatskoj

Uz međunarodnu trgovinu roba i usluga te izravna ulaganja, migracije su sastavni element globalne integracije. Razvojem digitalne komunikacije i sve bržom razmjenom informacija procesi globalnih migracija postaju sve kompleksniji. Nužno je pratiti suvremene migracijske trendove koji u konačnici izravno utječu na ekonomska kretanja u zemljama. Cilj ovog rada je dati pregled literature na području ekonomskih efekata emigracije, uz analizu potencijalnih efekata emigracije u Republici Hrvatskoj. U radu se sistematiziraju efekti emigracije na zemlju emigracije u nekoliko područja: tržište rada, proces formiranja i zadržavanja ljudskog kapitala u zemljama te utjecaj inozemnih doznaka. Posljedice migracijskih kretanja na hrvatsko gospodarstvo dodatno su izražene nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine te njihov utjecaj na ekonomiju od tada kontinuirano raste. Problem emigracijskih trendova u Republici Hrvatskoj predstavlja značajno ekonomsko pitanje koje iziskuje sve više pozornosti u ekonomskim analizama, s obzirom na direktan utjecaj na održivost i potencijalni gospodarski rast Republike Hrvatske. Rad također ukazuje na mogućnosti korištenja emigracije u cilju postizanja ekonomskog rasta. Osim aktivnog i usuglašenog pristupa znanstvene, političke i gospodarske zajednice u rješavanju ključnih problema visoke stope nezaposlenosti i niske minimalne, ali i prosječne plaće u okvirima Europske unije, također je iznimno važno razvijanje kratkoročnih i dugoročnih strateških smjernica za povratak obrazovanog iseljenog stanovništva i njegovog zapošljavanja u deficitarnim industrijama. Njihovim povratkom omogućava se prelijevanje znanja koja su emigranti stekli tijekom boravka u inozemstvu, kao i znanja o tehnologijama te mogućnost priljeva kapitala kroz njihova ulaganja po povratku u zemlju emigracije.

Ključne riječi: migracije, globalizacija, ekonomski utjecaj emigracije, Republika Hrvatska

Vera Klopčič

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Zaštita manjinskih prava i integracija Roma

U posljednjem desetljeću proteklog stoljeća usvojena je Okvirna konvencija Vijeća Europe za zaštitu nacionalnih manjina (1995), kao prvi međunarodni instrument za zaštitu manjinskih prava. Okvirna konvencija zasniva se na načelima nediskriminacije i poštivanja kulturne raznolikosti kao bogatstva cijelog društva i predviđa usvajanje posebnih mjera za neometano izražavanje kulturnog identiteta manjina, kao uvjet za njihovu integraciju. Dodatno k tome, neki međunarodni dokumenti bave se i položajem Roma kao manjine ili posebno ranjive skupine. Terminologija koja se koristi u međunarodnim dokumentima glede zaštite Roma ukazuje na složene dimenzije percepcije romskog identiteta u Europi. Romi se ponegdje označavaju kao europska manjina, etnička zajednica ili kulturna manjina, a neki ih europski dokumenti razmatraju prije svega kao socijalno ugroženu skupinu. Iz kronološke perspektive možemo izdvojiti nekoliko značajnih pomaka koji su bitno utjecali na percepciju romskog identiteta na europskoj razini. U 1993. godini Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila je Preporuku br. 1203 u kojoj su Romi po prvi put u povijesti označili kao pravu europsku manjinu koja doprinosi kulturnoj raznolikosti Europe. U desetljeću nakon toga usvojeni su brojni dokumenti koji su isticali obveze država na poštivanje i razvoj etničkog identiteta Roma. U 2002. godini u Vijeću Europe usvojena je i posebna Preporuka državama, da priznaju Romima status etničke ili kulturne manjine u nacionalnom zakonodavstvu. U posljednja dva desetljeća Europska unija razvija koncept integracije Roma koji nalaže striktnu obveze državama za usvajanje mjera za uključivanje Roma kao socijalno ugrožene skupine, posebice za uklanjanje predrasuda kao glavne prepreke za njihovu uspješnu integraciju. U radu detaljnije razmatramo mjere za integraciju Roma u Sloveniji, koje obuhvaćaju mjere za poboljšanje njihovog socijalnog položaja, kao i mjere za očuvanje etničkog identiteta Roma.

Ključne riječi: Romi, zaštita manjina, Vijeće Europe, Slovenija, integracija

Marija V. Jasinska

Inštitut za Slavistiko Ruske Akademije Znanosti, Moskva, Rusija

Etnonimi in etnofavlizmi v slovensko-italijanskem obmejnem območju

Samoidentifikacija slovenske etnične manjšine, ki živi v Italiji (vzdolž meje s Slovenijo), je jasno razvidna iz etnonimov, ki se pojavljajo na tem ozemlju. Gre za poimenovanja, ki jih Slovenci uporabljajo za svoje etnične sosede – romansko večino (Furlane in Italijane), pa tudi za italijanska in furlanska poimenovanja za Slovence. Obenem se »italijanski« Slovinci ne opredeljujejo samo nasproti neposredni okolici, ampak tudi do domače »matične« kulture, kar se lahko kaže v posebnih lokalnih kolektivno-teritorialnih vzdevkih. Tako so v jeziku prebivalcev Beneške Slovenije, Slovenci, ki živijo v matični državi, dobili ime onejci (dobesedno: »tisti z one strani«). Tudi sama Slovenija lahko v nekaterih govorih dobi lokalno poimenovanje: v Reziji se npr. lahko imenuje *republika-ta-Buška* (po lokalnem poimenovanju Bovca, najbližjega kraja v Sloveniji, s katerim so bili Rezijani najpogosteje v stiku). Med slovenskim in romanskim prebivalstvom se do danes uporabljajo vzajemni etnofavlizmi. Slovenci Italijane in Furlane imenujejo Lahi, Italijani in Furlani pa žaljivo imenujejo Slovence (in Slovane nasploh) *Ščavi*. V furlanščini beseda *sclaf* pomeni 'suženj', njen drugi pomen je 'Slovenec', 'Slovan'. Ker sta si besedi *sclave* in *sclaf* fonetično podobni, dobi etnonim pejorativni prizvok in je dojeman kot etnofavlizem. Enako je v italijanščini (*schiavon*). V prispevku bo sistem vzajemnih etnonimov in etnofavlizmov, ki jih uporabljajo Slovenci in njihovi sosedi, obravnavan na podlagi gradiva, zbranega pri terenskem delu v letih 2017–2019.

Ključne besede: etnonimi, etnofavlizem, obmejno območje, slovenski jezik, Benečija, samoidentifikacija

Gleb P. Pilipenko

Institut za slavistiku Ruske akademije znanosti, Moskva, Rusija

Dokumentiranje mađarskih govora u središnjoj Hrvatskoj

Istraživanje mađarskoga jezika u središnjoj Hrvatskoj logični je nastavak terenskih ispitivanja Mađara koji žive u južnoslavenskom okruženju. Ranije su bila obavljena terenska istraživanja govora Mađara u Srbiji (Vojvodina) (2012. – 2019.) i Sloveniji (Prekomurje) (2012. - 2014). Terenski rad u središnjoj Hrvatskoj bio je proveden uz organizacijsku potporu Instituta za migracije i narodnosti (Zagreb) u okviru suradnje s Institutom za slavistiku Ruske akademije znanosti (Moskva). Istraživanje mađarskih manjinskih zajednica bilo je provedeno u Bjelovarsko-bilogorskoj, Koprivničko-križevačkoj i Virovitičko-podravskoj županiji. Cilj terenskoga rada bilo je dokumentiranje govora mađarskog jezika koji su u kontaktu s hrvatskim jezikom većinskoga okruženja. Za razliku od situacije u Baranji i istočnoj Slavoniji, gdje mađarsko stanovništvo živi kompaktno, u središnjoj je Hrvatskoj broj Mađara znatno manji, a mađarski jezik govori samo mala skupina ljudi pretežno starije dobi. Tijekom polustrukturiranih intervjua rad je bio proveden u katoličkoj i kalvinskoj zajednici (Velika Pisanica, Daruvar). Osnovne teme za razgovor bile su materijalna i nematerijalna kultura (kalendarski i obiteljski obredi). Pošto se mađarski jezik koristi samo u obitelji, u ostalim situacijama prevladava hrvatski jezik. Ovakva situacija uzrokuje pojavu mnogobrojnih posuđenica, kao i mijenjanje kodova unutar rečenice. U referatu će biti analizirani takvi primjeri kao i primjeri posuđenica iz hrvatskoga jezika u području narodne kulture. Posebna pozornost poklanja se analizi natpisa na nadgrobnim spomenicima koji su bili dokumentirani na groblju u selu Velika Pisanica.

Ključne riječi: mađarski jezik, hrvatski jezik, terensko istraživanje, mijenjanje kodova, jezici u kontaktu

Tamara Bodor

Odsjek za demografiju i hrvatsko iseljništvo, Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Fedor Cicak – prilog za proučavanje lika i djela

O Fedoru Cicku šira hrvatska javnost može pronaći tek štire informacije na engleskom jeziku koje su objavile američke novine povodom smrti tog „veoma poznatog“ sveučilišnog profesora političkih znanosti na Sveučilištu u Indiani. No ni znanstveni istraživači u potrazi za podacima o njegovom životu neće ih lako pronaći, ni u objavljenoj literaturi ni u arhivima. Sudbina Fedora Cicka, kao i mnogih drugih velikih hrvatskih značajja 20. stoljeća, treba se tek početi rasvijetljivati. Kao pravnik i pripadnik hrvatskog križarskoga pokreta 30-ih godina Fedor Cicak (1916 – 2004) imao je važnu ulogu u organizacijskom dijelu te organizacije te je neko vrijeme bio i dio njenoga vodstva zbog čega je bio u svakodnevnom kontaktu s Ivom Protulipcem i Lavom Znidarčićem, posljednjim vođama križara. Nakon rata kratko je boravio u Zapadnoj Njemačkoj gdje je radio kao povjerenik za novinarstvo na Sveučilištu u Saarlandu. U slobodno vrijeme mladim kršćanima držao je predavanja o Katoličkoj Akciji i surađivao s francuskim svećenikom radnikom Gustavom Lougoisom koji je bio član žosističkog pokreta. Dolaskom u Sjedinjene Američke Države 1951. upisuje studij bibliotekarstva na Sveučilištu Indiana gdje kasnije doktorira na temi „Komunistička partija Jugoslavije 1919 – 1934“ te postaje profesor, a kasnije i pročelnik katedre za političke znanosti. Bio je član Hrvatske akademije Amerike i Hrvatske katoličke unije SAD-a i Kanade. Na temelju dostupne Cickove korespondencije te osobnog svjedočanstva o pojedinim događajima, ovim radom nastojat će se prikazati lik i djelo ovog zaslužnog hrvatskog intelektualca te doprinos koji je kao uvaženi član akademske zajednice u Americi dao u zastupanju hrvatskog naroda i njegovih težnji, osobito u ratnim 90-im godinama.

Ključne riječi: Fedor Cicak, križar, intelektualac, emigrant, religijski i kulturni identitet

Marin Kovačić

Anamaria Sabatini

Medicinski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Percepcija Hrvatske u talijanskim pisanim medijima – period od početka predsjedanja RH Vijećem Europske unije

Predsjedanje Republike Hrvatske Vijećem Europske unije i pandemija bolesti COVID-19 bitno su odredili hrvatsku stvarnost u razdoblju od početka 2020. godine. Hrvatsko predsjedanje došlo je u vremenu velikih promjena i izazova za Europsku uniju što je za sobom povuklo i izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije, a na globalnoj razini klimatske promjene i pojačane migracije učinile su vrlo izazovnim kontekst u kojem se Republika Hrvatska našla na čelu Vijeća. U ovome radu analizirat će se percepcija Republike Hrvatske u talijanskim pisanim medijima, bilo onim tradicionalnim koji imaju svakodnevnu rubriku o Hrvatskoj (*Il Piccolo*, dnevni list Trsta), bilo onim medijima koji povremeno objavljuju teme koje se odnose na Hrvatsku. Kao relevantan period uzet će se upravo period od početka predsjedanja Hrvatske Vijećem Europske unije, dakle od početka 2020. godine. Hrvatska se u navedenom razdoblju spominjala u talijanskim pisanim medijima najviše u suzvučju okljaštrenog hrvatskog turizama i pandemije bolesti COVID-19, a kao pandan tim temama hrvatska tvrtka Automobili Rimac i njihova moguća akvizicija Bugattija došli su kao pravo osvježenje. Hrvatsko predsjedanje Vijećem Europske unije ostalo je na margini izvjestiteljskog interesa. Analizom medijskog sadržaja kao „teksta“ iz odabranih članaka razlučit će se koje su teme prevladavale u talijanskim pisanim medijima, a na temelju analize teksta odabranih članaka zaključit će se o percepciji Republike Hrvatske u talijanskim medijima te će se dobiti uvid u to kako mediji stvaraju našu percepciju i znanje o svijetu.

Ključne riječi: percepcija Hrvatske, talijanski mediji, javno mnijenje, analiza teksta

Damir Josipovič

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Manjine, migracije i COVID situacija

Situacija s bolesti COVID-19 bitno je utjecala na djelovanje manjinskih organizacija i manjina općenito, pogotovo njihovih pripadnika u pograničnome prostoru. Cilj izlaganja je prikazati uvjete života u pograničnom pojasu i usporedba s preostalim dijelovima dviju susjednih država, Hrvatske i Slovenije. Prikazani su podatci na teritorijalnoj razini države, regije i općina, a preliminarne analize pokazuju da su manjine i njihovi pripadnici dosta ugroženiji u pograničnim predjelima u usporedbi s ostalima. Manjinske populacije uz granicu su pogođene ne samo situacijom zatvaranja općina iz takozvanog prvoga vala nego ih pogađa i sama neprohodnost granice. U toj situaciji nam se javljaju novi procesi, slični onima iz vremena postojanja željezne zavjese, o čemu će također biti riječ tijekom izlaganja.

Ključne riječi: manjine, migracije, Hrvatska, Slovenija, pogranični prostor, prekogranična suradnja

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Katica Jurčević

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Borna Jurčević

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na migracije unutar država Europske unije

Virus COVID-19 prvi je puta identificiran u prosincu 2019. godine u Wuhanu (Kina) da bi već u siječnju 2020. Svjetska zdravstvena organizacija izrazila zabrinutost te nedugo zatim (ožujak) službeno proglasila pandemiju na globalnoj razini. Ova pandemija dovela je svjetsku ekonomiju, način života, kulturu i migracije u stanje s kakvim se prije nismo susreli. Mnoge države prvo su uvele tzv. lockdown, odnosno stanje ograničenog pristupa i kretanja svih svojih stanovnika radi opasnosti od virusa. Sve države unutar Europske unije su u jednom trenutku uvelike ograničile ili zabranile ulazak i izlazak iz svojih granica. Kretanje stanovništva i migracije su, poput ekonomije, najviše pogođene ovom pandemijom. Države Europske unije, koje su prije pandemije gajile slobodu kretanja unutar svojih država članica, najednom su bile prisiljene uvesti velike restrikcije i kontrole na svojim granicama koje su onemogućavale svakodnevne migracije stanovništva. Mjere koje su donesene varirale su od države do države, ovisno o procjeni stručnjaka unutar istih te o broju zaraženih i trenutnoj epidemiološkoj situaciji. Svakako treba napomenuti kako su postojale razne vrste pristupa prema suočavanju s problemom pandemije, međutim svima im je zajedničko da se jako ograničila sloboda kretanja, koja je jedan od kamena temeljaca napretka svakog društva. U ovom ćemo se radu baviti analizom mjera koje su donesene vezano uz migracije stanovništva u tijeku pandemije COVID-19 virusa unutar država Europske unije te onime što to može značiti za migracije i kretanje stanovništva u budućnosti.

Ključne riječi: COVID-19, pandemija, migracije, Europska unija, koronavirus

Lidija Baltin Stojkanović

Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Politika „draina“ i „gaina“ nasuprot politici cirkuliranja radne snage u Republici Hrvatskoj

Iseljavanje iz Hrvatske povijesno se događalo u nekoliko valova. U prvom valu, u razdoblju od 1900. do 1948. godine, s današnjeg teritorija Hrvatske stanovništvo se iseljavalo u sklopu Velike migracije u prekomorske zemlje. Taj migracijski val odveo je dio viškova europskoga poljoprivrednog stanovništva u Sjevernu i Južnu Ameriku, Južnu Afriku, Australiju i Novi Zeland. Iz Banske Hrvatske u tom razdoblju, prema podacima Zemaljskoga statističkoga ureda u Zagrebu iselilo se 194.788 osoba, od tog broja 85,5 % otišlo je u SAD (Nejašmić, 2014:411). Početkom Prvog svjetskog rata zaustavljen je prvi val masovnog iseljavanja u prekomorske zemlje. Krajem 19. stoljeća počinje „odljev mozgova“ s pojavom nacionalnih ekonomija i znanosti koje počinju prepoznavati ljudski mozak kao prvorazredno dobro u borbi za inovacije i tržište (Mežnarić i Grdešić, 1990:137). Drugi val velikog iseljavanja trajao je od 60-ih do 90-ih godina prošloga stoljeća. U ovom je razdoblju počelo iseljavanje u zemlje zapadne Europe i Njemačka je postala „obećana zemlja“. Prema procjenama, u razdoblju od 1961. do 1991. iz Hrvatske je na rad u inozemstvo otišlo oko 450.000 osoba, s tim da je 1981. bilo popisano 97.338 povratnika s privremenog rada u inozemstvu (Nejašmić, 2014:416-417). Prema autorima Mežnarić i Grdešić u razdoblju između 1965. i 1970. godine veliki kontingent znanstvenika iz područja SFR Jugoslavije odlazi u radnu emigraciju. Pretežno su to bili prirodoslovci, matematičari i inženjeri, dogodio se odljev mozgova (drain). Autori tvrde da je 1983. godine takvih stručnjaka bilo najviše u ukupnom kontingentu za zapošljavanje iz Jugoslavije, a 1987. godine je zauzela, po udjelu stručnjaka u cjelokupnoj radnoj imigraciji u Kanadi, alarmantni europski vrh (Mežnarić i Grdešić, 1990:149). Bili su najkvalificiranija europska radna imigracija u Kanadi, odlazili su do 80-ih godina zbog usavršavanja, a nakon toga u 80-im godinama zbog socijalnih i ekonomskih razloga (Mežnarić i Grdešić, 1990:157). Problem odljeva mozgova iz Hrvatske postoji već desetljećima kao gubitak za prostor emigracije jer se radi o radnoj snazi koja stvara nove vrijednosti u društvu. Prostor Hrvatske je privlačio i doseljeničke struje. Tako su se tijekom 19. stoljeća doseljavali Česi, Mađari, Slovaci, Nijemci i Talijani, a u 20. stoljeću pretežito pripadnici naroda iz zajedničkih država (Nejašmić, 2014:420). U habsburškoj tvorevini su desetljećima u austrijski dio doseljavali službenici, gospodarstvenici i stručnjaci iz Austrije, Mađarske, Češke, a u ugarski dio su doseljavani i kolonizirani seljaci (Nejašmić, 2014:413). Ova doseljavanja i cirkulacija radne snage su odgodila hrvatski „demografski slom“ i pomaknula ga s polovine 20. st. na njegov kraj (Nejašmić, 2014:421). Smatramo da do danas nije ostvaren cilj moderne politike ljudskih resursa na unutrašnjem i međunarodnom planu jer nije prerasla iz politike „draina“ i „gaina“ u politiku međunarodnog cirkuliranja radne snage. Kao dio rješenja problema predlažemo da se u Migracijsku politiku Republike Hrvatske za iduća razdoblja uvrste mjere poticanja cirkulacije domaće i strane visokoobrazovane radne snage i privlačenja iseljenika koji svojim povratkom mogu pomoći razvoju Hrvatske znanjima i iskustvom stečenim radom u inozemstvu.

Ključne riječi: odljev mozgova, priljev mozgova, cirkulacija radne snage, migracijska politika, demografija

Tuga Tarle

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Hrvatsko iseljeništvo danas „Nomadizacija“ selilaca – dezintegracija nacije

Dijasporu se donedavno smatralo prilično stabilnom društvenom formacijom koja obuhvaća više generacija pripadnika nekog naroda raštrkanog svijetom. Mobilizacija iseljenika oko pitanja nacionalne države bila je od presudne važnosti za formiranje dijaspora. Može se reći da je to jedna od temeljnih odrednica grupiranja identiteta oko zajedničkog cilja u situaciji kad je skupina iseljenika izložena na poziciji koju Avtar Brah naziva „granicom“. Danas je, međutim, potrebno pomaknuti fokus istraživanja od pozicije dijaspore kao žrtve do postupne babilonizacije selilaca kao možebitnog benefita koji nudi globalizacija taljenjem dijaspora. Posljedično, masovna odselidba radno sposobne i fertile populacije iz Hrvatske izbacila je na svjetsko tržište ljudski kapital nacije i uzdrmala temelje države. Valja istražiti posljedice egzodusa na opstanak nacionalne države, slabljenje nacionalnog identiteta, ideje domovine i značaj doma pod utjecajem pluralnih prostora transnacionalnih zajednica i procesom masovne nomadizacije svjetskog stanovništva. Nomadska mobilnost utječe na životni stil, etičke vrijednosti i kulturne prakse, iskustvo iskorijenjenosti selilaca, stvaranja provizornih zajednica i nepovezanih identiteta. Dok je klasični nomadizam produkt životnih uvjeta u kojima je nomad subjekt (gonič, trgovac, lovac), selioci globaliziranog svijeta su roba na vjetrometini svjetskog tržišta rada i ovise o ponudi i potražnji njihovih potencijalnih poslodavaca. Oni su prisiljeni na selilaštvo što znači da bez vlastite volje za brisanjem granica sudjeluju u dezintegraciji nacije i stvaranju društva globalnih „nomada“.

Ključne riječi: dijaspora, nomadizacija, nacija, država, hrvatski iseljenici

Paula Tresols

Jedno mjesto u svijetu. Buenos Aires, Argentina

Želio bih ispričovjediti priču o baki Josefini. Ona je otišla iz Hrvatske 1945. g. s djecom i dvije prijateljice i njihovom djecom. Njezin muž, koji je bio u vojsci, ostao je u Zagrebu. On im je rekao da idu u stan koji je posjedovao u Beču. Putovali su vlakom, no počela su bombardiranja i trebali su ga napustiti. Boravili su u nekom podrumu dva dana, a nakon toga su bili odvedeni u Innsbruck. Tamo su bili u jednoj školi. Jedna je gospođa, koja je mogla govoriti talijanski, zamolila jednog stražara da im daju drugo mjesto za stanovanje. Ona je iskoristila i činjenicu da je njezin muž bio političar. Dakle ova gospođa i njezin sin otišli su u stan u gradu, a moja je baka i njezina prijateljica, s njihovom djecom, otišla u kuću na selu. Bili su na ovom mjestu do 1948. g. Dana 20. studenoga 1948. isplovio je brod iz Genove. Oni su došli u Buenos Aires 3. prosinca. Čim su došli, bili su odvedeni u hotel za migrante. Prema zakonu u ovom su hotelu mogli biti 15 dana dok ne potraže smještaj i posao. Jedan im je svećenik hrvatske zajednice pružio (baki, prijateljici i djeci) smještaj. Nakon toga moja je baka u ožujku 1949. g. odlučila da djeca idu u internate. Zato je moja majka išla u školu "Cristo Rey", gdje su bile hrvatske časne sestre, a moj je stric išao u "Chovet" u Santa Feu. Ove je godine moja baka kupila kuću. Ona je plela i tkala po narudžbi kako bi mogla zaraditi. Poslije toga su se djeca vratila doma u Buenos Aires. Želio bih pričati na koji su način održali odnos sa zemljacima, s kulturom, jezikom i hranom i kako su se integrirali u Argentini.

Ključne riječi: migracija, utočište, djeca, zemljak, zajednica

Anamaria Sabatini

Medicinski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Očuvanje jezičnoga integriteta zajednice moliških Hrvata u današnjem vremenu globalizacije

Trend sveopće globalizacije dotaknuo je i malu manjinsku zajednicu moliških Hrvata. Ova se zajednica održala tijekom pet stoljeća svoje povijesti sačuvavši svoju tradiciju i svoj govor koji je iz pradomovine prenijela na tlo svoje nove domovine, današnje Republike Italije. Komunikacijska izoliranost zajednice potrajala je sve do kraja 19. stoljeća što je na svojevrsan način doprinijelo očuvanju njezina jezika i kulture. Tijekom 20. stoljeća budi se znanstveni interes za ovu vrlo staru hrvatsku dijasporu, a unutar same zajednice budi se samosvijest i zanimanje za vlastiti jezik i kulturu. Ovim radom će se prikazati kako jezik, kao najvažnije sredstvo samoodređenja moliškohrvatske zajednice i glavno obilježje njezina identiteta, odolijeva globalizacijskim procesima koji se odražavaju na svim poljima života i djelovanja suvremenoga čovjeka. U kulturološkome smislu svijet je sve više zaokupljen stvaranjem globalne kulture. Radom će se prikazati naponi koje u očuvanje moliškohrvatskoga idioma, govora *na-našo*, ulaže današnja suvremena zajednica moliških Hrvata na području regije Molise kako bi se oduprla utapanju u globalne trendove.

Ključne riječi: moliški Hrvati, manjinska zajednica, jezični integritet, globalizacija

Sanja Franc

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Antea Barišić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Antonia Nikolić

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Potencijalni efekti Četvrte industrijske revolucije na međunarodne migracije

Industrijske revolucije su kroz tehnološke napretke dovodile do promjena u okviru gospodarstava i demografskih transformacija društava. Četvrta industrijska revolucija smanjuje jaz između digitalne, fizičke i biološke sfere te donosi tehnologije koje transformiraju postojeći proces proizvodnje, prodaje i potrošnje. Time nastaje nova tržišna dinamika s rastućim međunarodnim konkurentskim pritiscima te dolazi do značajnih promjena u mogućnostima međunarodnih migracija stanovnika, kao i u iskustvu preseljenja u druge zemlje. Cilj ovog rada je sistematizirati potencijalne efekte Četvrte industrijske revolucije na međunarodne migracije, primarno razmatrajući ekonomske migracije, koje uključuju migrante različitih razina kvalifikacija. Karakteristike Četvrte industrijske revolucije i tehnologija koje ona podrazumijeva, razmatraju se u kontekstu njihovog potencijalnog utjecaja na globalnu industrijsku organizaciju i tržišta rada u zemljama različitih razina razvijenosti. Pregledom literature ukazuje se na važnost utjecaja novih tehnologija na globalnu rekonfiguraciju proizvodnje, promjene u procesu prodaje i potrošnje u okviru različitih sektora te na povezanost i mobilnost radnika. Na temelju provedene analize iznose se zaključci o potencijalnim efektima koje aktualna industrijska revolucija donosi u području oblikovanja trendova međunarodnih migracija. U radu se ističe važnost novog oblika migracija, takozvanih „virtualnih migracija“, te nove kategorije migranta, takozvanih „digitalnih nomada“, kao i uloga digitalnih platformi za honorarno zapošljavanje.

Ključne riječi: Četvrta industrijska revolucija, međunarodne migracije, virtualne migracije, digitalni nomadi, ekonomija honorarnih poslova

Anamarija Delić

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Sunčica Oberman Peterka

Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Identifikacija ključnih izazova u razvoju ruralnih područja

Prema podacima Eurostata (2015) 28 % ukupne europske populacije živi u ruralnim područjima, a u Europi se trenutno odvijaju dvije velike demografske promjene: rapidna depopulacija ruralnih područja i starenje stanovništva u ruralnim područjima. Navedene demografske promjene nose sa sobom probleme u ruralnim područjima kao što su loša infrastruktura, visoke stope nezaposlenosti i socijalne isključenosti. Ako se proces depopulacije na zaustavi ili uspori, Eurostat (2015) predviđa smanjenje od 7,9 milijuna stanovnika u ruralnim područjima (6,4 % ukupnog europskog stanovništva). Cilj ovoga rada je identificirati ključne izazove i probleme s kojima se susreću stanovnici ruralnih područja. Kroz dvije fokus grupe najvažnijih dionika ruralnog razvoja u pet slavonskih županija u Republici Hrvatskoj identificirat će se ključni izazovi s kojima se susreću stanovnici i poduzetnici koji svoju gospodarsku djelatnost obavljaju u ruralnim područjima. Anketnim istraživanjem među poduzetnicima i stanovnicima ruralnih područja identificirat će se problemi koji priječe daljnji razvoj ruralnih područja, ali i zadržavanje mlađe populacije u ruralnim područjima. U radu će se dati i prijedlozi rješavanja identificiranih izazova te istaknuti primjeri dobre prakse na kojima treba graditi programe i pristupe pomoći razvoja ruralnih područja.

Ključne riječi: ruralna područja, depopulacija, razvoj ruralnih područja, problemi razvoja ruralnih područja

Majda Rubić

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Hrvatska

Europski odbor regija i Unija za Mediteran

Uključivanjem nacionalnih regija u transnacionalne makroregije EU nastoji ostvariti politički interes da se njene članice pripreme na zajednicu bez unutarnjih granica i Europski odbor regija potiče suradnju regija putem umrežavanja. Podrškom mrežama regija Odbor utječe na politički proces stvaranja regija u Europskoj uniji uz pomoć predstavnika vlasti koji zahtijevaju da im se dodijele veće ovlasti. A nacionalne, regionalne i lokalne vlasti u sustavu makroregija obavještavaju Odbor o svojim značajnijim aktivnostima s područja teritorijalne kohezijske politike. Mediteran ima velik značaj za sigurnost i stabilnost, dodirna je točka kontinenata, različitih kultura i vjera te je Francuska inicirala osnivanje Unije za Mediteran. Odbor regija osigurava institucionalni okvir za članice uz pomoć međuregionalne skupine EGTS, a za izravan dijalog o njima važnim pitanjima s EU institucijama. U fokusu su problemi regulacije migracija jer EU članice nemaju međusobno usklađenu politiku. Očekuje se od mreža nevladinih organizacija promocija vrijednosti i ostvarenje ciljeva euromediteranskih politika. Primjerice, francuska udruga malih otoka EGTS Small IsLand Organisation (SMILO) inicira pomoć otocima manjim od 150 km² ako žele unaprijediti upravljanje svojim resursima. Unija za Mediteran promiče dijalog, znanje i različitost među kulturama euromediteranske regije te reformu sustava azila i promjene za snažniju zaštitu izbjeglica (90 posto izbjeglica dolaze opasnim neregularnim putovima). Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva surađuje s Anna Lindh Forum (ALF) koji je prisutan u svim članicama Unije za Mediteran (42). Za EU migracije su najveći izazov još od 2015., a traži odgovor na pitanje kako tretirati izbjeglice i migrante koji idu za boljim životom. Drži se važnom zaštita vanjske granice između Turske i Grčke, tamo kreće istočnomediteranska i zapadnobalkanska ruta najveće izbjegličke krize nakon Drugog svjetskog rata.

Ključne riječi: Europski odbor regija, Unija za Mediteran, umrežavanje, migracije, nevladine udruge

Miriam Mary Brgles

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Karla Žagi

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Petra Palić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Aktivnosti migranata iz trećih zemalja na tržištu rada u Republici Hrvatskoj iz socio-ekonomske perspektive

S obzirom na to da se posljednjih deset godina povećao broj migranata iz trećih zemalja u Europskoj uniji, pa i u Hrvatskoj koja je 2013. godine postala njenom punopravnom članicom, interes za proučavanjem njihovih aktivnosti na tržištu rada iz socio-ekonomske perspektive sve je veći. U ovom će radu biti prikazane aktivnosti spomenute skupine migranata na tržištu rada Republike Hrvatske, uključujući zapošljavanje, samozapošljavanje, te ostale mjere integracije na tržište. Također, analiza će obuhvatiti i ulogu civilnoga sektora u praćenju i podupiranju spomenutih aktivnosti s posebnim naglaskom na relevantne statističke podatke.

Ključne riječi: migranti iz trećih zemalja, tržište rada, poduzetničke aktivnosti, civilni sektor, zapošljavanje, samozapošljavanje

Brigida Baeza

Problems of Groups of Migrant Women in Chubut in the Context of Isolation Due to COVID 19

The paper provides a general overview of the problems that arose from the National Decree of Preventive and Mandatory Social Isolation (March 2020), derived from the expansion of COVID 19 in Argentina; and the impact on migrant groups in the province of Chubut. In addition to the problems associated with the pandemic, the Chubut case is aggravated by the economic crisis generated from its dependence on the income from oil revenues, which originated before the pandemic. Based on the information obtained from different surveys carried out since the beginning of the pandemic, from different state agencies and organizations, we seek to share the main problems of bordering migrant groups in a context of isolation. In particular, the case of migrant women who saw their formal and informal employment situation worsen, and the increase in care tasks and food provision. Then, emphasis will be placed on rescuing the voices of the women interviewed, telling us about the difficulties that they must endure daily due to their diverse conditions of migrant women, working-class, many of them Afro-descendants from Colombia or the Dominican Republic, in other cases of rural origin from Paraguay or Bolivia, Peru and Brazil.

Keywords: migrants, Chubut, work, women, isolation

Ivan Balabanić

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Roman Šubić

Hrvatska narodna banka, Zagreb, Hrvatska

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Nika Đuho

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Matea Škomrlj

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Promjene u radnoj mobilnosti mladih u vrijeme financijske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19

Hrvatska je u 2020. godini ušla u duboku ekonomsku krizu uzrokovanu pandemijom. Povećao se broj nezaposlenih osoba u Hrvatskoj, a ekonomske migracije u inozemstvo su zbog pandemije postale otežane. Mladi u Hrvatskoj nakon završetka studija uglavnom nisu bili spremni tražiti zaposlenje u manjim hrvatskim gradovima i ruralnim sredinama. Financijskim poticajima jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave unazad nekoliko godina aktivno se radilo na ostanku i zapošljavanju mladih u ruralnim sredinama. Postavlja se pitanje jesu li ekonomska i zdravstvena kriza osnažile motivaciju mladih za zapošljavanjem u slabije naseljenim područjima Hrvatske te koji sve faktori doprinose promjenama radne mobilnosti unutar granica Hrvatske? Kako bi dobili odgovor na postavljeno istraživačko pitanje proveli smo fokusne grupe među studentima Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskog katoličkog sveučilišta. Ukupno smo proveli dvije fokus grupe kojima je intervjuirano 16 ispitanika. Rezultati su pokazali da mladi unatoč težim mogućnostima zapošljavanja svejedno nisu spremni na odlazak i zapošljavanje u slabije naseljene sredine u Hrvatskoj. Urbani životni stilovi pojedinaca, percepcija boljeg života koji pružaju gradska središta, loše mišljenje o kvaliteti života u manjim gradovima i ruralnim sredinama Hrvatske i dalje su najvažniji motivatori za izbor mjesta života u Hrvatskoj.

Ključne riječi: radna mobilnost, motivatori zaposlenja, nezaposlenost, ekonomska kriza, COVID-19

Vesna Matić

Državni inspektorat Republike Hrvatske

Mogućnosti i modaliteti jačanja kapaciteta zdravstvene sigurnosti i intersektorske komunikacije kao ključni faktor brzog odgovora na zdravstvene prijetnje danas u usporedbi s organizacijom javnozdravstvenih kapaciteta i mjera Dubrovačke Republike

U vrijeme mnogih zdravstvenih izazova i ograničenih različitih resursa potrebnih za rješavanje iznenadnih zdravstvenih ugroza, u vremenskom tjesnacu u kojem je nužna brza i djelotvorna intervencija radi prevencije veće štete i otklanjanja posljedica izazvanih iznenadnim opasnim i štetnim događajem kao što su zarazne bolesti, kemijski, radiološki i drugi incidenti koji zahtijevaju brzu intervenciju stručnjaka različitih profila i koordinirane aktivnosti različitih sektora, nužno je u uobičajenim okolnostima provesti evaluaciju vlastitih kapaciteta i postaviti platforme za brzu rizik- komunikaciju i brzi odgovor na prijetnju na lokalnom, županijskom i državnom nivou te kontinuirano obnavljati kontaktne podatke stručnih osoba, institucija i udruga, organizacija na lokalnom nivou koje mogu biti uključene u rješavanje incidenta i saniranje posljedica. Analiza stanja i izgradnja svih sustava potrebnih za brzi odgovor na prijetnju u Republici Hrvatskoj obaveze su koje proistječu iz međunarodnih ugovora, ali i dio naše tradicije javnog zdravstva koja seže do Dubrovačke Republike koja je uvođenjem karantene svojim zakonima, propisima, dostignućima i idejama obogatila hrvatsku i svjetsku medicinsku povijest (karantena, dobro organizirane liječničke i ljekarničke službe, služba gradskih čistača, izgradnja gradske kanalizacije, snabdijevanje pitkom vodom, osnivanje sabirališta za smeće, osnivanje hospitala, nahodišta i leprozorija te niz drugih javnozdravstvenih mjera). Vlada Dubrovačke Republike, koju su činili Veliko vijeće, Senat ili Vijeće umoljenih i Malo vijeće, donosila je brojne odredbe, propise i zakone o javnom zdravstvu i organizaciji zdravstvene zaštite u cilju poboljšanja higijenskih uvjeta i podizanja zdravstvene razine u Dubrovačkoj Republici. Svi zakoni i obaveze prema Republici bili su iznad privatnih interesa, što su Dubrovčani uklesali u kamen na ulaz u dvoranu Velikog vijeća – „OBLITI PRIVATORUM – PUBLICA CURATE“ (*Zaboravite privatno – brinite o državnom*). U slučaju nepoštivanja zakona i odredbi, propisivale su se i kaznene mjere.

Ključne riječi: putnik, IHR 2005, karantena, sigurnost, Dubrovačka Republika

Patricia Ávila Kuljis

Comunidad Croata de La Paz – Bolivia

The Pandemic Caused by the COVID 19 Virus as a Factor of Integration via Digital Platforms, for the Croatian Communities in the World

These are difficult times for humanity, the coronavirus continues to spread, the number of infections and deaths increases every day, many cities, even countries are in quarantine and millions of people are forced to stay at home. This horrible disease has spread throughout the whole world, affecting Croatia and the countries where the Croatian diaspora is dispersed. The governments of the world decided to mitigate with a rigid quarantine, forcing the majority of the population to stay at home, limiting physical meetings, a situation that directly affects the normal development of activities within communities. Taking advantage of established social networks and digital technology, the Croatian Community of La Paz-Bolivia has managed not only to reactivate its usual activities but to share them at the same time with Croatian communities from other countries, creating an interesting technological instrument capable of breaking down spatial barriers. The coronavirus is not an impediment for the community to meet, but on the contrary, valuable results of surprising integration have been achieved. Research techniques: bibliography, interviews, virtual surveys. Interviews in person with members of Croatian Associations, mainly in La Paz, and via surveys or distance interviews from Oruro, Cochabamba and Santa Cruz. Valuable information and statistics are available on the pages and in groups that make up the Virtual Community of La Paz Bolivia.

Keywords: pandemic, Coronavirus, quarantine, integration, groups, virtual, peace, Bolivia

Jasminka Dulić

Hrvatsko akademsko društvo, Subotica, Srbija

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Zlatko Šram

Hrvatski centar za primijenjena društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Nacionalni identitet Hrvata u Vojvodini²

Pitanje nacionalnog identiteta je relevantno pitanje u objašnjenju različitih društvenih, političkih i kulturalnih procesa ne samo u većinskoj naciji nego i nacionalno-manjinskim zajednicama koje žive unutar određene države. U ovom smo radu istraživali određene aspekte nacionalnog identiteta Hrvata u Srbiji koji žive na teritoriju Pokrajine Vojvodine. Istraživanju nacionalnog identiteta Hrvata u Vojvodini pristupili smo i na mikrosocijalnopsihološkoj razini. Ova se razina analize nacionalnog identiteta fokusira na organizaciju pripadanja koja se sastoji od (a) određenja kojoj nacionalnoj skupini pojedinac *pripada*, (b) što on/ona *misli* o toj nacionalnoj skupini i (c) što on/ona *osjeća* u vezi te nacionalne grupe. Ovi su procesi preduvjet za formiranje kolektivnog nacionalnog identiteta koji ukazuje na zajedničku svijest i priznavanje da članovi kolektiva dijele određeni isti socijalni identitet. U ovom smo istraživanju nastojali utvrditi *postoji li kod Hrvata u Vojvodini na višoj latentnoj razini unutarne koherentni hrvatski kolektivni nacionalni identitet koji u sebi sadrži identifikacijsku, kulturalnu, političku i masmedijsku dimenziju*. Istraživanje je izvršeno na prigodnom uzorku punoljetnih ispitanika hrvatske nacionalnosti u Bačkom Bregu, Novom Sadu, Somboru, Sonti, Subotici, Surčinu i Šidu (N=189). Bilo je 48 % muških ispitanika. Srednja vrijednost dobi ispitanika bila je M=45.07 godina (SD=16.01). S obzirom na školsku naobrazbu uzorak ispitanika je zakrivljen prema višim stupnjevima naobrazbe. Ispitanici su samostalno ispunjavali upitnik pošto bi im ih anketari uručili sa zamolbom da sudjeluju u ovom istraživanju. Ovo je istraživanje pokazalo kako ne postoji velika sukladnost između hrvatskog nacionalnog deklarativnog samoizjašnjavanja i internalizirane višedimenzionalne hrvatske nacionalne svijesti. Utvrdili smo također da se u pozadini hrvatskog nacionalnog identiteta tek u manjoj mjeri nalazi simptom etnocentrizma što znači da sam nacionalni identitet kod Hrvata u Vojvodini ne sadrži u sebi značajan potencijal nacionalističkog sindroma. Nalazi istraživanja ukazuju na to da se *kod Hrvata u Vojvodini ne može govoriti o postojanju unutarne koherentne strukture hrvatskog nacionalnog kolektiviteta*.

² Ovo je istraživanje dio šireg sociološkog, psihološkog i politološkog istraživanja pod nazivom "Etnički stavovi, društveni svjetonazori, vrijednosne orijentacije i osobine ličnosti: relacije unutar hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini" sprovedenog u suradnji Instituta za migracije iz Zagreba, Hrvatskog akademskog društva iz Subotice i Hrvatskog centra za primijenjena društvena istraživanja iz Zagreba.

Ključne riječi: Hrvati, Vojvodina, nacionalni identitet

Josip Ježovita

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Erik Brezovec

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivan Perkov

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu. Hrvatska

Konstrukcija upitnika za istraživanje stavova o (pre)imenovanjima ulica i trgova

Ovaj je rad nastavak istraživačkog procesa započetog u radu „Sociološki aspekti promjena naziva ulica i trgova u gradu Zagrebu od osamostaljenja Hrvatske do danas“ predstavljenog na konferenciji „Migracije i identitet: kultura, ekonomija, država“ (2018) i objavljenog u Zborniku te konferencije (2020). Kako je istaknuto u tome radu „ulice i trgovi dobivaju nazive zbog praktičnosti i pojednostavljivanja snalaženja u svakom, a posebno u urbanom prostoru. Međutim, nazivi ulica i trgova imaju i velik simbolički značaj jer oslikavaju kolektivnu društvenu memoriju, ali i aktualnu društvenu stvarnost.“ Jedan od doprinosa toga rada bilo je stjecanje teorijskih i kvalitativnih empirijskih spoznaja koje su omogućile konstruiranje kvantitativnog metodološkog instrumenta za istraživanje ove teme. U ovom se članku predstavlja konstruirani upitnik, a predstavljaju se i osnovni rezultati provedenog istraživanja koji su nastali na temelju toga upitnika. Istraživanje je provedeno u listopadu i studenom 2020. godine na uzorku studenata Sveučilišta u Zagrebu online putem. Istraživački su nalazi, osim verifikacije valjanosti i pouzdanosti instrumenta i njegovih mjernih karakteristika ponudili i dodatne zanimljive uvide u sadržajni meritum teme – stavove studenata o (pre)imenovanjima zagrebačkih i hrvatskih hodonima.

Ključne riječi: hodonimi, konstrukcija mjernog instrumenta, preimenovanja ulica i trgova

Siniša Tatalović

Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Dario Malnar

Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“, Zagreb, Hrvatska

Utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na razumijevanje sigurnosne paradigme

U proteklom razdoblju sve čvršće ekonomsko, političko, socijalno i tehnološko povezivanje u okviru globalizacijskih procesa utjecalo je na širenje spektra potencijalnih prijetnji i rizika te promjene percepcije ugroženosti pojedinaca, društava i globalne zajednice. Prijetnje, uključujući i one zdravstvene, sve su izraženijeg transnacionalnog karaktera i sve ih je teže definirati u okviru dosadašnjeg razumijevanja sigurnosti u okviru tradicionalnih sigurnosnih studija. Stanje globalne sigurnosti danas obilježavaju nedovoljno poznavanje uzroka prijetnji i kriza te sve veća neizvjesnost na jednoj, te ograničeni normativni i institucionalni kapaciteti potrebni za učinkovit odgovor na krize na drugoj strani. To utječe na razumijevanje sigurnosne paradigme koja istraživače i donositelje političkih odluka stavlja pred nove izazove. Stoga sve urgentniji postaju zahtjevi za novim pristupima istraživanju sigurnosnih fenomena i novim istraživačkim metodama te redefiniranju strateškog upravljanja krizama koje će omogućiti brze prilagodbe kriznim uvjetima i učinkovite odgovore, kako na nacionalnim tako i na globalnoj razini. Kriza izazvana pandemijom bolesti COVID-19 otvorila je pitanje učinkovitosti sigurnosnih sustava i politika te potrebe njihove reorganizacije na nacionalnoj i globalnoj razini, što nameće potrebu istraživanja krize iz različitih perspektiva, uključujući i politološku te preispitivanja postojećih sigurnosnih sustava. U radu će se stoga analizirati utjecaj krize potaknute pandemijom COVID-19 na razumijevanje sigurnosti u novim uvjetima i definiranje sigurnosne paradigme, pri čemu će se povezati teorijska znanja i praktična iskustva upravljanja tom krizom. Poseban će se pri tome naglasak staviti na analizu normativnih rješenja, funkcionalnih elemenata strateške razine upravljanja krizom te strateškog komuniciranja kroz sustav nacionalne i domovinske sigurnosti Republike Hrvatske u odgovoru na krizu pandemije COVID-19 te proces njene politizacije i sekuritizacije. Izvedeni zaključci trebali bi pružati konceptualnu podlogu za evaluaciju relativno novog koncepta domovinske sigurnosti.

Ključne riječi: pandemija bolesti COVID-19, sigurnosna paradigma, upravljanje krizama

Martina Bofulin

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Dediščinjenje kitajskih migracij skozi perspektivo kritičnega preučevanja dediščine

V zadnjih desetletjih je postalo vse težje vztrajati na kakršnikoli “avtohtoni” dediščini in interpretaciji preteklosti in spregledati številne prispevke različnih migracij pri tvorjenju dediščine, zgodovine in kulture prav vsakega kraja ali države. Vse pogosteje se zato srečujemo z vprašanji identitetnih procesov in reprezentacij migrantskih in mobilnih skupin ter njihovega razumevanja in uporabe preteklosti, kot tudi s številnimi iniciativami in projekti, ki ta vprašanja naslavljajo. Kako novi prebivalci in njihovi potomci postanejo del kulturnega kanona družb priselitve? Kako migranti prispevajo k skupni preteklosti krajev in mest ali k nastanku določenih institucij? Kako se v družbah prikazujejo (ali pa ne) manjšinske izkušnje preteklosti? Prispevek se osredotoča na zapuščine kitajskih migracij med Evropo in Kitajsko in izpostavlja nekatere zanimive primere dediščinjenja selitev s pristopom kritičnih dediščinjskih študij, ki dediščino razumejo kot diskurziven in relacijski proces, kjer se skupine in njihovo razumevanje preteklosti vseskozi vzpostavlja skozi pogajanja in reinterpretacije preteklosti za potrebe sedanjosti.

Ključne besede: kitajske migracije, dediščina, migranti, dediščinjenje, kitajska četrt

Ante Kožul

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Migracije i ekonomija u Australiji u vrijeme pandemije bolesti COVID-19

Pandemija bolesti COVID-19 u Australiji dio je svjetske pandemije koja se od kraja 2019. postupno proširila cijelim svijetom. Prvi potvrđeni slučaj u Australiji identificiran je 25. siječnja 2020., a unesen je iz kineskog grada Wuhana koji se ujedno i smatra izvorom pandemije. Australija bilježi dva vala širenja zaraze, prvi u ožujku i drugi u srpnju i kolovozu. Do kraja listopada 2020. Australija je prijavila gotovo 28.000 slučajeva zaraze i gotovo 1000 smrtnih slučajeva. Nakon početnog pokušaja kontrole ulazaka u Australiju tijekom siječnja i veljače vlasti su krajem ožujka, u vrijeme prvog vala širenja zaraze, zatvorile granicu za sve strane državljane. Odluka je imala najveći utjecaj na Novi Zeland i azijske države s kojima je Australija snažno povezana, čime su brojni studenti i zaposleni morali prekinuti već dogovorene obveze. Na razini cijele države i među pojedinim saveznom državnim uvedene su stroge kontrole kretanja, a tijekom trajanja pandemije, ovisno o prijavljenim slučajevima i novim saznanjima o karakteristikama bolesti COVID-19, mijenjana su ograničenja na kretanje u rasponu od dopuštenih okupljanja u ograničenom broju pa sve do zatvaranja u obroč pojedinih dijelova gradova tijekom drugog vala širenja. Usporedno s ograničavanjem kretanja uslijedilo je i zatvaranje ekonomskih aktivnosti koje nisu od životne važnosti, a označena su kao mjesta okupljanja, dok je istovremeno građevinski, industrijski i prodajni sektor nastavio poslovno djelovanje uz određena ograničenja. Australijska vlada nastojala je održati stabilnost ekonomije u nekoliko paketa pomoći poduzećima i subvencijama na plaće zaposlenih. Unatoč aktivnoj politici vlade u prvom tromjesečju australski BDP pao je za 0,3 posto, a u drugom tromjesečju 7 posto što je tehnički označilo recesiju. Određeni vremenski odmak od početka pandemije pruža tek djelomičnu sliku na posljedice ograničenja slobode kretanja i poslovnih aktivnosti, a sve je veće očekivanje od pronalaska cjepiva i stjecanja kontrole nad virusom što će omogućiti šire analize društvenih i ekonomskih posljedica pandemije.

Ključne riječi: Australija, pandemija, COVID-19, migracije, ekonomija

Dario Malnar

Hrvatsko vojno učilište "Dr. Franjo Tuđman", Zagreb, Hrvatska

Tomislav Dokman

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Adaptivni terorizam i teroristička prijetnja tijekom pandemije bolesti COVID-19

Pandemija uzrokovana širenjem bolesti COVID-19 ubrzo po izbijanju suočila je države i globalnu zajednicu s potrebom brze reakcije koja je kroz pokušaj sprječavanja širenja pandemije rezultirala brojnim restriktivnim mjerama i ograničenjima kretanja kako između država tako i na unutardržavnom planu. Reakcija državnih sustava na širenje pandemije angažirala je cjelokupne državne institucionalne sustave i nametnula se kao značajan izazov za dionike sustava nacionalne sigurnosti. Fokusiranost na suprotstavljanje pandemiji, potencijal brzog širenja virusa, neizvjesnost i strah kod ljudi, teroristi i terorističke skupine nastoje iskoristiti te ostvariti partikularne interese difuznom primjenom akcija terora. Brzo adaptirajući karakter i *modus operandi* terorista manifestira se u materijaliziranju terorističkih akata bez korištenja visokosofisticiranih sredstava i oblika napada što pojednostavljuje samu izvedbu napada te otežava sprječavanje akcija terora. Uzimajući u obzir kontinuitet terorističke prijetnje u radu se izvodi analiza eventualne promjene sadržaja terorističke prijetnje, korištenje COVID-19 virusa kao sredstva terorističkog djelovanja te detekciju kritičnih područja koja se za vrijeme trajanja pandemije mogu pojaviti kao mete terorističkog djelovanja. Analizom se teži utvrditi moguće obrasce evolucije terorističke prijetnje u uvjetima kriza i pratećih restriktivnih mjera neophodnih za razumijevanje terorističke prijetnje u planiranju upravljanja krizama.

Ključne riječi: terorizam, COVID-19, sigurnost, prijetnja

Franz Shausberger

IRE Salzburg, Austrija

Selmo Cikotić

Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Mile Matijević

Univerzitet za poslovne studije, Banja Luka, Bosna i Hercegovina

Jugoslav Jovičić

Univerzitet u Banja Luci, IGR, Bosna i Hercegovina

Criminogenic Characteristics of the Migrant Crisis in Bosnia and Herzegovina

With the arrival of migrants on the territory of Bosnia and Herzegovina, the overall security situation changed significantly in a negative way. Illegal entry and stay of migrants is a basic violation of the constitutional and legal principles of state sovereignty of Bosnia and Herzegovina. However, in addition to this act, which we can understand and tolerate to some extent, the stay and actions of the migrants create a very problematic security situation in specific places of residence of migrants, as well as in the wider area of Bosnia and Herzegovina. Such a situation has been going on for several years, with no end in sight or adequate solution. Through their criminal actions, from committing various misdemeanors to the most serious crimes (murders, injuries), migrants bring significant fear and insecurity to the citizens of Bosnia and Herzegovina. The paper will present current security problems in the context of the "migrant crisis", as well as certain statistical indicators of the number, structure of migrants and criminal activities of migrants in Bosnia and Herzegovina, especially Una-Sana Canton, where they are most numerous and stay the longest. The aim of this paper is to present current indicators regarding the stay of migrants in Bosnia and Herzegovina - Una-Sana Canton, as well as to try to give an answer about the degree of criminogenicity of the same.

Keywords: migrants, criminogenicity, police, preventive repressive measures

Snježana Gregurović, Margareta Gregurović, Sanja Klempić Bogadi, Josip Kumpes, Simona Kuti, Sanja Lazanin, Dubravka Mlinarić, Sonja Podgorelec

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Pandemije, COVID-19 i migracije

Pandemije različitih bolesti, kako tijekom povijesti tako i u novije vrijeme, zdravstvena su prijetnja i utječu na funkcioniranje svih segmenata društva unutar granica nacionalnih država, ali i izvan njih. Pojava pandemija i njihovo sprečavanje snažno se odražava na prostornu mobilnost stanovništva i migracije. U radu se problematizira pitanje pandemija i migracija iz povijesne perspektive te suvremene, u kontekstu aktualne pandemije izazvane virusom SARS-CoV-2. Ograničenja prekograničnih kretanja i putovanja te uvođenje karantenskih mjera uzrokovanih širenjem bolesti COVID-19 odrazili su se na funkcioniranje brojnih sektora u gospodarski razvijenim zemljama oslonjenih na migrantski rad, ali i na globalizirani svijet općenito. U radu se nastoji rasvijetliti povezanost širenja pandemije sa sociodemografskim obilježjima populacije (dob) te s reguliranjem pravnog statusa (neregularni migranti, izbjeglice, prisilno raseljene osobe i osobe bez državljanstva) s obzirom na to da su pojedine kategorije stanovništva posebno izložene zarazama. Pitanje koje ostaje otvoreno je: hoće li slabija propusnost i moguće zatvaranje granica te gospodarska kriza izazvana pojavom pandemije jačati ksenofobiju, diskriminaciju i nacionalizam u pojedinim zemljama i u kojoj mjeri?

Ključne riječi: pandemije, migracije, COVID-19, prekogranična kretanja, Hrvatska

Dominika Crnjac Milić

Fakultet elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija, Osijek, Hrvatska

Stjepan Palm

Elektrovina plus d.o.o, Osijek, Hrvatska

Upravljanje pametnim selima putem informatičko-komunikacijskih tehnologija

Radom će biti ukazano na mogućnost rješavanja različitih problema vezanih za javnu i komunalnu infrastrukturu implementacijom informatičko-komunikacijskih tehnologija u naseljenim ruralnim područjima. Dosadašnja osmišljena rješenja prisutna u pametnim gradovima ukazuju na njihovu korisnost u smislu poboljšanja ekonomskih, socijalnih i ekoloških uvjeta življenja. Zaustavljanje praznjenja sela i podizanje razine kvalitete življenja uvelike može biti osigurano integriranjem tehnologije u svakodnevicu stanovnika sela te im omogućiti povezivanje s ostalim zajednicama ruralnih i urbanih područja. Radom će se opisati tehnologije primjenjive u sustavima upravljanja pametnim selima. Tematski će se obraditi tipovi komunikacijskih protokola koji se koriste u informatičko-komunikacijskim tehnologijama. Detaljno će se opisati način i mogućnosti projektiranja instalacija komunikacijskih elemenata, izvršnih i upravljačkih sustava. Grafički i shematski će biti prikazana topologija upravljanja pametnog sela. Analitički će se prikazati uštede energije u sustavima u kojima je implementiran sustav upravljanja resursa u naseljenim ruralnim područjima.

Ključne riječi: pametno selo, pametni grad, informatičko-komunikacijske tehnologije, upravljanje, održavanje

Silvana Skara

Research Institute of the University Department of Croatian Studies, University of Zagreb, Croatia

Potential for Using the Health Behavior Model (HBM) to Develop Evidence-Based COVID-19 Prevention Interventions in Croatia

Coronavirus disease 2019 (COVID-19) continues to spread rapidly across the world, while neither a safe and effective vaccine nor therapy has yet been developed. As of the beginning of November 2020, Croatia has over 50,000 reported cases among a population of roughly 4 million, and cases are on the rise. Accordingly, prevention is currently the main strategy and will continue to be of critical importance in controlling the pandemic. Various COVID-19 prevention recommendations to reduce risk and increase protection for oneself and others at home and in the community include staying at home, restricting travel, maintaining social distance and wearing face masks when outside home, frequent handwashing, testing for case detection, participating in contact tracing and quarantines. Considerable health behavior research, since the 1950s, suggests that public health interventions based on the Health Belief Model (HBM) may be effective in promoting and enhancing a person's preventive behaviors related to containing the transmission of the COVID-19 virus. The HBM posits that four personal health beliefs are predictive of whether a person is likely to adhere to prevention and early disease detection recommendations: (a) perceived susceptibility; (b) perceived severity; (c) perceived benefits; and (d) perceived barriers. Two additional constructs have been added to the original HBM framework; thus, the model has been expanded to include: (e) cues to action; and (f) self-efficacy. The HBM has great potential to be used in Croatia to quickly develop effective evidence-based COVID-19 preventive interventions to positively change health-related behaviors by targeting various aspects of the model's key constructs. These interventions should be tailored to various segments of the population and transmitted through various mediums including family-, school-, community-, and mass media-based delivery modalities, as well as internet email and mobile-based SMS messages.

Keywords: COVID-19, public health, health belief model, preventive interventions, Croatia

María Florencia Luchetti

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Paula Gadže

Sveučilište u Buenos Airesu, Argentina

Živjeti u Hrvatskoj. San ili stvarnost? Analiza mogućnosti povratka iz Južne Amerike

U okviru transformacija, koje su se događale ranih 90-ih godina prošlog stoljeća vezano uz Domovinski rat i neovisnost Republike Hrvatske, bilježi se i značajan proces povratne migracije. Danas zamjećujemo fenomen karakterističan i za potomke hrvatske zajednice južnoameričkih zemalja koji je okarakteriziran kao povratak u mjesto etničkog podrijetla. Ovaj proces povezan je s obnovljenom važnošću koju je „hrvatstvo“ probudilo u tim etničkim zajednicama, u zemljama u kojima potomci pokazuju interes o svom podrijetlu, želju za učenjem jezika i upoznavanjem domovine svojih predaka u okviru politike koju provodi hrvatska država s ciljem promicanja povratka i suradničkih veza između dijaspore i domovine. Olakšana komunikacija i pristup informacijama omogućene korištenjem interneta poboljšali su spomenuti proces, kao i jednostavnost istraživanja očekivanja i iskustava potomaka hrvatske zajednice s južnoameričkog kontinenta. U ovom radu predstavljamo rezultate on-line ankete provedene na gotovo tisuću potomaka Hrvata rođenih u Južnoj Americi koji razmišljaju o životu u Hrvatskoj. Cilj je prepoznati profil mogućeg hrvatskog povratnika koji može poslužiti kao osnova za razvoj učinkovitih javnih politika usmjerenih na integraciju hrvatskih potomaka u hrvatsko društvo.

Ključne riječi: migracija, povratak, integracija, Južna Amerika, Hrvatska

Silvija Češnik

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Katarina Handabaka

Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Nasilje nad muškarcima u partnerskim odnosima

Istraživanja o nasilju u partnerskim odnosima većim se dijelom fokusiraju na žene žrtve partnerskog odnosa te fenomen muškarca kao žrtve partnerskih odnosa često ostaje zanemaren. Cilj ovog kvalitativnog istraživanja je predstaviti iskustva muškaraca žrtava partnerskog nasilja, kao i razumjeti odnose tih muškaraca s počiniteljima nasilja te s njihovom okolinom (obitelj, prijatelji i društvo u kojemu žive). Spomenuti međuodnosi analizirat će se kroz intervju s muškarcima žrtvama partnerskih odnosa koji su ujedno i članovi Hrvatske udruge za ravnopravno roditeljstvo. Svrha istraživanja je proširiti znanja o muškarcima žrtvama nasilja u RH i njihovom položaju u društvu, kao i podijeliti iskustva pojedinih muškaraca i povećati prisutnost ove teme u području društvenih znanosti te osvijestiti i senzibilizirati zajednicu o ovim temama.

Ključne riječi: nasilje, žrtva, partnersko nasilje, pravni okvir, počinitelj

Marinko Marić

Studij Povijest Jadrana i Mediterana, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik

Vjerska pripadnost kao uzročnik migracija iz jugoistočne Hercegovine na dubrovačko područje od 15. do 20. stoljeća

Područje jugoistočne Hercegovine kroz prošlost bilo je izloženo stalnim migracijskim gibanjima. Radilo se o migracijama uzrokovanim ratovima, bunama i nepovoljnom gospodarskom situacijom, a nakon osmanlijskog zauzeća razlog migracijama postala je i vjerska pripadnost. Naime, jugoistočna Hercegovina je zbog svog zemljopisnog položaja bila susretište Istoka i Zapada, prostor gdje su se sudarali vjerski svjetonazori katoličanstva, pravoslavlja i kasnije islama pa je pripadnost određenoj vjeri kroz povijesna razdoblja bila od presudne važnosti za opstanak. Pored toga vjerska pripadnost je presudno utjecala na politički, društveni i ekonomski život. Prve masovnije migracije prema Dubrovniku počele su pred kraj 14. stoljeća, kad su Osmanlije osvojili prostor do Neretve, zbog čega je tamošnje katoličko stanovništvo izbjeglo na dubrovačko područje. Katolici jugoistočne Hercegovine bježali su i prije sljedećih osmanlijskih upada. Strah od Osmanlija postao je njihova stalna pratilja. Tijekom tih migracija na dubrovačko područje dio stanovništva se vraćao, a dio je zbog sigurnosti i boljih životnih uvjeta ostajao živjeti na dubrovačkom području. Katolici koji su živjeli pod osmanlijskom vlašću bili su, u najmanju ruku, građani „drugoga reda“ kojima su nametani visoki porezi, što je također bio jedan od razloga čestih prebjega na dubrovačko područje. Teškom položaju tamošnjih katolika uvelike su pridonosili i osmansko-kršćanski ratovi koji su se skoro pa neprestano vodili. Osmanlije su represivne mjere prema katolicima jugoistočne Hercegovine provodili i kroz zakonske propise, tj. kroz *kanun-name*, koje su naređivale rušenje kršćanskih crkava, uklanjanje križeva i kažnjavanje katoličkih svećenika. Iseljavanje katolika na dubrovačko područje bio je kontinuirani proces tijekom čitavog razdoblja osmanlijske okupacije jugoistočne Hercegovine koja je trajala preko četiri stoljeća. Berlinski kongres i njime potaknuti Hercegovački ustanak doveli su do oslobođenja tog područja i prestanka zuluma koji su Osmanlije provodile nad tamošnjim kršćanima, poglavito katolicima.

Ključne riječi: vjerska pripadnost, migracije, katoličko stanovništvo, jugoistočna Hercegovina, Dubrovnik

Gabrijela Kryeziu

Ured saborske zastupnice Ermine Lekaj Prljaskaj

Davor Perkov

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Utjecaj albanske zajednice na gospodarske aktivnosti u Republici Hrvatskoj

Dominantni razlozi migracija stanovništva iz svojih matičnih ognjišta su ekonomske i socijalne prilike najčešće u ratnim ili poratnim okolnostima. Poštujući zakone države u kojoj nastavljaju svoj životni put migranti prihvaćaju uvjete i mogućnosti zapošljavanja, a ekonomsku, političku i emocionalnu podršku ostvaruju unutar svoje nacionalne zajednice. U Republici Hrvatskoj priznate su 22 nacionalne zajednice, odnosno nacionalne manjine čija su prava definirana Ustavnim zakonom. Time je ovim skupinama hrvatskih državljana potvrđeno pravo na očuvanje svojih etničkih, jezičnih, kulturnih i/ili vjerskih obilježja. Tako nacionalne manjine na specifičan i nenadomjestiv način pridonose bogatstvu i raznolikosti hrvatskog gospodarskog, političkog, kulturnog i društvenog života. Predmet rada je analiza gospodarskih aktivnosti Albanaca kao jedne od najbrojnijih manjina u Republici Hrvatskoj. Cilj rada je utvrditi načine djelovanja i sfere utjecaja albanske nacionalne manjine na gospodarske aktivnosti u Republici Hrvatskoj. U radu se obrađuje gospodarska suradnja naše države s Republikom Albanijom i Republikom Kosovo te se utvrđuje doprinos onih grana domaćeg gospodarstva kojima se dominantno bave albanski poduzetnici. U tom kontekstu analiziraju se aspekti tradicionalnog načina funkcioniranja albanske zajednice, nacionalnog karaktera, etičnosti u ponašanju i obavljanju poslova, kao i buduće uloge albanske manjine u suvremenom hrvatskom društvu.

Ključne riječi: nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, albanska zajednica, gospodarske aktivnosti

O INSTITUTU ZA MIGRACIJE I NARODNOST

Institut za migracije i narodnosti osnovan je 1984. godine, isprva pod nazivom Centar za istraživanje migracija i narodnosti, a današnji naziv nosi od 1987. Nastao je spajanjem Centra za istraživanje migracija, nasljednika kontinuiranog istraživanja vanjskih migracija započetog 1967. u okviru Instituta za geografiju Sveučilišta u Zagrebu kojemu se 1977. priključio Centar za izučavanje obrazovanja Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu i Zavoda za migracije i narodnosti (koji postoji već od 1965.), s ciljem znanstvenog istraživanja vanjskih i unutarnjih migracija, hrvatskog iseljništva i manjina. Institut za migracije i narodnosti jedina je znanstvenoistraživačka ustanova u Hrvatskoj, kao i u širem okruženju, koja sustavnim i kontinuiranim interdisciplinarnim praćenjem svih oblika migracija i mobilnosti stanovništva, proučavanjem nacionalnih/etničkih manjina i različitih aspekata etničke problematike, s osobitim zadaćama poticanja njihova komparativnog proučavanja, unapređuje znanstveno i javno razumijevanje njihove složenosti i stvarnosti. Sve navedene teme postale su iznimno važne za Republiku Hrvatsku u posljednjih dvadesetak godina s obzirom na povijesne okolnosti, a prije svega na probleme nastale raspadom bivše države, promjene granica i posljedice Domovinskog rata koji su rezultirali raznim vrstama seljenja. Neke od tema postale su još važnije pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji. Integracija Hrvatske u Europsku uniju otvara, uz dosadašnja migracijska kretanja, nove istraživačke teme u području migracija i etničnosti: drugačiji položaj hrvatskih državljana u europskom prostoru (nove ekonomske, obrazovne, obiteljske i druge migracije), problem starih i novih manjina, novi oblici prekograničnih suradnji, položaj Hrvatske kao emigracijske i imigracijske zemlje, izrada nove hrvatske migracijske politike, izrada integracijske politike, transnacionalne migracije, problem hrvatskog iseljništva, sve značajnija pitanja azila i nezakonitih migracija, kao i mnoga druga. Istraživanja hrvatskog identiteta te stanovništva hrvatskih otoka, priobalja i kontinentalnih regija kao i komparativna istraživanja problematike postmigracijskih fenomena poput integracije migranata također zauzimaju značajno mjesto u području djelatnosti Instituta. Bavljenje Instituta navedenom problematikom pozicionira ga među slične europske i svjetske znanstvenoistraživačke institucije te otvara za suradnju sa svim partnerima kojima je primarna djelatnost istraživanje fenomena migracija, etničnosti, identiteta i mobilnosti.